Liviu Vidican-Manci

Cateheze pentru cei botezaţi

Presa Universitară Clujeană

Liviu Vidican Manci

Cateheze pentru cei botezați

Publicată cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului
Părinte Andrei
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Presa Universitară Clujeană
2020

Publicarea acestei lucrări a fost finanțată prin Fondul de Dezvoltare al Universității Babeș-Bolyai 2020/2021
The publication of this article was supported by the 2020/2021 Development Fund of the Babeș-Bolyai University

Copertă:
Ovidiu Muraru după pictura realizată de lect. univ. dr. Claudia Trif

Referenți științifici:
Pr. Prof. univ. dr. Ioan Chirilă
Pr. Prof. univ. dr. Vasile Gordon

ISBN 978-606-37-0910-4

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

DATE AUTOBIOGRAFICE

Liviu L. Vidican-Manci (n.1981)

Preot Lector Universitar al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, catedra de Catehetică-Omiletică. Doctor în Teologie (2012) disciplina Istorie Bisericească Universală, cu teza „Cathari și Albigenzi în Europa Occidentală a secolelor XII-XIV, coordonator Pr. Prof. Dr. Ioan Vasile Leb și doctor în Teologie (2019) Catehetică-Omiletică, cu teza „Impactul predicii și al catehezei asupra generației digitale prin utilizarea noilor mijloace ale tehnologiei și comunicării", coordonatori Pr. Prof. Dr. Vasile Gordon și Prof. Dr. Adrian Opre (Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației). Absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (2004) și al Facultății de Business și Administrarea Afacerilor (2008) din cadrul Universității Babeș-Bolyai. Din 2012 Director al Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca.

Din anul 2019, membru al ADPMOPC (Association of Digital Media an Orthodox Pastoral Care, Grecia), al IOTA (2019) și CEEAMS (2020). E-mail: liviuvidican@gmail.com.

Cărți publicate:

Liviu Vidican-Manci, *Propovăduirea Evangheliei în Era Digitală. Impactul predicii și al catehezei asupra generației digitale prin utilizarea noilor mijloace ale tehnologiei și comunicării*, prefață IPS Andrei Andreicuț, PUC, Cluj-Napoca, 2020. Liviu Vidican-Manci, *Firescul Sfințeniei*, Cuvânt înainte de Pr. Prof. Dr. Vasile Gordon, PUC, Cluj-Napoca, 2020

A publicat în: *Review of International Comparative Management, Romanian Journal of Journalism & Communication, Tabor, Studia Teologiae Universitas, Mitropoplia Olteniei, Renașterea, Sinteza* etc.

site: https://liviuvidicanmanci.academia.edu

CUPRINS

PARTEA A II-A

PARTEA A III-A

Catehizarea „celor dinăuntru" – o necesitate pastorală

Kerygma[1] evanghelică a însoțit misiunea Apostolilor încă de la început și stă la baza nașterii Bisericii ca „eveniment al L(l)ogosului", așezată înainte de „înrolarea" în viața acesteia prin botezul în numele lui Dumnezeu Treime. Sfârșitul Evangheliei după Matei cuprinde cuvântul testamentar al lui Hristos cu referire la necesitatea proclamării: „*Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului*" (Matei 28, 19-20). Poporul asculta cuvântul plin de Duh al Apostolilor și primea botezul, născându-se Biserici, comunități de credință și euharistice, cu episcopi, preoți și diaconi. Viața Bisericii avea în vedere inițierea în învățătura Apostolilor, jertfa euharistică, rugăciunea și viața în comun (*koinonia*): „*Și stăruiau în învățătura apostolilor și în împărtășire, în frângerea pâinii și în rugăciuni*" (Faptele Apostolilor 2, 42).

[1] Termen nou testamentar, care înseamnă proclamare, anunțare, predică, în sens general.

Odată cu organizarea Bisericilor, și inițierea în învățătura creștină a căpătat forme mult mai organizate. Caracterul spontan al proclamării era însoțit de acum și de sistematizarea învățăturii proclamate și predate. Așa apar primele „școli" creștine, de nuanță catehetică. Cateheza, prin caracterul său pedagogic, însoțea predica, o lămurea, o adâncea, o sistematiza. Catehezele clasice, cunoscute până azi, din diverse părți ale lumii creștine, prevedeau „un curriculum", „un syllabus", în două etape – înainte de botez, cu caracter, mai degrabă inițiatic, general, în tainele credinței și ale Bisericii, și după botez, cu caracter mistagogic, în detaliu, la îndemâna membrilor deplini ai comunității. Diferența „calitativă", în sensul de accesibilitate, permisivitate și, mai degrabă, abilitate, era dată de etapa, de nuanță temporală, în care se afla catehumenul[2], dar, și mai mult, de lucrarea tainică și transformarea în consecință care se întâmplau între timp, prin primirea tainelor inițierii. Botezul, pe lângă moartea și învierea cu Hristos, însemna întipărirea chipului lui Hristos în ființa neofitului[3]. De acum paradigma vieții era „Hristos în mine". Mirungerea sau punerea mâinilor îl aducea pe Duhul Sfânt peste cel botezat, renăscându-l prin propria Cincizecime, la viața cea nouă duhovnicească. Era timpul darurilor Duhului. Iar Euharistia îl hrănea cu „Pâinea vieții", ca semn vădit al integrării în comunitatea euharistică. De acum, cel botezat putea să participe deplin la taina Bisericii. De aceea, caracterul catehezelor se schimba, de vreme ce nou botezatul avea acees la întreaga lucrare a Bisericii.

[2] Cel care se pregătea de botez.

[3] Cel de curând botezat.

Catehezele și catehizarea au suferit transformări majore în decursul timpului. În forme orale sau scrise, ca lecții de religie sau răspunsuri la întrebări, ca manuale chiar sau ca mărturisiri de credință, populare sau elaborate, sau ca simple dialoguri familiale, acestea îi vizau mai mult pe cei care trăiau în Biserică și doar în anumite teritorii misionare pe cei din afară. Creștinii aveau nevoie să fie inițiați sistematic în învățătura, dar și în viața Bisericii. Specificul permanent al acestor cateheze a fost încadrarea lor liturgică. Scopul transmiterii de cunoștinte era tocmai o completă integrare în comunitatea de credință, euharistică și sobornicească a Bisericii.

În timpurile noastre se resimte nevoia de a ne (re) învăța credința, de a ne iniția în predania Bisericii și de a ne (re)integra în comunitatea euharistică. Suntem chemați să facem un exercițiu de luciditate, în sensul în care să ne recunoaștem puținul interes și măsuratele cunoștințe pe care le avem despre propria noastră credință și identitate ortodoxă. Și de aici, pas cu pas să pornim la drum. Să ne introducem sistematic în învățătura Bisericii, începând cu lucrurile simple, până la cele mai complexe.

De aceea, în vremurile noastre, se derulează diverse programe catehetice, adaptate timpului, problemelor, dar și diverselor personalități pe care le întruchipează omul actual. În eparhia noastră, Părintele Profesor Liviu Vidican-Manci ne propune, de câțiva ani, tematici succesive de cateheze care să se deruleze în parohii pe parcursul celor patru posturi mari ale anului liturgic. Ca un specialist într-ale disciplinei Omiletică-Catehetică în

facultatea noastră de Teologie, ca un implicat în viața parohială, dar și ca un bun cunoscător al vieții, ne oferă subiecte generoase pentru cateheze actuale, provocări și răspunsuri la problemele cotidiene, inspirate mereu și de tematicile anuale stabilitate de Sinodul Bisericii noastre.

Așa este și acest volum intitulat „Cateheze pentru cei botezați". Face parte din lunga succesiune de tematici catehetice și reprezintă o introducere generoasă, atractivă și bine organizată în această călătorie inițiatică într-ale credinței noastre ortodoxe. Motivul principal al scrierii lor este necesitatea apropierii de credință și într-o formă organizată, pedagogică, în așa fel încât experiența liturgică și spirituală să fie vertebrată și teologic. Suntem nevoiți să recunoaștem, cei din biserică sunt(em) destul de puțin inițiați într-ale teologiei. Unii dintre contemporanii noștri, fără să fie implicați în actul religios, au intuit această lipsă și, în mod ostentativ și ironizând, au scos în evidență unele lipsuri serioase, însă, în felul acesta, ajutându-ne și pe noi, cei dinăuntru, să abordăm cu maximă seriozitate această realitate. Este nevoie să ne (re)învățăm credința, pas cu pas, de la simplu la complex, cu multă smerenie.

Cateheza de azi, deși respectă normele generale vechi, totuși capătă forme preluate din pedagogia contemporană: de formulare, de comunicare, și de învățare. Tehnica și noile metode ne stau la dispoziție. Iar părintele Liviu Vidican-Manci le stăpânește pe toate acestea, întrucât cercetarea sa doctorală are în vedere tocmai „Propovăduirea Evangheliei în era digitală".

Volumul de față se desfășoară în trei părți sau etape, într-o succesiune a complexității temelor. Începe

cu doisprezece cateheze dedicate celor zece porunci, ca fundament moral al unei bune viețuiri și al formării omului moral, în Biserică. Continuă cu o secțiune în treisprezece cateheze, dedicată Simbolului de credință, sinteza învățăturii ortodoxe, pe care îl repetăm la fiecare Liturghie și rugăciune personală. Iar partea a treia se ocupă, de-a lungul a șase cateheze, de Rugăciunea domnească „Tatăl nostru". Se intuiește caracterul introductiv al acestui volum în credința Bisericii, înțelegând că orice construcție trainică pornește de jos, cu o bază solidă.

Vocabularul folosit este generos, bine ales și nu foarte complicat, ca să fie ușor accesibil. Frazele sunt bine construite, nu excesiv de lungi, ușor de urmărit și cu un mesaj clar. Bibliografia utilizată este, și ea, atent aleasă și la zi. Toate acestea argumentând intenția și caracterul pastoral al acestei lucrări.

Îl apreciem pe părintele Liviu pentru rezultatele frumoase în slujirea sa academică, administrativă și pastorală, îl felicităm pentru această lucrare, și-i mulțumim pentru ajutorul pe care îl oferă preoților în pastorație, dar și credincioșilor în cunoașterea credinței ortodoxe, prin intermediul acestor cateheze. Și, binențeles, așteptăm cu interes următorul volum.

Cu binecuvântare,

† Benedict Bistrițeanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului

PARTEA I

CATEHEZA I

Despre poruncă și libertate

Atunci când vorbim despre norme, legi, porunci, emise de autoritatea religioasă sau civilă, tendința este de a le pune în raport direct cu libertatea. De ce cu libertatea? Pentru că ființa noastră vibrează la acest dar și pentru că una din cele mai mari frici ale omului este pierderea libertății. Cu alte ocazii am atins problema robiei păcatului și a eliberării prin Taina Sfântului Botez. Însă nu am detaliat modul cum ne păstrăm liberi față de păcat și nici cum Dumnezeu ne ajută în acest efort de independență și emancipare.

În această cateheză inaugurală e important să ne concentrăm asupra noțiunilor de **lege** și **libertate**. După ce ne vom lămuri asupra acestor probleme vom putea face un pas mai departe. Vom deschide cartea Ieșirii, capitolul 20, și vom reflecta asupra celor Zece Porunci date de Dumnezeu lui Mosie pe muntele Sinai.

Ce este legea, porunca, norma?

În Dicționarul Explicativ al Limbii Române este definită astfel: „Regulă imperativă stabilită de autoritatea supremă"; „dispoziție dată de către o autoritate sau de

către o persoană cu autoritate și care trebuie executată întocmai; ordin, decizie, hotărâre".

Și numai rezumându-ne la aceste definiții ne putem explica repulsia, sentimentul de respingere pe care-l trăim atunci când vine vorba de legi, reguli sau porunci. Pe de o parte păstrăm în gena noastră reziduurile abuzurilor istoriei, a regimurilor politice, dar, pe de altă parte, rezonăm și cu frica provocată de robia adusă de neascultare, robia păcatului. Deci, chiar dacă din perspectivă umană, laică, se poate argumenta că legile pot îngrădi libertatea, rămâne de văzut cum putem să ne raportăm la ea din perspectivă religioasă. Pe parcursul istoriei, legile care reglementau raporturile sociale, emise de autoritățile de stat s-au schimbat mult. Regimurile dicatoriale au îngrădit libertatea de exprimare, ceea ce a însemnat implicit un atac la libertatea propriu-zisă. Dar legile Bunului Dumnezeu n-au făcut niciodată asta. Și atunci, totuși, cum putem explica rezistența la poruncă? Un prim răspuns constă în faptul că, nu înțelegem porunca în sensul ei cel mai profund. Iar acest răspuns impune lămuriri pe care vom încerca să le oferim mai jos.

În desfășurarea biblică cunoaștem, într-o prezentare nepretențioasă, trei grupuri de legi: legea premozaică, legea mozaică și legea iubirii.

Legea premozaică a fost dată de Dumnezeu lui Noe și, mai târziu lui Avraam (Facere 9, 17). Aceasta presupunea anumite interdicții date poporului evreu respectiv o întărire a legământului lui Dumnezeu cu

poporul său, simbolizat prin tăierea împrejur. Detaliile le putem găsi în cartea Facerii.

Legea mozaică se definește în primul rând prin prescripțiile date pe muntele Sinai, cunoscute de noi ca cele 10 porunci și prin alte legi cu statut temporar, care reglementau anumite rânduieli sociale și politice.

Legea iubirii, legea care le cuprinde pe toate, care este desăvârșită, este dată de Iisus Hristos și exemplificată prin propria Întrupare, Jertfă și Înălțare, ca o împlinire a toate.

Acum că le-am prezentat succint, să ne întoarcem puțin înspre definirea libertății. *Ce este libertatea*? Același DEX ne spune foarte simplu că „libertatea este posibilitatea de a acționa după propria voință sau putință". Or, această definiție poate fi interpretată în fel și chip, întrucât este golită de sensul moral-creștin. Ce poate însemna „posibilitatea de a acționa după propria voință sau putință"? În baza acesteia unii ar putea spune că pot să facă ce doresc, prin urmare pot exagera în toate. Acest lucru ar însemna că la fel de liberi sunt virutoșii ca păcătoșii, și viceversa. Ar putea fi liberi față de cele bune cum și față de cele rele. Or, după cum vom vedea, adevărata libertate este doar în raport cu răul. Nu poți fi liber în raport cu binele, este tautologic. Binele este mărturisirea plenară a libertății.

Dacă legea omenească este temporară, cea divină este veșnică, dacă cea politică este mundană, dată în vederea reglementării vieții cetății, cea dumnezeiască este într-o perspectivă eshatologică, oferită în benefi-

ciul omului, spre mântuire. Sfântul Apostol Pavel în 2 Corinteni 3, 17, ne spune *„Unde este Duhul Domnului acolo este libertatea”*. Înțelegând acest verset vom înțelege ce este libertatea.

Am observat că Dumnezeu pe parcursul revelației, o revelație graduală, a dat omenirii mai multe legi. Întrebarea pe care am putea-o ridica este la ce foloseau și folosesc aceste legi?

În chip firesc, raportându-ne la normele civile, ne putem răspunde că legea e necesară pentru buna desfășurare a vieții civice. Aceste legi ne pot mai mult sau mai puțin îngrădi libertatea. Dar cum rămâne cu poruncile dumnezeiești? Un teolog grec spunea că „textul acesta îl înlocuim cu „ținerea poruncilor este înțeleasă ca relație personală cu Dumnezeu”[1]. Aceste cuvinte ne ajută să facem un pas în plus înspre înțelegerea legii și a raportului acesteia cu libertatea.

Vă invit acum să facem o legătură între versetul din 2 Corinteni 3, 17, ceea ce spunea Mantzaridis și un alt verset din 1 Corinteni 6, 12, *„Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva”*. În Duhul Domnului este libertatea. Adică unde este harul, sfințenia, acolo este și libertatea. Chiar dacă omului îi sunt îngăduite toate, pentru că este liber, nu toate îi sunt de folos. În această situație ne întrebăm simplu: dacă poruncile îl îndreaptă pe om spre sfințenie, spre libertatea absolută, nerespectarea lor înspre ce îl îndreaptă?

---

[1] Georgios Mantzaridis, *Morala creștină*, Editura Bizantină, traducere Cornel Constantin Coman, București, 2006, p. 177.

Poate sunt printre noi credincioși care respectă toate poruncile și nu simt nici harul sfințitor și nici duhul păcii. Oare care să fie cauza?

Sfântul Maxim Mărturisitorul împarte pe cei care respectă poruncile dumnezeiești în trei categorii: robii, năimiții și liberii. Vom prezenta fiecare categorie pentru a ne identifica și pentru a putea, în cazul în care nu suntem în cea potrivită, să ne-o schimbăm.

Robii sunt creștinii care împlinesc poruncile din frică, nu din convingere. „Dar lucrul de care trebuie să se teamă omul nu este pedeapsa, ci lipsa comuniunii cu Dumnezeu”[2].

Năimiții, simbriașii respectă poruncile doar pentru a obține un beneficiu. „Năimiții ca și robii, se mișcă la nivelul legii și nu simt libertatea harului”[3].

Liberii sunt cei care țin poruncile din dragoste pentru virtute, pentru Dumnezeu și nu de frică sau din interes personal. Iată foarte pe scurt ce categorii de oameni avem când vine vorba de respectarea poruncilor[4].

Trebuie să știm, totuși, că libertatea interioară nu coincide întotdeauna cu cea exterioară. Viața martirilor ne este un exemplu în acest sens. Ei au dobândit libertatea duhului renunțând la cea a trupului, au murit dar au fost vii. Acest lucru nu s-a întâmplat în schimb

---

[2] GEORGIOS MANTZARIDIS, *Morala creștină,* pp. 174-175.

[3] *Ibidem,* p. 175.

[4] *Ibidem,,* p. 176.

cu cei care s-au lepădat de credință și neam, trădând cu scopul de a fi liberi.

Ne vom opri aici cu prezentarea celor două noțiuni. În această cateheză nu am avut pretenția de a da noi definiții poruncii și libertății, ci de a oferi câteva indicații vizavi de acestea. Mai degrabă ne-am dorit să înțelegem din context ce sunt cele două și la ce folosesc ele.

Ar fi potrivit să reținem că porunca dumnezeiască spre deosebire de unele legi civile nu îngrădește libertatea omului, ci o oferă. Apoi să percepem libertatea ca pe ceva dependent de har, or: „Unde este Duhul Domnului acolo este libertate", iar raportul dintre poruncă și libertatea adevărată este unul direct, respectăm porunca suntem liberi, suntem liberi dacă respectăm legea dumnezeiască. Porunca nu se impune, ci se propune.

Poruncile dumnezeiești pot fi asociate într-o oarecare măsură cu legile fizice. Aceasta mai ales la nivelul rostului lor și al necesității respectării lor. De exemplu, oricât am încerca să ținem un obiect suspendat în aer, fără a-l susține de ceva, el nu poate rămâne acolo, întrucât legea gravitației nu-i permite. Dacă mărul va fi aruncat de la etaj, în mod firesc el va ajunge jos. Orice încercare de a încălca această lege se soldează cu un eșec. Exemplele pot continua.

Pentru omul contemporan este importantă înțelegerea corectă a poruncii. Normele dumnezeiști ne invită la o separare de lume. Această izolare de lume

este percepută în mentalitatea consumistă ca o rupere de lume și o condamnare a lumii ca ceva rău: „Ținerea poruncilor dumnezeiești are un caracter pozitiv și constructiv. Nu urmărește negarea sau desconsiderarea vieții cotidiene, ci dimpotrivă, afirmarea și valorificarea ei reală. Toate câte Dumnezeu le poruncește omului sunt viață și aducătoare ale vieții veșnice. Sunt puterea care înnoiește și dă sens vieții cotidiene”[5].

Pe de altă parte, „eliberarea de lume nu înseamnă părăsire a lumii, ci regăsirea relațiilor corecte cu ea. Lumea nu este disprețuită, ci reconsiderată pe locul ce i se cuvine. Ținând poruncile, creștinul se eliberează de lume”[6].

„Pentru aceea, lepădând toată spurcăciunea și toată rămășița răutății, primiți cu dulceață Cuvântul sădit în voi, cel ce poate să vă mântuiască sufletele. Fiți dar împlinitori ai Cuvântului, și nu numai ascultători ai lui – amăgindu-vă pe voi înșivă. Că dacă cineva este ascultător al Cuvântului fără a-i fi și împlinitor, el seamănă cu omul care-și privește’n oglindă fața sa firească: s-a privit și s’a dus și’ndată a uitat cum era; dar cel ce se uită cu luare-aminte într’o *lege desăvârșită*, aceea a *libertății*, și a rămas în ea, fiind el nu un ascultător care uită, ci un împlinitor care face, acela fericit va fi în faptele sale (Iacob 1, 21-25).

Această cateheză a avut doar un rol introductiv în noțiunile de poruncă și lege. În catehezele următoare obiectivul nostru va fi acela de a înțelege cât mai bine cele

---

[5] Georgios Mantzaridis, *Morala creștină*, pp. 178-179.

[6] *Ibidem.*

10 porunci. Vom insista pe contextul în care Decalogul a fost dat lui Moise și pe relația acestor porunci cu viața creștinului dirijată după regulile Noului Testament. Amin!

CATEHEZA A II-A

Moise și primirea Legii

Dacă în cateheza precedentă obiectivul nostru a fost de a lămuri, legătura dintre lege și libertate, în această cateheză vom insista asupra omului ales de Dumnezeu pentru predarea celor 10 porunci și a contextului în care poporul evreu le primea.

Ne amintim din întâlnirea trecută că în Sfânta Scriptură surprindem trei momente majore în care Dumnezeu dă legi poporului său. Acestea sunt cunoscute ca legea premozaică sau noahică, legea mozaică și legea iubirii. Dintre acestea, primele două sunt date în Vechiul Testament, iar cea mozaică își primește numele de la sfântul prooroc Moise, alesul lui Dumnezeu.

Cine a fost Moise, ce legătură a avut el cu Dumnezeu, când și cum i-a dat Dumnezeu legile și cu ce scop? Vom încerca să lămurim aceasta în derularea acestui episod catehetic.

Cartea în care ni se vorbește despre Moise este Ieșirea, dar și în alte cărți se face amintire despre el. S-a născut în Egipt, în comunitatea iudaică de acolo, într-o perioadă extrem de dificilă pentru poporul ales. După marea foamete cu care fusese lovit Israelul, mulți dintre

evrei s-au îndreptat spre Egipt. Ne amintim episodul „Iosif și frații săi”. Iosif ajunsese mare vătaf în țara lui Faraon, chiar dacă frații l-au dorit mort (Facere 37). În plină criză, prin bunătatea și generozitatea sa, mulți dintre iudei și-au găsit alinare și mângâiere, iar viețile lor și ale familiilor lor au fost salvate. Dar lucrurile n-au rămas la nesfârșit așa. Comunitatea evreilor s-a întărit mult și n-au mai fost pe placul Faraonului și a autorităților egiptene. Consituiau un pericol real pentru imperiu. Așa că egiptenii s-au gândit să înăsprească condițiile de trai ale acestora și chiar să condamne la moarte pe toți bebelușii de parte bărbătească din neamul evreilor. În această perioadă s-a născut și Moise. Pentru că nicio mamă adevărată nu poate să-și omoare fătul, și mama micuțului Moise a luat un coș pe care l-a spoit cu smoală și l-a pus pe Nil. Dumnezeu a fost călăuzitorul lui încă de atunci. Fata Faraonului era la râu, când a văzut coșulețul pe care l-a cerut. Clement Alexandrinul descrie astfel momentul cu pricina: „Prințesa a pus copilului numele Moisi, un nume derivat etimologic din cuvântul egiptean „moi”, care înseamnă apă, pentru că a fost scos din apă, apa în care fusese pus să moară; și l-au numit Moise, pe cel care avea să-și dea sufletul în apă. Este clar că părinții au dat copilului un nume înainte, în timpul tăierii împrejur, și l-au numit Ioachim. Moise, așa cum spun cei inițiați, a avut și un al treilea nume în cer, Melhi, după înălțarea sa”[7]. Din acest text patristic aflăm că sfântul prooroc Moise, nu numai că a fost înfiat de egipteni, ci și că a avut un nume evreiesc,

---

[7] Clement Alexandrinul, *Scrieri I*, traducere, introducere și note de Dumitru Fecioru, PSB 4, EIBMBOR, București, 1982, p. 99

Ioachim și că i s-a împlinit tot ritualul iudaic specific nașterii înainte de a fi trimis pe Nil.

Prin el a ales Dumnezeu să scoată poporul din stăpânirea egipteană. Lui Moise însă nu i-a fost simplu să convingă un neam îndărătnic, că el este alesul, că el este desemnat de Dumnezeu să devină lider al evreilor. Chiar dacă a fost alături de frații săi, aceștia nu s-au încrezut în el. E foarte cunoscut episodul când Moise, încă reprezentant al curții Faraonului, fiu adoptiv al prințesei, văzând nedreptatea pe care un egiptean o făcea unui evreu a intervenit și l-a omorât pe cel dintâi. Cei care l-au văzut, în loc să se bucure că cineva se luptă pentru ei, au devenit turnători. Despre acest episod, același Clement Alexandrinul spune: „Cei inițiați spun că Moisi a ucis pe egiptean numai cu cuvântul, așa precum mai târziu se scrie în Faptele Apostolilor că Petru a ucis cu cuvântul pe cei care au dosit din prețul țarinei și au mințit”[8].

Această pâră l-a determinat pe Moise să fugă și, prin grija lui Dumnezeu, să ajungă păstor la oile preotului Ietro, care i-a dat de nevastă pe una din fiicele sale. Nu e de ignorat modul cum Sfinții Părinți interpretează acest eveniment. Întrucât Dumnezeu își dorea un bun cârmaci al poporului evreu, un bun păstor al turmei Sale, a decis să trimită în ucenicie și să-l silească să învețe pastorația mai întâi la oi, apoi la oameni. Ceea ce s-a și întâmplat. În tot acest timp, Moise a fost într-o frumoasă legătură cu Dumnezeu. Acesta i s-a arătat sub forma focului care nu mistuia și i-a spus *„Eu sunt Cel ce sunt!”*(Ieșire 3, 14). El avea o legătură specială aparte cu Dumnezeu.

---

[8] Clement Alexandrinul, *Scrieri I*, p. 98.

Era smerit și își vedea neajunsurile, dar în același timp făcea ascultare la Cuvântul lui Dumnezeu. Aceasta l-a determinat pe teologul alexandrin să consemneze în secolul al III-lea următoarele: „Acest Moisi a fost teolog și profet; iar, după cum spun unii, a fost interpret al legilor sfinte. Înseși Scripturile, cele vrednice de credință, vorbesc de neamul lui, de faptele și viața lui”[9].

Spuneam că Moise a fost conștient, chiar dacă Dumnezeu îl alesese, care sunt calitățile și defectele lui. După cum o repetă cu mai multe ocazii, era gângav, nu era un bun vorbitor. De aceea, el s-a plâns Domnului: „O, Doamne, eu nu sunt om îndemânatic la vorbă, ci grăiesc cu anevoie și sunt gângav; și aceasta nu de ieri de alaltăieri, nici de când ai început Tu a grăi cu robul Tău; gura mea și limba mea sunt anevoioase”; răspunsul lui Dumnezeu a fost pe măsură: *„Cine a dat omului gură și cine face pe om mut, sau surd, sau cu vedere, sau orb? Oare nu Eu, Domnul Dumnezeu? Mergi dar: Eu voi deschide gura ta și te voi învăța ce să grăiești”* (Ieșire 4, 10-12). Totuși autorul alexandrin Origen interpretează astfel neputința lui Moise: „Vorba lui Moise nu era greoaie, nici stângace limba lui. ...El s-a considerat mut în momentul când a început să cunoască Cuvântul adevărului: «care la început era la Dumnezeu»”[10].

În luna a treia de la scoaterea minunată din pământul egiptenilor, (Ieșire 19, 1) Dumnezeu l-a chemat pe Moise să-i dea legea. Muntele Sinai era învăluit în fum, iar poporul și nicio vietate nu aveau

[9] Clement Alexandrinul, *Scrieri I,* p. 98.

[10] Origen, *Scrieri alese I*, PSB 6, traducere de pr. prof. Teodor Bodogae, pr. prof. Nicolae Neaga și Zorica Lațcu, EIBMBOR, București, 1981, p. 70.

voie să se atingă de munte. Moise împreună cu Aaron era în munte (Ieșire 19, 24). Aici Moise a stat 40 de zile, fără hrană și în rugăciune. Coborând de acolo: „A adus și tablele dumnezeiești în mână, care erau faptă și dar al lui Dumnezeu, fără nicio împreună lucrare omenească în întocmirea lor. Fiecare din ele în parte era lucrarea lui Dumnezeu, atât materia cât și cele scrise pe ea”[11]. De ce spune Sf. Grigorie că erau făcute de Dumnezeu? Pentru că însuși textul biblic spunea acest lucru: *„După aceea Moise, întorcându-se, s-a pogorât din munte, cu cele două table ale legii în mână, scrise pe amândouă părțile lor – pe o parte și pe alta erau scrise. Tablele acestea erau lucrul lui Dumnezeu și scrierea era scrierea lui Dumnezeu, săpată pe table”* (Ieșire 32, 15-16). Ce lucru minunat! Însuși Dumnezeu le-a pregătit pentru poporul său.

Poporul însă, în lipsa lui Moise, i-a cerut lui Aaron să le facă zei drept călăuze pentru a-și continua drumul. Cât de fragil era acest neam! Cât de îndărătnic și fără credință, încât după nici 40 de zile de la plecarea lui Moise pe munte, l-au obligat pe Aaron să le facă idol. Dumnezeu a vrut să-i pedepsească, dar Moise și-a arătat din nou dragostea față de cei de neamul său și L-a rugat pe Domnul să-i cruțe (Facere 32, 11-13). Iar Dumnezeu pentru alesul său i-a cruțat. Supărarea lui Moise a fost mare încât, coborând din munte și văzând rătăcirea poporului, a sfărâmat tablele legii. După ce a făcut liniște în tabara de sub munte, a urcat, la chemarea lui Dumnezeu, din nou în Sinai. De această

[11] Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri I*, traducere de Pr. Dumitru Stăniloae, Pr. Ioan Buga, Note de Pr. Dumitru Stăniloae, Indice de Pr. Ioan Buga, PSB 29, 1982, București, p. 34.

dată, Dumnezeu nu a mai dat tablele și nici n-a mai scris poruncile, ci i-a poruncit lui Moise să cioplească în piatră două lespezi, iar mai apoi să scrie ceea ce-i dicta. *„Moise a stat acolo la Domnul patruzeci de zile și patruzeci de nopți; și nici pâine n-a mâncat, nici apă n-a băut. Și a scris Moise pe table cuvintele legământului: cele zece porunci”* (Ieșire 34, 28).

Ce conțineau cele două table vom vedea în cele ce urmează. Acum însă ne concentrăm să înțelegem marea personalitatea a celui ce le-a primit în taină și rugăciune de la Însuși Dumnezeu.

Despre Moise se pot spune multe. Episoadele în care el este prezent sunt numeroase. Noi am vrut să ne reamintim doar câteva dintre cele mai importante evenimente legate de activitatea sa: alegerea lui dintre fiii lui Israel, scoaterea poporului evreu din Egipt și primirea legilor. Din aceste trei episoade reies câteva calități ale lui Moise pe care ne-am dori și noi să le împropriem; credea într-un singur Dumnezeu și nimic nu-l putea convinge să facă altfel; își iubea poporul și îl respecta; făcea ascultare de Dumnezeu până la moarte; era un om smerit chiar dacă era cel mai mare din poporul evreu.

Lui Moise i-au fost date 10 legi, cunoscute și sub numele de Decalog. *Deca* însemnând 10. Aceste porunci sunt împărțite în Biserica Ortodoxă în două. Patru dintre ele reglementează raportul nostru cu Dumnezeu în timp ce ultimele șase stabilesc relațiile morale dintre oameni. Despre aceste zece porunci vom vorbi în fiecare din serile ce urmează.

Ceea ce ar trebui să reținem din cele expuse pot fi rezumate în următoarele: poporul evreu a fost poporul

ales și iubit de Dumnezeu; Moise a fost rânduit de Dumnezeu să ducă poporul în Țara Făgăduinței și să împlinească legământul pe care-L făcuse cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov. Pe de altă parte, legea s-a dat poporului după scăparea din robie cu scopul păstrării libertății. Poruncile au fost date pe muntele Sinai și au fost date de două ori.

Condițiile în care a fost dată legea lui Moise le-am văzut, însă trebuie să mergem cu sufletul și gândul mai departe. Să ne întrebăm în ce măsură ne poate fi călăuzitor sfântul Moise în această viață tumultoasă sau în ce chip putem să evităm îndărătnicia poporului evreu. Dacă ne vom răspunde doar la aceste două întrebări vom fi mai câștigați decât înainte. Credința, determinarea, dragostea pentru Dumnezeu și neam a proorocului Moise ar trebui să fie pentru creștinul de azi exemple vii. Creștinul, de asemenea, trebuie să aibă conștiința că: *„Legea s-a dat prin Moise, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos”* (Ioan 1, 17).

În cateheza viitoare vom vorbi despre prima poruncă pe care Dumnezeu a dat-o lui Moise. *„Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, care te-a scos din pământul Egiptului și din casa robiei, să nu ai alți dumnezei afară de Mine”* (Ieșire 20, 2). Amin!

CATEHEZA A III-A

Porunca I:
Eu sunt Domnul Dumnezeul tău...

În catehezele precedente am subliniat importanța legii, legătura indisolubilă dintre libertatea interioară și porunca dumnezeiască, precum și caracterul moral de excepție al sfântului proroc Moise, cel care a primit tablele legii. Un om cu slăbiciuni, dar un supus al Domnului și un împlinitor al voii lui. De asemenea, ne-am reamintit că legea morală dată lui Moise se cuprinde în Decalog.

Acum că a fost creionat cadrul, contextul general în care poruncile au fost date, se cuvine să mai facem un pas și să încercăm o tâlcuire a primei porunci. Această interpretare catehetică nu are pretenția de noutate. Prin ea încercăm doar o împrospătare a cunoștințelor pe care le avem despre poruncile dumnezeiești. Episodul predării poruncilor lui Moise este consemnat în capitolul 20 din cartea Ieșirii. Prima poruncă spune așa: *„Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, care te-a scos din pământul Egiptului și din casa robiei. Să nu ai alți dumnezei afară de Mine”* (Ieșire 20, 2).

La o primă vedere această poruncă este foarte simplu de înțeles. Să ai un singur Dumnezeu, nu pare atât

de complicat. Vă invit totuși să vedem mai în amănunt desfășurarea poruncii.

„Eu sunt Domnul Dumnezeul tău...”. Indiferent cât de tentat a fost poporul să se închine altui dumnezeu, Singurul care l-a scos din pământul sclaviei a fost Dumnezeul cel adevărat. Acest Dumnezeu i-a spus lui Moise *„Eu sunt Cel ce sunt!”* sau lui Avraam i-a spus: *„Eu sunt Dumnezeul cel Atotputernic; fă ce-i plăcut înaintea Mea și fii fără prihană”* (Facere 17, 1). Acesta este Dumnezeul despre care sfântul evanghelist Luca spunea: *„Dumnezeu, Care a făcut lumea și toate cele ce sunt în ea, Acesta fiind Domnul cerului și al pământului, nu locuiește în temple făcute de mâini”* (Faptele Apostolilor 17, 24). Cuvintele profetului Ieremia sunt lămuritoare *„Sunt oare printre dumnezeii deșerți ai neamurilor dătători de ploaie? Sau poate oare cerul singur să verse apă? Au nu ești Tu, Doamne Dumnezeule, Cel ce dai ploaie? În tine nădăjduim, că tu faci toate!”* (Ieremia, 14, 21).

„Care te-a scos din pământul Egiptului”. Despre care Egipt este vorba? Oare doar despre cel geografic, cel despre care cărțile de istorie spun atâtea, cel care a strălucit mii de ani prin civilizația sa? Egiptul a fost și a rămas pentru poporul evreu un simbol al robiei absolute. Așa cum am pomenit și în cateheza precedentă poporul evreu a avut mult de suferit în această țară. Moise a fost cel care l-a eliberat. Nu trebuie totuși uitat că în timpul lui Iosif, Egiptul s-a propus drept salvarea poporului evreu de la foamete. Și a fost o salvare, însă prin Iosif care era bineplăcut lui Dumnezeu. Cu timpul, șederea

acolo a devenit o povară greu de purtat, iar strigătele lor s-au înălțat către Domnul și au fos salvați prin Moise. Adesea Dumnezeu le-a reamintit iudeilor binele pe care l-a făcut. Acest bine aducea cu sine însă și obligația de a-L cinsti pe Dumnezeu ca Unicul și adevăratul Dumnezeu. *„Eu v-am scos pe voi din țara Egiptului și patruzeci de ani v-am purtat prin pustiu, ca să luați în stăpânire țara Amoreilor”* (Amos 2, 10). *„Și vor zice: pentru că au părăsit pe Domnul Dumnezeul părinților lor, Care i-a scos din pământul Egiptului, și pentru că s-au lipit de alți dumnezei și s-au închinat și au slujit lor, pentru aceea a adus El asupra lor toate relele acestea”* (II Paralipomena 7, 22).

În ciuda ajutorului dumnezeiesc, poporul evreu n-a rămas în legea Domnului și adesea s-a uitat către alți dumnezei. În atotștiința sa, Dumnezeu le-a pus înainte adevărul. Acest adevăr nu e altul decât acela că în afară de Dumnezeu nu există alți dumnezei. Sfântul Apostol Pavel subliniind faptul că evreii au uitat de Dumnezeu și că El s-a îndreptat și înspre celelalte neamuri spunea: *„Nu ca testamentul pe care l-am făcut cu părinții lor, în ziua când i-am apucat de mână ca să-i scot din pământul Egiptului; căci ei n-au rămas în testamentul Meu, de aceea și Eu i-am părăsit – zice Domnul”* (Evrei 8, 9).

Din aceste texte biblice înțelegem că robia egiptului a rămas un simbol al prigoanei și al asupririi pentru poporul evreu. Însă nu putem rămâne doar la această interpretare. Această parte pe omul modern îl privește mai mult sau mai puțin. Într-o cheie teologică mai profundă robia egipteană înseamnă mult mai mult. Porunca I nu are doar rolul unui barometru istoric, ci

și pe acela duhovnicesc. Ea vrea să ne amintească de ieșirea din pământul Egiptului ca de un simbol al ieșirii și izbăvirii din robia păcatului. Ieșirea din robie a adus imediat legea, fără de care poporul ar fi intrat repede în derivă.

În acestă cheie hermeneutică, Moise devine un Simbol, prefigurându-l pe Hristos. Răscumpărătorul se jertfește pe sine pentru noi și pentru mântuirea noastră. Din această pricină porunca întâi nu poate fi privită cu răceală și indiferență, pentru că ea ne privește, la fel de serios, pe noi creștinii, ca pe evreii de altă dată.

„...și din casa robiei”

Așa cum am subliniat mai sus, poporul evreu a fost marcat de robia egipteană. Cu toate acestea porunca întărește parcă mai mult ideea eliberării din închisoare, dintr-un loc unde libertatea era absentă, din casa robiei. A fi rob înseamnă, desigur, a nu fi liber, a nu avea posiblitatea de a te exprima după voia proprie, de a trăi conform unor standarde acceptate forțat. Faptul că a servi propriilor plăceri, înseamnă că devenim sclavi, o întărește cuvântul revelat: *„Iisus le-a răspuns: Adevărat, adevărat vă spun: Oricine săvârșește păcatul este rob al păcatului”* (Ioan 8, 34). Sfântul Apostol Pavel oferă o perspectivă și mai completă înțelesului de rob: *„Au nu știți că celui ce vă dați spre ascultare robi, sunteți robi aceluia căruia vă supuneți: fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate?”* (Romani 6, 16).

Origen spunea că „Aceste cuvinte nu sunt adresate numai acelora care odinioară au ieșit din Egipt; ele se adresează și ție, care le auzi acum. Dacă totuși ai ieșit

din Egipt și nu mai ești rob al egiptenilor atunci: „Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, care te-a scos din țara Egiptului, din casa robiei". Vezi dacă nu cumva grijile veacului și faptele cărnii nu sunt casă a robiei, și dacă, dimpotrivă, fuga de faptele veacului și viața în Dumnezeu nu sunt casă a libertății, pe măsura celor spuse de Domnul în Sfânta Evanghelie: „De rămâneți în cuvântul Meu, veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi". Egiptul este deci casa robiei, Iudeea însă și Ierusalimul casa libertății[12].

Iată, așadar, cum mai trebuie înțeleasă expresia de casa robiei.

„Să nu ai alți dumnezei afară de Mine".

În urma decelării fiecărei sintagme, ne este mult mai ușor să înțelegem de ce nu trebuie să avem alți dumnezei față de Cel adevărat. Orice deviere de la normă înseamnă o limitare a propriei libertăți, a propriei voințe. Înseamnă robie, sclavie și în ultimă instanță, moarte.

Încercând să reținem ideile principale ale acestei cateheze vom sublinia următoarele: Dumnezeu este unic, Unul și Singurul; Cel care nu i se supune este pedepsit de propria-i îndărătnicire; Egiptul este țara unde poporul evreu a stat în robie, dar și simbolul robiei păcatului; casa robiei întărește ideea de izolare a celui care trăiește în afara lui Dumnezeu, care trăiește într-un vid de comuniune.

Datoria de a crede într-un singur Dumnzeu nu e o reiterare a unor evenimente consemnate în Vechiul Testament, prescrise și neactuale, ci este singura garanție

[12] Origen, *Scrieri I*, p. 80.

că putem trăi liberi. În Dumnezeul Unul în Ființă și întreit în Persoană este Calea, Adevărul și Viața. Pe acest Dumnezeu să-L ascultăm.

În cateheza ce urmează ne vom strădui să înțelegem porunca a doua. O poruncă în care ni se vorbește despre modul în care poate fi înșelată credința în Dumnezeu, în care fidelitatea poate fi călcată. Consecințele pot fi dramatice. Așadar, *„Să nu-ți faci chip cioplit, și nici vreo asemănare cu ceva din câte sunt în cer, acolo sus, ori din câte sunt pe pământ, aicea jos, ori din câte sunt în apele de sub pământ. Să nu te închini lor, și nici să le slujești; că Eu, Domnul, Dumnezeul tău, Eu sunt un Dumnezeu gelos, Cel ce vina părinților o dă pe seama copiilor până la al treilea și-al patrulea neam pentru cei ce Mă urăsc, dar mă milostivesc până la al miilea neam spre cei ce Mă iubesc și-Mi păzesc poruncile"* (Ieșire 20, 4-6). Amin!

CATEHEZA A IV-A

Porunca II:
Să nu-ți faci chip cioplit, și nici vreo asemănare...

În această cateheză ne vom apropia de porunca a II-a, dată de Dumnezeu lui Moise, o poruncă care reglementează câteva probleme de bază în relația noastră cu Dumnezeu.

„Să nu-ți faci chip cioplit, și nici vreo asemănare cu ceva din câte sunt în cer, acolo sus, ori din câte sunt pe pământ, aicea jos, ori din câte sunt în apele de sub pământ. Să nu te închini lor, și nici să le slujești; că Eu, Domnul, Dumnezeul tău, Eu sunt un Dumnezeu gelos, Cel ce vina părinților o dă pe seama copiilor până la al treilea și-al patrulea neam pentru cei ce Mă urăsc, dar mă milostivesc până la al miilea neam spre cei ce Mă iubesc și-Mi păzesc poruncile” (Ieșire 20, 4-6).

„Să nu-ți faci chip cioplit și nicio altă asemănare”...

Așa cum știm, poporul evreu a fost monoteist, adică credea într-un singur Dumnezeu. În tot bazinul

mediteranean și zona Asiei Mici era singurul care nu credea în alte divinități. Aceasta și datorită menținerii treze a conștiinței morale prin oameni luminați ca Avraam, Isaac sau Iacov, respectiv toți proorocii Vechiului Testament. Pe de altă parte, tentația exista, motiv pentru care mulți dintre regii iudei, chiar dacă au știut consecințele pe care le implica o rătăcire de la calea cea adevărată, au călcat această a doua poruncă.

În această poruncă avem două expresii care atrag atenția „chip cioplit" și „altă asemănare". Chip cioplit nu trebuie, spune Origen, să fie înțeles drept idol. Chipul cioplit poate să exprime orice realitate din natură, o vietate care este reprodusă întocmai, atât doar că n-are suflare. În schimb, „altă asemănare" ar face referire chiar la idoli. Idolii sunt expresii ale imaginației oamenilor, de aceea ei erau reprezentați în forma unor combinații destul de înfiorătoare. Oamenii aveau trăsăturile unor animale, rezultând în cele din urmă un idol care era format din cap de leu, picioare de taur, aripi de vultur și coadă de șarpe, sau altele asemenea. Bunăoară, unul din zeii supremi ai egiptenilor, Khnum era reprezentat de un bărbat cu cap de berbec. O altă ciudățenie era zeița lunii și a fecundității Bastet, o femeie cu cap de leoaică sau de pisică. Horus, zeul protector al Egiptului, era reprezentat printr-un bărbat cu cap de șoim. Nici zeii babilonieni nu erau mai puțin înfiorători. Zeița Iștar era reprezentată de o femeie cu aripi, cu picioare de pasăre și pinteni de cocoș, iar pe cap avea o coroană din șerpi. Iată numai câteva ilustrații.

Trebuie subliniat din capul locului că porunca a II-a nu face referire la icoane, așa cum greșit au interpretat

unele culte neoprotestante. La ce face mai precis referire această poruncă ne spune Sfântul Ioan Damaschinul: „Dumnezeiasca Scriptură însă acuză pe cei care se închină celor cioplite, dar și pe cei care jerfesc demonilor. Jertfeau păgânii, dar jertfeau și iudeii. Păgânii jertfeau demonilor, iar iudeii, lui Dumnezeu. Jertfa păgânilor era de disprețuit și de condamnat; jertfa drepților însă, bine primită de Dumnezeu. Noe a jertfit, și «Dumnezeu a mirosit mireasma cea bine plăcută a bună voinței sale către El. Astfel, idolii păgânilor sunt de disprețuit și opriți, căci erau închipuiri ale demonilor»[13]".

Icoanele au și rolul de îndreptare de credință. „Dar pentru că nu toți știu carte, și nici nu se ocupă toți cu cititul, Părinții au socotit că trebuie să fie pictate acestea în icoane ca niște fapte de vitejie spre a ne aduce aminte repede de ele. În adevăr, de mult ori, neavând în minte patima Domnului, dar văzând icoana răstignirii lui Hristos, ne aducem aminte de patima mântuitoare și, căzând în genunchi, ne închinăm"[14].

Dar, ceea ce este mai important, și trebuie subliniat pentru a înțelege cât mai bine de ce icoana nu este idol, se află în următoarele: „Nu ne închinăm materiei, ci celui ce este înfățișat în icoană, după cum nu ne închinăm materiei din care este făcută Evanghelia, nici materiei crucii, ci chipului crucii"[15].

Porunca aceasta se referă și la idolii nevăzuți. Pentru omul modern idolul este ceva greu de imaginat, mai ales pentru creștini. Creștinismul este prin excelență

---

[13] Sf. Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, p. 214.

[14] *Ibidem*, p. 215.

[15] *Ibidem*, p. 215

monoteist. Dar, când se pune semnul egal între idol și patimă putem vedea că idolatria n-a dispărut. *„Drept aceea, omorâți mădularele voastre, cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării"* (Coloseni 3, 5).

Acestea sunt doar câteva texte pe care le putem folosi pentru a ne lămuri cu privire la icoane. Interesul nostru de creștini este să nu confundăm porunca de a nu ne închina la obiecte străine, care reprezintă făpturi din regnul animal, care reprezintă invenții ale minții umane, ci de a ne închina, cu smerenie, chipului reprezentat de icoană. Tot ceea ce avem în iconografia ortodoxă își află corespondentul în viața de zi cu zi. Toate chipurile au fost reale, au fost oameni care au trăit după poruncile lui Dumnezeu și s-au învrednicit de nemuritorul dar al vieții veșnice.

Nu putem încheia tratarea acestei porunci înainte de a observa că Dumnezeu vorbește despre blestem și binecuvântare pentru cei care nu-L iubesc și nu-I respectă poruncile. Ce înseamnă acest blestem? De ce se transmite până la al treilea și al patrulea neam? De ce copiii sunt pedepsiți pentru păcatele părinților? De ce binecuvântarea Domnului poate merge până la al miilea neam? Modul cum se manifestă blestemul dumnezeiesc poate fi găsit cu ușurință în Sfânta Scriptură. Atunci când omul nu-și mai găsește limita, când își pierde măsura și ignoră total prezența lui Dumnezeu, Acesta îl pedepsește. Episodul Sodoma și Gomora ne este foarte cunoscut, dar la fel de cunoscut trebuie să ne fie

și episodul în care Ilie prin rugăciune aprinde focul și îi nimicește pe cei ce slujeau lui Baal. Totodată această poruncă vrea să ne avertizeze că faptele noastre bune sau rele nu se rezumă doar la propria noastră persoană, ele au efecte pe termen lung. Faptele noastre pot chiar modifica morfologia spirituală așa încât copiii noștri să beneficieze de binecuvântare sau să sufere blestem. Origen spunea următoarele: „Când Dumnezeu ne încearcă și ne pedepsește, noi nu trebuie să fim lipsiți de recunoștință. Să înțelegem că noi suntem încercați în lumea aceasta pentru a dobândi liniștea în lumea cealaltă, precum și Apostolul: «Domnul ne judecă și ne pedepsește, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea». De aceea fericitul Iov a acceptat de bună voie toate încercările, zicând: „Dacă am primit de la Domnul cele bune, nu vom primi oare și pe cele rele?”[16]

Reținem că icoana nu este un idol, ci este o reprezentare a lui Hristos, a Maicii Domnului sau a unui sfânt.

Creștinul de astăzi, în loc să respingă icoana, să se îngrijească să nu-și facă idoli din patimile trupului. Dacă până nu demult era o rușine să te dezgolești în fața oamenilor sau să-ți pierzi fecioria înainte de căsătorie, astăzi nu e o rușine să practici aceste păcate. Aceasta este presiunea la care suntem supuși, aceștia și mulți alții sunt idolii la care suntem invitați să slujim. Icoana se propune drept salvare, prin ea mintea noastră se poate curăți și înălța către Dumnezeu, iar prin aceasta să ne câștigăm mântuirea.

---

[16] Origen, *Scrieri I,* p. 94.

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu, în cateheza următoare vom avea în atenție porunca a III-a: *„Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert”*. Amin!

CATEHEZA A V-A

Porunca III:
Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert...

În cateheza precedentă preocuparea noastră a fost să înțelegem ce este chipul cioplit, ce este idolul și de ce icoana nu este idol. Ne amintim că icoana este doar o fereastră ce ne conduce către cel pe care-l reprezintă, că icoanele sfinților și ale Maicii Domnului sunt posibile pentru că Mântuitorul Iisus Hristos a luat firea omenească și a fost văzut, a luat chip de om, iar prin aceasta icoana a căpătat sens.

Preocuparea noastră, în această cateheză o constituie cea de-a treia poruncă dumnezeiască care ne îndeamnă următoarele: *„Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert, că nu va lăsa Domnul nepedepsit pe cel ce ia în deșert numele Lui"* (Ieșire 20, 7).

Luarea numelui lui Dumnezeu în deșert astăzi nu mai este înțeleasă aproape deloc. Dacă vom întreba pe un tânăr ce este această expresie nu va ști să răspundă. Însă aceasta nu scade cu nimic răspunderea în fața Judecătorului. Această poruncă interzice oamenilor să

folosească numele lui Dumnezeu indiferent de situație și cu orice ocazie. Dumnezeu nu e un nume oarecare. În Vechiul Testament se temeau chiar să-L rostească.

Acest păcat se face în primul rând prin rostire. „La unii oameni limba este trâmbița Sfântului Duh, adică este ziditoare de suflet și mângâietoare, iar la alții limba rostește cuvinte diavolești, supărătoare, care-i tulbură până la suferință pe cei ce le ascultă. Așadar, alt mijloc pentru îngrădirea de sine nu avem decât numai rugăciunea către Domnul”[17].

Consecința lui este pedeapsa lui Dumnezeu. Dar cum putem lua numele Domnului în deșert? În primul rând prin hulă și blasfemie. Nu puțini sunt aceia care atunci când vorbesc despre Dumnezeu îndrăznesc să facă glume pe seama Lui. Alții își bat joc de El, tăgăduind existența lui și considerâdu-L o invenție a imaginației omenești. Sfinții Bisericii au arătat o atenție deosebită hulei, întrucât ea îl înstrăinează pe om de Dumnezeu. „Gândurile de hulă străduiește-te să nu le primești și să nu le crezi și Domnul te va ierta. Când gândurile vin, nu le primi, dar nici nu le respinge și, cu atât mai mult, nu le descânta și nu le contrazice, căci acestea nu sunt pe măsura ta! Aleargă la Domnul în rugăciune, cu smerenie”[18].

Spuneam că diavolul a făcut un obiectiv din a-l monta pe om împotriva lui Dumnezeu și din a-l provoca să-l blesteme. Episodul din cartea Iov, unde Iov pierde tot ce a avut, avere și familie este îndeobște cunoscut. Merită să ne întoarcem înspre el și să ne amintim cum

---

[17] Cuviosul Antonie, *Filocalia de la Optina*, vol. 2, traducere Cristea Florentina, Egumenița/Cartea ortodoxă, 2010, p. 436.

[18] Cuviosul Anatolie, *op.cit.,* p. 65.

diavolul îl îndemna prin soție și prieteni să-L blesteme pe Dumnezeu. *„Te ții mereu în statornicia ta? Blestează pe Dumnezeu și mori!"* (Iov 2, 9). Dacă Iov ar fi luat numele Domnului în deșert, ar fi scăpat de atâta suferință și ar fi scăpat de chinurile cele vremelnice, dar ar fi intrat în cele veșnice. Răsplata răbdării lui și a neluării numelui Său în deșert a dus la reabilitarea lui Iov și binecuvântarea Domnului.

Iată cât de simplă este această poruncă și la ce ne invită. Ne invită la cumpătare, la a ne potrivi cuvântul și a ne stăpâni limba. Sfântul Iacov ne avertizează în privința ei *„Așa și limba: mic mădular este, dar cu mari lucruri se fălește! Iată puțin foc și cât codru aprinde! Foc este și limba, lume a fărădelegii! Limba își are locul ei între mădularele noastre, dar spurcă tot trupul și aruncă în foc drumul vieții, după ce aprinsă a fost ea de flăcările gheenei. Dar limba, nimeni dintre oameni nu poate s-o domolească! Ea este un rău fără astâmpăr; ea este plină de venin aducător de moarte"* (Iacov 3, 5-9).

Dar nu numai păcatele amintite se încadrează în luarea numelui în deșert. Catehismul Bisericii Ortodoxe subliniază 8 moduri de încălcare a acestei porunci: 1.Purtarea necuviincioasă în biserică; 2. Necinstirea lucrurilor sfinte; 3. Cârtirea împotriva rânduielilor lui Dumnezeu; 4. Înjurături sau blesteme; 5.nesocotirea făgăduințelor făcute în numele lui Dumnezeu; 6. Jurământ mincinos, adică atunci când îl luăm pe Dumnezeu ca martor pentru ceea ce nu este adevărat; 7. Călcarea jurământului cu știință și voință; 8. Întrebuințarea cu ușurință a jurământului, atunci când

Dumnezeu este luat ca martor și chezășie pentru lucruri neînsemnate[19].

Suntem cu toții sensibili la modul cum această poruncă poate fi călcată prin jurământ. Și ne întrebăm cum se face că în tribunale se jură cu Sfânta Scriptură în față pentru a spune adevărul? Cum se explică jurământul, legământul pe care-l depun candidații la preoție? Răspunsul ni-l oferă tot Biblia. Jurământul este interzis atunci când omul este dispus să-l facă pentru lucruri insignifiante și neadevărate. Însuși Dumnezeu s-a jurat și a spus: „Juratu-S-a Domnul întru sfințenia Sa: Iată vin zile când voi veți fi ridicați cu cârlige și urmașii cei de după voi cu căngi", sau *„Juratu-S-a Domnul pe Sine însuși, zice Domnul Dumnezeu Savaot: Îmi este scârbă de seminția lui Iacov și palatele lui le urăsc, pentru aceasta voi preda cetatea dimpreună cu tot ceea ce este în ea"* (Amos 4, 2; 8, 7) de asemenea *„El S-a făcut cu jurământul Celui ce l-a grăit: Juratu-S-a Domnul și nu Se va căi: Tu ești Preot în veac, după rânduiala lui Mechisedec"* (Evrei 7, 21). În acest sens jurământul nu este o încălcare a poruncii Decalogului. El însă trebuie ținut cu strășnicie, până la sfârșitul vieții. Făgăduința pe care o facem Domnului sau oamenilor în cele bune și adevărate, dacă este ținută, este bineplăcută lui Dumnezeu.

Despre toate acestea se poate vorbi mult. Noi atât ne-am propus. În consecință ne întrebăm: Ce am putea reține din scurta prezentare a poruncii a III-a? Că luarea numelului lui Dumnezeu în deșert e un lucru extrem de grav, e o nerespectare a Dumnezeirii Sale, este

[19] *Învățătura de credință ortodoxă*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2001, p. 402.

o ignorare voită a faptul că suntem fiii Lui, iar El este Creatorul nostru; că orice glumă, cuvânt batjocoritor și blasfemiator în care este pomenit Dumnezeu, este o luare a numelui Său în deșert.

Ce legătură are această poruncă cu noi? Fiecare-și poate răspunde în taina sufletului său. Dacă însă am luat numele Domnului în deșert să fim cu luare aminte să ne îndreptăm. Ironiile și batjocurile prezente la televiziunile românești sunt o dovadă a nivelului pe care blasfemia l-a atins în timpurile acestea. Pe de altă parte, în limba română sunt foarte multe înjurături la adresa lui Dumnezeu. Trebuie să știm că și acestea încalcă porunca a 3-a.

În cateheza următoare vom vorbi despre ziua Domnului:

„Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești. Lucrează șase zile și-ți fă în acelea toate treburile tale. Iar ziua a șaptea este odihna Domnului Dumnezeului tău: să nu faci în acea zi nici un lucru: nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul care rămâne la tine. Că în șase zile a făcut Domnul cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt într-însele, iar în ziua a șaptea S-a odihnit. De aceea a binecuvântat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o" (Ieșire 20, 8-11). Amin!

CATEHEZA A VI-A

Porunca IV: *Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești...*

Cateheza anterioară ne-a adus înainte pericolul la care ne expunem atunci când nu suntem atenți la cuvinte. De asemenea, că luarea numelui lui Dumnezeu în deșert poate fi făptuită în mai multe feluri: printr-o atitudine nepotrivită în biserică, prin blasfemierea celor sfinte, prin hulă, prin bancuri și glume pe care le facem pe seama lui Dumnezeu s.a.m.d. Pe lângă porunca a treia, Dumnezeu a mai rânduit pentru poporul evreu, dar și pentru noi, o lege care lămurește raporturile pe care trebuie să le avem cu El, pentru o viață binecuvântată.

Așadar, cu acest prilej, vom vorbi despre cea de-a patra poruncă a Decalogului:

„Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești. Lucrează șase zile și-ți fă în acelea toate treburile tale. Iar ziua a șaptea este odihna Domnului Dumnezeului tău: să nu faci în acea zi nici un lucru: nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul care

rămâne la tine. Că în șase zile a făcut Domnul cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt într-însele, iar în ziua a șaptea S-a odihnit. De aceea a binecuvântat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o" (Ieșire 20, 8-11).

Sâmbăta a fost creată pentru slăvirea numelui lui Dumnezeu și pentru odihna omului

Din capul locului trebuie să înțelegem că obligativitatea de a respecta sâmbăta era a poporului evreu, în Vechiul Testament. Rolul ei era triplu: de a le aduce evreilor aminte că lumea a fost creată în șase zile, iar în șaptea s-a odihnit; 2. De zi a odihnei trupești, atât pentru oameni cât și pentru animale; 3. Zi de laudă și slăvire a lui Dumnezeu în rugăciune. Toate acestea rezultă din textul scripturistic: 1) *„Și a sfârșit Dumnezeu în ziua a șasea lucrarea Sa, pe care a făcut-o; iar în ziua a șaptea S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut. Și a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o, pentru că într-însa S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut și le-a pus în rânduială"* (Facere 2, 2-3); 2) *„În șase zile să-ți faci treburile tale, iar în ziua a șaptea să te odihnești, ca să se odihnească și boul tău și asinul tău și ca să răsufle fiul roabei tale și străinul care e cu tine"* (Ieșire 23, 12); 3*)„Șase zile să mănânci pâine nedospită, iar în ziua a șaptea este încheierea sărbătorii Domnului Dumnezeului tău; să nu lucrezi în acele zile nimic, fără numai cele pentru suflet"* (Deuteronom 16, 8).

Prin urmare, rațiunea zilei Domnului a fost duhovnicească și practică deopotrivă. Omul trebuia să-și amintească cine este Creatorul cerului și al pământului, dar în același timp să-L laude și să-L proslăvească. De

asemenea, omul fără un stăvilar, risca să se adâncească în muncă și în timp să se dezumanizeze, să se epuizeze și să nu-și mai amintească de scopul lui principal, *mântuirea.*

Transformarea sărbătoririi sâmbetei într-un ritual rigid, o zi a interdicțiilor

Cu toate aceste prescripții, evreii au căzut repede într-o altă extremă, aceea a formalismului, pentru că acolo unde nu primează duhul, litera omoară. Ducerea până la absurd a formei conduce la formalism și ipocrizie. Ceea ce vom întâlni în societatea contemporană Mântuitorului. *„Atunci Iisus a zis către ei: Vă întreb pe voi, ce se cade sâmbăta: a face bine sau a face rău? A scăpa un suflet sau a-l pierde?”* (Luca 6, 9). Erau atât de rigoriști încât nu mai reușeau să vadă binele, ci doar fapta, doar legea pe care o divinizaseră. Mântuitorul vindeca adesea sâmbăta: *„Pentru aceasta iudeii prigoneau pe Iisus și căutau să-L omoare, că făcea aceasta sâmbăta”* (Ioan 5, 16)

Duminica este ziua odihnei, ziua Învierii

Trebuie spus că Mântuitorul încă din timpul activității Sale pământești a pregătit tranziția de la sâmbătă la duminică. Sâmbăta a fost în tot Vechiul Testament un simbol al Dumincii, un simbol al odihnei veșnice, al „Zilei Una”. Spuneam că Mântuitorul ne-a indicat scăderea în importanță a sâmbetei și trasferarea celebrării spre Duminică. Iată doar câteva texte care

ne vor lămuri: *„Deci ziceau unii dintre farisei: Acest om nu este de la Dumnezeu,* fiindcă nu ține sâmbăta. *Iar alții ziceau: Cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni? Și era dezbinare între ei"* (Ioan 9, 16); *„Și le zicea lor: Sâmbăta a fost făcută pentru om, iar nu omul pentru sâmbătă"* (Marcu 2, 27). Mântuitorul nu ținea ziua sâmbetei, care până la venirea Sa era cea mai importantă zi din săptămână. După jertfa de pe cruce, ziua în care Înviază, Ziua Una pe care o pomeneam, devine zi de celebrare și de odihnă. Mântuitorul a înviat Duminica, cum Duhul Sfânt S-a pogorât peste apostoli tot într-o zi de duminică.

Mântuitorul a înviat în ziua cea dintâi a săptămânii

Creștinii din primele veacuri au respectat duminica ca zi a odihnei, dar nu o odihnă oarecare, o lâncezeală, ci una activă, dinamică, potrivită procesului de creștere a firii spre Dumnezeu. „Cei care au trăit în rânduielile cele vechi și au venit la nădejdea cea nouă, să nu mai țină sâmbăta, ci Duminica, în care și viața noastră a răsărit" spune Sfântul Ignatie Teoforul (†107) către Magnezieni[20]. De asemenea, Sfântul Iustin Martirul și Filosoful (†155) preciza „Duminica ne adunăm cu toții la un loc, pentru că aceasta este ziua în care Dumnezeu, la zidirea lumii, a despărțit lumina de întuneric și în care Mântuitorul a înviat din morți". Din anul 321, Duminica a fost considerată oficial ca zi de odihnă în întreaga lume creștină.

---

[20] *Scrierile Părinților Apostolici*, trad. D. Fecioru, București, 1979, p. 167.

Să repunctăm ideile principale ale acestei cateheze: sâmbăta a fost dată poporului evreu ca zi de odihnă, însă ea își găsește împlinirea în Duminică, ca zi a Învierii; evreii au trăit sâmbăta formal, fals nu așa cum a dorit Dumnezeu, iar Hristos a venit să arate că schimbarea sâmbetei coincide cu împlinirea și schimbarea legii; ziua odihnei se referă nu numai la odihna trupului, ci și la odihna sufletului; odihna sufletului poate fi găsită doar în rugăciune; prin rugăciune îl cinstim pe Dumnezeu, altfel ne asemănăm celor despre care Hristos spunea: *„Bine a proorocit Isaia despre voi, fățarnicilor, precum este scris: acest popor Mă cinstește cu buzele, dar inima lui este departe de Mine”* (Marcu 7, 6).

La finalul acestei cateheze să ne adresăm o întrebare: „Cinstim noi ziua Domnului?” În duhul lumii noastre, un duh al lăcomiei, al fugii după câștig, al istovirii, al dezumanizării, Duminica riscă să devină o zi oarecare. La o simplă plimbare prin orașele țării vom vedea șantiere deschise în care se lucrează fără oprire, zi și noapte, de luni până luni. Poate nu înțelegem un lucru simplu, Dumnezeu se propune, nu se impune.

Ziua Domnului să fie a Domnului. Avem șase zile pentru noi și pentru problemele noastre, a șaptea să o dăm Domnului în folosul mântuirii noastre.

În întâlnirea viitoare vom medita asupra îndemnului făcut de Dumnezeu de a ne cinsti părinții: *„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământul pe care Domnul Dumnezeu tău ți-l va da ție”.* (Ieșire 20, 12) Amin!

CATEHEZA A VII-A

Porunca V:
Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta...

Vom vorbi despre porunca a V-a. *„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești mulți ani pe pământul pe care Domnul Dumnezeul tău ți-l va da ție"* (Ieșire 20, 12).

Dacă cele patru porunci, care descriu relația dintre om și Dumnezeu, încep cu îndemnul la cinstire și fidelitate față de El, cea de-a cincea, care deschide șirul poruncilor ce reglementează relațiile dintre oameni, începe cu imperativul cinstirii părinților. Acest lucru se poate înțelege foarte simplu dacă ne gândim la predarea legilor omului în ordinea importanței lor.

În cele ce urmează vom încerca să prezentăm, cât ne va îngădui Dumnezeu, ce înseamnă să-ți respecți părinții, dar și care este importanța reciprocității în raporturile din familie. Acest lucru este cu atât mai important cu cât astăzi familia creștină trece printr-o criză fără precedent, în care, cum spunea pr. Paisie Aghioritul părinții uită de îndatoririle față de copii, iar copiii de respectul față de părinți.

Pentru a înțelege și mai bine ce înseamnă să-ți respecți părinții vom începe printr-o prezentare a situațiilor în care copiii fac lucruri care dovedesc necinste față de părinți.

Vorbirea de rău a părinților

Sfânta Scriptură nu vorbește doar în cartea Ieșirii despre cinstea pe care trebuie să o acorde copilul părintelui, ci și în alte locuri. Bunăoară în cartea Deuteronomului 27, 16: *„Blestemat să fie **cel ce va grăi de rău** pe tatăl său sau pe mama sa! Și tot poporul să zică: amin!"* Or, iată, se începe cu un lucru simplu, **vorbirea de rău**. Simplu dar grav! În Levitic sentința este și mai dură: *„Cel ce va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama să fie dați morții, că a grăit de rău pe tatăl său și pe mama sa și sângele său este asupra sa* (Levitic 20, 9). De câte ori oare n-am auzit copii care-și vorbeau de rău părinții și o făceau cu o lejeritate înfiorătoare, dând impresia că ei și-au născut și crescut mama și tatăl, iar nu invers. Bârfirea părinților a fost și rămâne un lucru extrem de grav. În primul rând, copilul se transformă în judecătorul propriului părinte. Prin acesta, își uită calitatea de fiu, uită că a primit viață tocmai din acel părinte, uită că ani de zile în care el nici măcar nu avea conștiința propriei persoane și nici nu avea deprinderile necesare pentru a se hrăni, a fost hrănit fără să i se ceară nimic în schimb. Cartea *Înțelepciunii lui Iisus Sirah* ne spune *„Cu fapta și cu cuvântul cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți vină binecuvântare de la ei".* Textul acesta pune fapta și cuvântul pe același palier. Respectul se arată atât prin ajutorarea părinților, când sunt în necaz și în nevoie, dar

și prin cuvântul de bine și mângâiere pe care copilul îl oferă cu generozitate părintelui.

Batjocorirea părinților

Sunt multe cazuri când părinții sunt alungați de copii. Se întâmplă ca părintele să fie batjocorit fiind tratat mai rău decât animalele. Or, lucrul acesta este aducător de blestem pentru fiul neascultător. Înțeleptul Solomon spune *„Cel ce se poartă rău cu tatăl său și alungă din casă pe mama sa, este fiu aducător de ocară și de rușine”* (Pilde 19, 26) și iarăși *„Ascultă pe tatăl tău care te-a născut și nu disprețui pe mama ta când ea a ajuns bătrână”* (Pilde 23, 22).

Totuși, care este cauza atâtor cazuri în care părinții nu sunt respectați?

Cred că suntem cu toții de acord că relațiile dintre soți și copii, dintre copii și copii sunt oglinda familiei. Spuneam la începutul acestei cateheze că familia contemporană trece printr-o criză fără precedent, iar acest lucru transpare din mulțimea studiilor și a cărților apărute pe această temă în ultimul deceniu. Într-adevăr multe dintre familiile noastre nu mai sunt ce au fost odinioară. Or, ce este familia: tată, mamă și copii. Părinții au datoria să-i crească pe copii, iar copiii să-i cinstească, să-i respecte pe părinți. Și acest lucru îl știe toată lumea. Și totuși, problemele se înmulțesc. De ce?

Una dintre cauzele necinstirii părinților este cu siguranța educația moral religioasă a copiilor. Părintele modern este decis încă de când se naște copilul să facă din el un om de știință, un mic geniu, prin urmare începe educația cu limbi străine, instrumente muzicale, jocuri

logice, activități peste activități. Adesea uită lucrurile cu adevărat importante: să-și petreacă mai mult timp cu el, și să-l învețe să se roage, să se comporte în societate și în biserică, să meargă la biserică. Problema nerespectării părinților stă și în faptul că toată concentrarea noastră este direcționată înspre componenta intelectual-științifică și aproape deloc spre cea morală. Or, consecințele pot fi dureroase în aceste situații.

Pentru a fi cinstit și respectat, părintele trebuie să-și învețe copilul să spună lucruri simple dar valoroase: să mulțumească pentru tot ce primește, să salute și să dea binețe celor mai în vârstă, să respecte pe bătrâni și să fie răbdător ș.a.m.d. Toate aceste învățături se vor răsfrânge asupra părintelui, atunci când copilul va crește.

Sfântul Apostol Pavel îi îndeamnă pe copii la respectarea părinților, dar nu încheia cu asta, doar începea: *„Copii, ascultați pe părinții voștri în Domnul că aceasta este cu dreptate. «Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, care este porunca cea dintâi cu făgăduință: Ca să-ți fie ție bine și să trăiești ani mulți pe pământ». Și voi, părinților, nu întărâtați la mânie pe copiii voștri, ci creșteți-i întru învățătura și certarea Domnului"* (Efeseni 6, 1-4). Am îndrăzni să spunem că aici avem o parte din rezolvarea problemei raportului dintre copii și părinți.

Totul, credem noi, începe din familie. Atât respectul cât și necinstirea. De aceea efortul nostru ca părinți în educarea copiilor trebuie să fie dublat de rugăciune și de întărirea în virtute. Copilul face în general ceea ce vede în casă, ceea ce-i este permis să facă. Ceea ce nu e rezolvat în copilărie, la vârsta maturității se poate transforma într-o problemă fără rezolvare.

Dar să revenim la problema principală a poruncii, respectarea părinților. Părintele Paisie descrie în felul următor lucrurile: „Copilul, atunci când este mic, nu face nimic, ci numai părinții lui din dragoste se îngrijesc de mâncarea, de îmbrăcămintea și de celelalte ale lui. Iar dacă uneori mai face câte o trebușoară, aceasta nu înseamnă că prin ea răsplătește osteneală sau cheltuielile pe care le fac părinții pentru el. Dar atunci când copilul crește și nu înțelege cât de mult i-au oferit părinții lui, aceasta este foarte grav”[21].

Această poruncă este, așa cum spune Sfântul Pavel, singura care se încheie cu o promisiune, cu o făgăduință pozitivă. Celelalte, fie au caracter de sentință, fie exprimă consecințele negative ale încălcării poruncii, aceasta făgăduiește, celui care o ține, ani mulți, adică bătrâneți fericite și bucurie pe pământ.

Să reținem că respectarea părinților se face cu fapta și, prin cuvânt. Respectul pe care-l datorăm părinților este în ordine cronologică situat imediat după cel pe care-l datorăm lui Dumnezeu, deci e imperios necesar în vederea mântuirii. Vorbirea de rău și batjocura sunt aducătoare de moarte, o moarte spirituală în primul rând, care e mai cumplită decât cea biologică.

Nu putem totuși încheia fără a face o asociere a părinților trupești cu părinții spirituali cărora le datorăm la fel de mult respect. Subliniem faptul că educația este un factor deosebit de important în comportamentul copiilor față de părinți.

---

[21] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Viața de familie*, vol. IV, traducere de Ștefan Nuțescu, Egumenița, București, 2012, p. 142.

Cine sunt părinții spirituali ai copiilor?

Pentru că vorbim și tratăm subiectul duhovnicește vom începe enumerarea noastră cu preoții. Alături de ei se situează profesorii, dascălii, educatorii, cărora trebuie să le oferim respectul cuvenit.

Pentru copilul din familia modernă porunca cinstirii părinților e cu atât mai importantă cu cât în societate respectul pentru celălalt, implicit pentru părinți a scăzut destul de mult. Părinții își îndeamnă copiii să-i tutuiască, să le spună chiar pe nume nedându-și seama că prin aceasta nu câștigă respect, ci pierd autoritate. Cât de neînțelept e acest lucru! Părinților toată lumea vă spune pe nume, însă numai o persoană are calitatea de fiu sau fiică și vă poate spune tată sau mamă! De ce să renunțăm atât de ușor la cel mai nobil apelativ pe care ni-l poate acorda copilul nostru? Doar de dragul de a fi la modă, doar de dragul de a ne americaniza?

De asemenea, să ne învățăm copiii să-și respecte profesorii. Să nu-i încurajăm să fie răzvrătiți în fața celor care-i învață despre viață și cum să se descurce, căci această răzvrătire va avea efect de bumerang și ne va prinde și pe noi sub ea.

Și, să nu uităm că de cinstea și ajutorul copiilor vom avea nevoie la bătrânețe. Pentru acea perioadă ne pregătim, când puterile noastre slăbesc când și să prinzi o muscă va fi greu. Și vom încheia această cateheză cu o istorioară relatată de pr. Paisie și care vrea să sublinieze că, indiferent cât de puternici suntem în tinerețe, atunci când se impune cinstirea părinților, toți ajungem la vârsta bătrâneții, care cere și chiar impune respect.

„Iată, și tatăl meu la bătrânețe a fost smerit de o muscă. Într-o zi sora mea l-a găsit plângând. Tată, ce ai pățit? Îl întrebă. Nu cumva te-a supărat vreun nepoțel? Nu, nu, îi spune. Ce este omul?! Am încercat să omor o muscă cu pliciul și nu am putut. Dădeam s-o lovesc, dar ea fugea. Atunci când eram tânăr, ocheam atât de bine, încât pe Țeți nu-i omoram, ci îi răneam numai și astfel îi forțam să se predea. La vârsta de șaisprezece ani am rănit un leu și m-am luptat apoi cu el, iar acum să nu pot omorî o muscă? Omul este un nimic”.

Un lucru să nu uităm, că fiecare stejar mare a fost odată o ghindă mică, că fiecare bătrân a fost cândva copil, și că respectul pe care-l vom arăta părinților noștri același respect îl vom primi de la copiii noștri.

În cateheza următoare vom avea în atenție porunca a VI-a, „*Să nu ucizi!*” Amin!

CATEHEZA A VIII-A

Porunca VI:
Să nu ucizi!

Porunca a V-a ne impune respectul față de părinți. Respectul pe care-l acordăm celor care ne-au crescut acela ni-l vor oferi și copiii noștri. În fond cinstirea părinților ține de modul cum știm să-i educăm pe copii. Necinstirea părinților este la fel de gravă ca o crimă, pentru că tristețea provocată scurtează din viața părintelui care a investit trup și suflet în creșterea pruncilor săi.

În rândurile ce urmează, vom căuta să vorbim despre porunca a VI-a a Decalogului, „Să nu ucizi!" (Ieșire 20, 13).

Uciderea, am putea spune, este aproape la fel de veche ca lumea căzută. Primul episod în care asistăm la o crimă este cel notat în Facere capitolul 4, unde Cain, din invidie și răutate, își omoară propriul frate, pe Abel: *„După aceea Cain a zis către Abel, fratele său: «Să ieșim la câmp!» Iar când erau ei în câmpie, Cain s-a aruncat asupra lui Abel, fratele său, și l-a omorât"* (Facere 4, 8).

Moartea aducea moarte

În Vechiul Testament acest păcat era aspru pedepsit. Alături de desfrânată, ucigașul adesea era condamnat la moarte: *„Dacă însă va ucide cineva pe aproapele său cu bună știință și cu vicleșug și va fugi la altarul Meu, și de la atarul Meu să-l iei și să-l omori”* (Ieșire 21, 14). În Noul Testament lucrurile devin și mai clare. Mântuitorul, în Predica de pe munte, spunea următoarele: *„Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi; iar cine va ucide, vrednic va fi de osândă. Eu însă vă spun vouă: Că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă; și cine va zice fratelui său: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedriului; iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului. Deci, dacă-ți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău”* (Matei 5, 21-24).

Mântuitorul nu afirmă întâmplător acest lucru. Știm bine că Legea Noului Testament este legea revelată complet, că este legea care împlinește prescripțiile Vechiului Testament. Observăm că El nu amenință cu o pedeapsă temporară, pe cei care ucid, ci cu una veșnică. De asemenea, pune pe picior de egalitate mânia și uciderea, întrucât, mânia este cel mai adesea cauzatoare de moarte. Omul mânios simte nevoia să lovească, să pună la punct: *„Mânia ucide pe cel fără de minte, iar aprinderea omoară pe cel rătăcit”* (Iov 5, 2). Ucigașii nu vor intra în Împărăția Cerurilor.

Sfântul Apostol Pavel ne prezintă chiar o listă a principalelor obstacole în calea mântuirii: *„Pizmuiri,* ***ucideri,*** *beții, chefuri și cele asemenea acestora, pe care vi*

le spun dinainte, precum dinainte v-am și spus, că cei ce fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” (Galateni 5, 21). Nu am vrea să trecem de acest verset înainte de a sesiza ordinea pe care o alege Sfântul Pavel. Suntem nevoiți să ne întoarcem la episodul Cain și Abel. Ce a cauzat, spiritual vorbind, moartea lui Abel? Invidia fratelui, pizma cum se mai numește. Iar Sfântul Pavel pune acest păcat pe primul loc, considerându-l a fi una din cauzele uciderii.

Dar, așa cum am spus, nu doar cei care ucid trupul sunt criminali, ci mai ales cei care ucid sufletul: *„Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheenă”* (Matei 10, 28). În acest sens Clement Alexandrinul ne spune că „Uciderea este luarea cu sila a vieții unui om. **Cel care vrea să nimicească învățătura cea adevărată** despre Dumnezeu și despre veșnicia Lui, ca să pună în locul ei minciuna, spunând fie că universul este fără pronie, fără purtarea de grijă a lui Dumnezeu, fie că lumea este necreată, fie că sunt minciuni temeiurile adevăratei învățături, **acela este cel mai mare criminal**”[22].

Ucigătorii de suflete sunt cei care propovăduiesc altceva decât adevărul, sunt cei care deturnează pe creștini de la scopul lor cel adevărat și propun o altă cale, una mai accesibilă, dar care duce la pierzare. Aceștia sunt învățătorii mincinoși, lupii în piei de oaie.

---

[22] CLEMENT ALEXANDRINUL, *Scrieri II*, Stromatele, traducere, cuvânt înainte de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, p. 465.

Moartea e în firea omului, dar nu trebuie grăbită

Moartea nu poate fi tăgăduită de nimeni. Toți știm că vom muri, dar niciunul nu dorește ca această moarte să fie grăbită. În străfundurile fiecăruia lucrează conștiința că nu suntem suficient de pregătiți pentru întâlnirea cu Hristos. În Filocalia 11 ni se spun următoarele: „Același frate căzând la boală și bănuind că va muri, i-a cerut cu smerenie aceluiași mare Bătrân să se roage pentru iertarea păcatelor lui și ca să aibă răbdare în boală până la sfârșit. Și Bătrânul i-a răspuns așa: Nu te întrista, frate. Căci moartea fără păcate nu e moarte, ci mutare de la necaz la odihnă, de la întuneric la lumină negrăită și la viața veșnică"[23]. (Varsanufie, *Filocalia* 11, 218). Pregătirea din această viață vizează întâlnirea cu Hristos. Nimeni nu poate fi sigur de mântuirea lui, de aceea suntem datori să ne străduim până la capătul vieții. De aceea, însă, e atât de mare păcatul uciderii și al tuturor celorlate forme de ucidere, fiindcă-l opresc pe om din procesul de urcare către Dumnezeu.

Alături de ucidere, să-i spunem clasică, în Biserică vorbim, așa cum pomeneam în începutul catehezei și de sinucidere, eutanasie și avort.

Sinuciderea este un păcat extrem de grav. Dacă în cazul crimei, al omorului, al uciderii, mai este cale de întoarcere, de pocăință, în cazul sinuciderii nu mai este. Făptașul, criminalul și victima sunt una și aceeași persoană. Să ne ferim de acest păcat greu! Victima unei crime are parte de o înmormântare creștinească, în timp ce sinucigașul nici măcar de slujbă nu beneficiază.

---

[23] Varsanufie, *Filocalia 11*, traducere de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 2009, p. 218.

Eutanasia, moartea fără durere, cum i se mai spune, este un concept ce a apărut în veacul modern și este din ce în ce mai discutat și disputat în cercurile bioetice. Se pune întrebarea, avem noi oare dreptul ca pe o persoană care se află în comă, de multă vreme, și ale cărei funcții sunt ținute de aparate, pe considerentul scurtării suferinței, să o omorâm printr-o injecție letală care-i oferă o moarte fără durere? Doar Dumnezeu decide cine moare și cine trăiește, omul în niciun caz fără a săvârși păcat.

Avortul este de asemenea considerat de către Biserică ucidere. Copilașul, care încă din momentul conceperii are viață, prin gestul necugetat și de multe ori disperat al mamei, nu mai poate vedea bucuria zilei. Pentru viața lui decide cineva înainte, cineva care consideră că nu e timpul ca el să vină. Cineva care refuză gânguritul, drăgălășenia și îmbrățișarea sinceră pe care i-o poate oferi. S-a dovedit că scuza pe care o găsește omul modern, aceea a lipsei materiale, aceea a greutății de a mai crește un copil e una din cele mai mari minciuni pe care omul și le poate spune. Societățile occidentale și ultradezvoltate, în pofida bunăstării au o natalitate foarte scăzută. Nu problema materială este impedimentul, ci egoismul și dorința de a nu ne asuma responsabilități, de a avea mai multă grijă de trup decât de suflet.

„Uciderea răului"

În spiritualitatea creștină se mai vorbește despre un tip de ucidere. De această dată într-o perspectivă pozitivă. Sfântul Pavel deschide acest orizont prin

cuvintele: *„Căci dacă viețuiți după trup, veți muri, iar dacă ucideți, cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii"* (Romani 8, 13). Uciderea doar așa poate fi acceptată. Ca obținere a libertății interioare, ca luptă împotriva patimilor, ca ucidere a viciului și prin aceasta a demonului care sălășluiește în noi. Tot Sfântul Pavel oferă o imagine a Venirii Domnului care va însemna nimicirea fărădelegii, uciderea răului: *„Și atunci se va arăta cel fără de lege, pe care Domnul Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale și-l va nimici cu strălucirea venirii Sale"* (II Tesaloniceni 2, 8).

La modul general vorbind, opusul morții este viața, al crimei, nașterea de prunci, iar al mâniei, blândețea, acestea trebuie să ne preocupe.

În urma celor prezentate încercăm să reținem următoarele: uciderea este un păcat extrem de grav care atrage cu sine pedeapsa veșnică; când vorbim despre această poruncă ne referim și la sinucidere, eutanasie și avort; în perspectiva Noului Testament însăși mânia se constituie în cap de acuzare și condamnare la gheenă; uciderea păcatelor, a faptelor trupești este singura posibilă și acceptată.

Majoritatea dintre noi suntem liniștiți când auzim această poruncă. „Eu n-am omorât pe nimeni", se spune adesea în spovedanie, și cu aceasta ne punem satisfăcuți în așternutul nostru. Însă, după cum am văzut, problema uciderii este mult mai complexă. În fiecare clipă demonul uciderii ne pândește. Gândurile de sinucidere să fie alungate și să nu dialogăm cu ele, iar gândul avortului să fie străin de sufletul femeii. Alegerile pe care le facem în această viață sunt biletele spre veșnicie, spre rai sau iad. Să nu uităm, a ucide nu înseamnă neapărat a săvârși o crimă, a omorî pe cineva

trupește, a-i lua viața biologică, ci și a-l deturna de la scopul său inițial, mântuirea.

În cateheza următoare vom prezenta porunca a VII-a: „Să nu fii desfrânat!” Amin!

CATEHEZA A IX-A

Porunca VII:
Să nu fii desfrânat!

Unul din păcatele veacului nostru este desfrânarea. Acest păcat a fost pus la zid de majoritatea Sfinților Părinți, întrucât este unul dintre cele mai dăunătoare pentru sufletul omului și foarte greu de biruit.

Legătura dintre bărbat și femeie își găsește justificarea și sensul doar în taina căsătoriei. Textul scripturistic ne spune că omul va lăsa pe tată și pe mamă și va forma un trup cu femeia pe care o va lua de soție. Or, aceasta este o mare taină. Legătura dintre părinți și copii este o legătură sfântă și foarte des invocată, însă când vine vorba despre familie, legătura dintre soț și soție este mai presus de orice legătură. Cei doi formează un trup, o unitate, o forță, o voce. Legătura dintre poporul evreu și Dumnezeu era asemănată cu legătura dintre bărbat și femeie, iar închinarea la idoli era considerată desfrânare, cum, orice deviere de la disciplina familiei, înseamnă desfrânare.

Sfântul Apostol Pavel este vehement împotriva celor care desfrânează: *„Nu știți, oare, că nedrepții nu vor*

moșteni împărăția lui Dumnezeu? Nu vă amăgiți: ***Nici desfrânații****, nici închinătorii la idoli, nici* ***adulterii****, nici* ***malahienii****, nici* ***sodomiții****, (...)Bucatele sunt pentru pântece și pântecele pentru bucate și Dumnezeu va nimici și pe unul și pe celelalte.* ***Trupul însă nu e pentru desfrânare****, ci pentru Domnul, și Domnul pentru trup. Au nu știți că trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos? Luând deci mădularele lui Hristos le voi face mădularele unei desfrânate? Nicidecum! Sau nu știți că cel ce se alipește de desfrânate este un singur trup cu ea? Căci vor fi – zice Scriptura – cei doi un singur trup.* ***Fugiți de desfrânare****! Orice păcat pe care-l va săvârși omul este în afară de trup. Cine se dedă însă desfrânării păcătuiește în însuși trupul său"* (I Corinteni 6, 9, 13, 15-16).

Desfrânarea este un păcat ce întinează tot trupul. Ea are diferite forme de manifestare și, să le spunem, multe ramuri: adulterul, curvia, homosexualitatea, malahia, zoofilia, toate sunt forme ale păcatului desfrânării. Demonul acestui păcat ia diferite forme de aceea trebuie multă trezvie în lupta cu el. Călugărilor din pustie, dar și celor din mănăstiri li se arăta adesea diavolul în formă de femeie frumoasă, întrucât știa că mulți vor cădea la vederea ei. *„Iar faptele trupului sunt cunoscute, și ele sunt: adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, mânii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuiri, ucideri, beții, chefuri și cele asemenea acestora, pe care vi le spun dinainte, precum dinainte v-am și spus, că cei ce fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu"* (Galateni 5, 19-21).

Consecințele, atât în cazul desfrânării nebiruite, cât și al altor păcate, sunt oprirea comuniunii cu

Dumnezeu și răpirea mântuirii. Practic, prin această poruncă, se încalcă și primele 2 porunci dumnezeiești care cer fidelitate față de Dumnezeu și neînchinare la idoli: *„Căci aceasta s-o știți bine, că nici un* ***desfrânat****, sau necurat, sau lacom de avere, care este un închinător la idoli, nu are moștenire în împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu"* (Efeseni 5, 5).

Mai putem privi noi cu aceeași îngăduință desfrâul? Mai putem fi noi indiferenți la ceea ce propune industria cinematografică când vine vorba de trup și intimitate?

Spuneam că biruirea acestui păcat a constituit o temă majoră pentru literatura ascetică. Sfântul Ioan Casian se referea astfel la acest păcat: „A doua luptă, după predania bătrânilor, este împotriva duhului desfrânării. Este război lung și mai crâncen decât toate celelalte, terminat cu biruință de foarte puțini. Războiul acesta înfricoșător începe să asalteze neamul oamenilor chiar din primul moment al tinereții și nu se stinge, decât numai după ce vor fi înfrânte mai întâi celelalte vicii"[24].

Ne vom opri aici cu argumentarea scripturstică și patristică și vom încerca să înțelegem punctual de ce trebuie să ne ferim de desfrânare:

a) păcatul desfrânării se petrece în trup și îl întinează, îl murdărește;
b) trupul este templul Duhului Sfânt, doar harul îi este benefic;
c) desfrânarea este batjocorirea propriei vieți și disprețuirea celuilalt;

[24] Sfântul Ioan Casian, *Scrieri alese*, traducere de prof. Vasile Cojocaru și prof. David Popescu, prefață, studiu introductiv și note de Nicolae Chițescu, EIBMBOR, 1990, p. 187.

d) desfrânarea este închinare la idoli;
e) prin desfrânare divinizăm materia și lepădăm harul.

Împotriva acestui păcat e greu de luptat, însă remedii avem. Două sunt foarte puternice: postul și rugăciunea; dar este și un al treilea, evitarea prilejurilor care facilitează săvârșirea acestui păcat.

Dacă sfinții erau îngrijorați de efectele acestui păcat și de consecințele lui, considerându-l un flagel al neamului, o tară a vremii lor, cu atât mai mult astăzi. Să privim cu mai multă luciditate ce se întâmplă în jurul nostru și să analizăm în profunzime.

De la prima oră când ieșim din așternut și până la întoarcerea acasă suntem invitați la desfrâu. Nici în casă lucrurile nu stau diferit prin mijlocirea TV-ului și a celorlalte mijloace de comunicare. Acum să fim mai preciși. Spiritul modern de promovare al produselor, marketingul, a înțeles să exploateze până la cel mai pervers mod slăbiciunile omului. Așa se face că de la detergenți la napolitane, de la ciorapi la costume, aproape fără excepție, ambalajele au ilustrații cu femei provocatoare care invită la cumpărarea produsului. Or, în acestă situație și în fața acestei realități, a unei agresiuni vizuale fără precedent trebuie să ne mobilizăm. Educarea copiilor într-un spirit creștin, al cumpătării și al înțelegerii consecințelor negative ale păcatului desfrânării poate fi un prim pas. Iar noi, adulții, să căutăm să nu ne mai lăsăm manipulați de mințile diabolice care gestionează industria marketingului de astăzi.

Cateheza următoare se va concentra în jurul poruncii *„Să nu furi!”* Amin!

CATEHEZA A X-A

Porunca VIII:
Să nu furi!

În întâlnirea precedentă am observat cât de grav este păcatul desfrânării și ce consecințe poate avea asupra sufletului. Nu se poate să nu fim atenți la cuvintele Sfântului Pavel care ne atrage atenția că trupurile noastre sunt temple ale Duhului Sfânt, adică biserici ale Duhului Sfânt. Iar dacă în biserică nu ne permitem să intrăm oricum, pentru că e spațiu sacru, cu atât mai mult în templul făurit de însuși Dumnezeu, trupul omului.

În aceste rânduri vom zăbovi asupra unei alte porunci care țintește tot dorința, dorința de a avea, de a poseda cu orice preț: *Să nu furi!* (Ieșire 20, 15)

Furatul este oprit atât de legile bisericești cât și de cele civile, pentru că el provoacă multă suferință și este un semn de mare nedreptate pe care un om îl poate face altui om. Furtul, înainte de a merge mai departe cu tratarea temei, trebuie spus, nu face referire numai la ceea ce suntem noi obișnuiți a numi furt. Pe lângă furtul de obiecte, de bunuri, care aparțin unora sau

altora dintre semenii noștri, el mai înseamnă și a lua cu împrumut și a nu mai înapoia, a copia din cartea sau studiul cuiva și a pretinde că este al tău, a copia la un examen, a fura persoane, a fura suflete prin învățături greșite. Acestea sunt câteva din formele furtului la care vă invit să medităm.

Legea mozaică era extrem de precisă și dură cu acest păcat. De exemplu: *„De va fura cineva un bou sau o oaie și le va junghia, sau le va vinde, să plătească cinci boi pentru un bou și patru oi pentru oaie, iar de se va face aceasta după ce a răsărit soarele, va fi vinovat și pentru ucidere va fi ucis. Cel ce a furat va trebui să plătească tot și de nu are cu ce, să fie vândut el pentru plata celor furate. Iar de se va prinde furul și cele furate se vor găsi la el vii, fie bou, oaie sau asin, să plătească îndoit”* (Ieșire 22, 1, 3-4), iar, în alt loc, suntem îndemnați: *„Să nu furați, să spuneți minciună și să nu înșele nimeni pe aproapele său”* (Levitic 6, 2).

O altă formă de furt, foarte prezentă în democrație este neplata lucrătorilor. Poate sunt persoane care nu consideră a fi un păcat atât de mare neplata lucrătorilor. Departe de a fi așa. Să ne gândim ce consecințe poate să aibă un asemenea gest. Omul când muncește o face pentru a trăi, pentru a pune un minim necesar pe masă. Orice întrerupere a exercițiului financiar poate provoca drame familiale. Nu-și mai poate întreține familia, nu-și poate plăti facturile, chiria, se trezește în stradă etc. Toate acestea dintr-o lăcomie și o dorință a patronului de a avea mai mult și de a-i demonstra angajatului că dispune de el. Cât de mare păcat poate fi furtul!

Privarea de libertate a fost și ea considerată furt și a fost sancționată încă din timpul lui Moise: *„Cel ce va fura un om din fiii lui Israel și, făcându-l rob, îl va vinde, sau se va găsi în mâinile lui, acela să fie omorât”* (Ieșire 21, 16). Astăzi furtul de persoane a crescut în intensitate și este cel mai dureros dintre toate. Sute de mii de fete și copii sunt răpiți în fiecare an și sunt traficați, unii pentru prostituție alții pentru transplant de organe. Exemplele sunt nenumărate: fete răpite în Nigeria, vândute în Europa, răpite din statele ex-sovietice, printre care și România, vândute rețelelor de prostituție italiene sau spaniole, și exemplele pot continua. Câtă suferință!

Un furt despre care nu se vorbește aproape deloc, pentru că e rezultat dintr-o înțelegere extinsă a furtului este cel spiritual. Sfântul Apostol Pavel îndeamnă astfel *„Nu vă lasați furați de învățăturile străine cele de multe feluri; căci bine este să vă întăriți prin har inima voastră, nu cu mâncăruri, de la care n-au avut niciun folos cei ce au umblat cu ele”* (Evrei 13, 9). Cei care bat la porțile noastre și ne promit câte în lună și în soare, ne promit împărăția cerurilor în variantă rapidă și fără efort, oare nu sunt hoți? Nu vor ei să ne ia ce avem mai scump, credința, iar în schimbul ei să ne oferă iluzia? Iată că în dorința lor prozelitistă încalcă și această poruncă, pe care se gândesc că o respectă.

Să reținem că furtul este atât la nivel material cât și la nivel spiritual. Furtul poate priva pe cineva de bunurile sale, dar îl poate priva chiar de propria-i libertate cum și de propria-i credință.

Dacă nu suntem atenți, noi, cei de astăzi, vom cădea foarte ușor în păcatul furtului. Tinerii elevi sau

studenți sunt tentați, atunci când au sarcini de îndeplinit la școală, să nu muncească și să nu-și facă referatele din cărțile citite de ei, ci din ceea ce au citit alții. Ei iau de pe internet diferite materiale pe care le copiază cuvânt cu cuvânt și le prezintă ca fiind ale lor. Cât de ușor se lasă înșelați. De altfel, omul la serviciu, sub scuza că ia doar o piuliță că are nevoie acasă, nu se gândește că gestul lui e grav. Un proverb românesc ne spune că „azi un ou, mâine un bou”, subliniind că de la lucruri mici, insignifiante chiar, se poate ajunge la furturi de valori mari. În paginile următoare vom tâlcui porunca a IX-a*: „Să nu mărturisești strâmb”*. Amin!

CATEHEZA A XI-A

Porunca IX: *Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău!...*

Alături de furt, minciuna trece în ochii multor creștini drept un păcat ușor, mic, adesea insignifiant, care nu necesită neapărat spovedanie. Dacă ar fi fost așa, cu siguranță nu l-am fi găsit între cele 10 porunci, ci într-un cu totul alt loc.

Dar ce este minciuna? Este o deformare și chiar modificare a realității și prin aceasta a adevărului. Or, acest lucru este extrem de grav. Cred că încă de la început trebuie să înțelegem că diferența dintre adevăr și minciună e ca aceea dintre cer și pământ. Minciuna este un adevăr răsturnat, minciuna este un atașament al omului față de valorile străine ființei lui. Cel care mărturisește adevărul este omul care a trecut prin filtrul ființei sale versetul scripturistic: *„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine"* (Ioan 14, 6). Nimeni nu intră în comuniune cu Dumnezeu, nu devine prietenul Lui, dacă nu iubește adevărul. Nu trebuie trecut neobservat un alt text din

Sfânta Scriptură care ne lămurește și mai bine diferența dintre adevăr și minciună. Înainte de a-l reproduce vă invit să ne amintim împreună cum diavolul o convinge pe Eva să mănânce din Pomul cunoștinței binelui și răului. Prin înșelătorie, prin minciună. Acest eveniment nu trebuie uitat. Minciuna este primul păcat pe care omul îl asociază neascultării: *„Voi sunteți din tatăl vostru diavolul și vreți să faceți poftele tatălui vostru. El, de la început, a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii”* (Ioan 8, 44).

Și în cazul minciunii ne pot vorbi despre mai multe niveluri. Ava Dorotei spunea: „sunt trei feluri de minciună. Este cel ce minte în cuget, este cel ce minte în cuvânt și mai este cel ce minte în însăși viața lui. Cel ce minte în cuget este cel ce primește bănuielile. De vede acesta pe cineva grăind cu fratele lui, bănuiește și zice: De mine vorbește. (...) Căci nimic nu e mai primejdios decât bănuielile. Ele sunt cu atât mai vătămătoare, când, prelungindu-se în noi, încep să ne convingă să socotim că vedem lămurit lucruri care nu sunt și nici nu se întâmplă. (...) Cel ce minte în cuvânt, este, de pildă, cel ce se lenevește să se scoale la priveghere, și în loc să zică: iartă-mă, că m-am lenevit să mă scol zice aveam fierbințeală, aveam amețeli și nu am putut să mă scol, n-am avut putere. (...) Cu viața sa minte, de pildă, cineva când, neînfrânat fiind, simulează înfrânarea, sau lacom fiind, vorbește despre milostenie și laudă mila,

sau mândru fiind, laudă smerita cugetare, sau neiubind virtutea, o laudă și o admiră"[25].

Minciuna poate duce la distrugerea semenului nostru și chiar a noastră. Mulți trăiesc viața într-o minciună continuă pentru că nu au forța să-și recunoască slăbiciunile și atunci își hiperbolizează calitățile. Nu încearcă rezolvarea problemei, ci scuzarea ei.

Părinții au căutat rădăcina minciunii și unii dintre ei au găsit-o în vorba fără rost: „Focul se naște din piatră și fier. Minciuna, din vorbă multă și din glumă prostească. Minciuna înseamnă pierirea dragostei, iar jurământul mincinos, tăgăduirea lui Dumnezeu"[26].

Cât de grav este acest păcat ne ajută Sfântul Ioan Scărarul să înțelegem: „Nimeni dintre cei sănătoși la minte să nu-și închipuie că păcatul minciunii este unul mic. Duhul Sfânt a rostit judecată aspră împotriva ei. Dacă David zice către Dumnezeu „*vei pierde pe toți cei ce grăiesc minciună*" (Psalmul 5, 6), ce vor pătimi cei ce întăresc minciuna cu jurăminte"[27].

Cât de dureros este că de slava lui Dumnezeu cei care vor iubi minciuna nu se vor putea bucura. *„Afară câinii și vrăjitorii și desfrânații și ucigașii și închinătorii de idoli și toți cei ce lucrează și iubesc minciuna!"* (Apocalipsa 22, 15).

Minciuna face rău aproapelui: *„Să nu iei aminte la zvon deșert; să nu te unești cu cel nedrept, ca să fii martor*

---

[25] Avva Dorotei, *Filocalia 9*, traducere din grecește, introducere și note de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 2007, p. 495.

[26] Sfântul Ioan Scărarul, *Filocalia 9*, p. 188.

[27] Sfântul Ioan Scărarul, *Filocalia 9*, p. 188.

mincinos! De orice cuvânt mincinos să te ferești; să nu ucizi pe cel nevinovat și drept, căci Eu nu voi ierta pe nelegiuit" (Ieșire 23, 1, 7). În acest verset avem mai multă luminare asupra poruncii date de Dumnezeu lui Moise. Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui se referă într-adevăr la minciună, dar mai ales la minciuna rostită cu interes și cu dorința de a-i face rău fratelui nostru. Istoria este plină de cazuri în care oameni nevionovați au fost închiși și chiar uciși din princina unor minciuni spuse împotriva lor. Cazul cel mai cunoscut de călcare a acestei porunci este cu siguranță al Mântuitorului în fața Sinedriului. Ni se spune că au fost chemați martori mincinoși care să susțină condamnarea Mântuitorului.

Toți oamenii care spun că păzesc poruncile lui Dumnezeu și nu o fac sunt mincinoși: *„Cel ce zice: L-am cunoscut, dar poruncile Lui le păzește, mincinos este și întru el adevărul nu se află". (*I Ioan 2, 4)

Să evităm minciuna. Astăzi, când comunicarea este stăpânită de Media, există multă minciună și multă manipulare. Să preferăm adevărul: „Eu sunt calea adevărul și viața", spune Hristos. Dar e greu să ai discernământ în fața unei avalanșe de minciuni. Scutul creștinului este Adevărul, dar El poate fi găsit numai în rugăciune și cărți duhovnicești. Să nu ignorăm acest păcat care poate distruge vieți.

Cateheza de încheiere a acestui capitol se va concentra pe porunca a zecea din Decalog *„Să nu râvnești la casa aproapelui tău"*. Amin!

CATEHEZA A XII-A

Porunca X:
Să nu râvnești la casa aproapelui tău...

După ce am văzut ce consecințe grave poate avea miciuna, mărturia mincinoasă, iată am ajuns la ultima poruncă pe care Dumnezeu a enumerat-o între cele 10 date lui Moise.

Porunca pe care o avem în atenție, a X-a, este indicată la Ieșire 20, 17 și spune: *„să nu râvnești la femeia aproapelui tău, nici la ogorul lui, nici la sluga lui, nici la slujnica lui, nici la boul său, nici la asinul său și la nici unul din dobitoacele lui și la nimic din câte sunt ale aproapelui tău".*

Cu siguranță, această poruncă ar putea fi interpretată din mai multe unghiuri. Noi preferăm să ne rezumăm la două păcate pe care le vizează direct și care sunt specifice omului consumist: invidia și lăcomia.

Legea aceasta ar putea să se reducă doar la prima parte și s-ar înțelege și restul: „Să nu râvnești la casa aproapelui tău". Chiar și semnul de punctuație folosit ne spune că ceea ce urmează este doar o dezvoltare în amănunt a primei părți. Prin casa aproapelui se înțelege

soția și tot avutul acestuia. În vechime, cu precădere în timpurile veterotestamentare casa unui om era formată din membrii direcți ai familiei, soție, copii, părinți, dar și din slugi care aveau un statut aparte. De aceea se face referire și la slugă. Dar, dincolo de aspectul practic, observăm că această poruncă vizează două patimi mari care pot pune stăpânire pe om dacă nu e cu băgare de seamă: invidia și lăcomia.

În tâlcuirea sa la Decalog, Înaltpreasfințitul Andrei vede această poruncă ca pe una de sinteză a ultimelor patru[28]. Și pe bună dreptate. Râvnirea, în sensul în care este folosită de autorul biblic, implică ideea de pătimaș. A râvni la ceea ce este a aproapelui poate presupune punerea în acțiune a tuturor pârghiilor ce ne stau la îndemână pentru a obține ceea ce ne dorim.

Pentru a înțelege și mai bine această poruncă, pe care geniul țăranului român a rezumat-o în cuvintele, „ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”, vom prezenta pe scurt situația lui Irod, regele.

Acest rege, foarte cunoscut, care conducea Iudeea în timpul Mântuitorului, a luat de soție pe nevasta fratelui său. În timpul unui banchet, unde beția, mândria și desfrâul se întâlneau într-un dans perfect, fiica reginei a profitat de slăbiciunea regelui și a cerut moartea Sfântului Ioan Botezătorul. Episodul este foarte cunoscut, dar merită reflectat asupra lui, tocmai datorită acestei porunci. Prin încălcarea poruncii a X-a, Irod le-a încălcat și pe celelalte.

---

[28] IPS Andrei, *Repere de morală creștină,* Reîntregirea, Alba-Iulia, 2007, p. 39.

Dar, lăcomia face casă bună cu invidia, iar această poruncă, așa cum subliniam mai devreme, face aluzie și la ea. Pizma e patima care nu-l lasă pe cel în cauză să se bucure de nimic din ceea ce are aproapele său. E păcatul care orbește sufletul și alimentează partea întunecată din noi, de aceea toți părinții îndeamnă ca nici măcar să nu dialogăm cu gândul invidiei: *„Omul lacom se grăbește să se îmbogățească, spune Înțeleptul Solomon, dar nu gândește că lipsa va veni peste el. Omul lacom ațâță cearta, iar cel ce nădăjduiește în Domnul va fi îndestulat”* (Pilde 28, 22; 25).

Nu se poate să uităm, când vine vorba de invidie, că două din cele mai dramatice vânzări de oameni, trădări care au marcat conștiința omenirii au fost cauzate de invidie, Iosif și frații săi și Mântuitorul: *„Și patriarhii, pizmuind pe Iosif, l-au vândut în Egipt; dar Dumnezeu era cu el”* (Faptele Apostolilor 7, 9); Deci adunați fiind ei, Pilat le-a zis: *„Pe cine voiți să vi-l eliberez, pe Baraba sau pe Iisus, care se zice Hristos? Că știa că din invidie L-au dat în mâna lui”* (Marcu 27, 17-18).

Nu aș vrea să uităm că această poruncă este o poruncă sinteză. În ea se regăsesc și poruncile V-IX; că lăcomia și invidia sunt păcate care dezumanizează și ne fac să luptăm împotriva iubirii lui Dumnezeu și a poruncilor sale.

Dacă omul modern e mai lacom și mai invidios decât cel dinainte e mai puțin important. Ce credem că trebuie subliniat e că aceste păcate n-au dispărut, iar demonul lor ne pândește. Remediul poate fi găsit în înțelegerea și trăirea cuvintelor Sfântului Pavel: *„Mulțumiți pururea Domnului pentru toate, căci aceasta*

este voia lui Hristos" (Efeseni 5, 1). Indiferent cât de multe are fratele nostru, cât de minunată este familia lui și averea lui, noi trebuie să-i mulțumim Domnului pentru darurile pe care ni le-a oferit nouă și să nu fim triști că celălalt are. Lăcomia și invidia nu vor face decât să ne îndepărteze mai mult de Dumnezeu, de semenii noștri și de noi înșine, pentru că: *„unde este pizmă și zavistie, acolo este neorânduială și orice lucru rău"* (Iacov 3, 16).

Iată, am ajuns la închiderea acestui capitol, într-o tratare simplă, catehetică, motiv pentru care îi mulțumim Domnului. Să nu uităm, acum la final, că Dumnezeu a dat cele 10 porunci poporului său în pustie prin Moise; că aceste porunci definesc relația omului cu Dumnezeu și cu semenul într-o logică a Vechiului Testament, dar că înțelegerea cea mai bună și-o găsesc într-o conjugare obligatorie cu legea iubirii dată de Hristos: *„Plinirea legii și a proorocilor Tu Însuți fiind Hristoase Dumnezeul nostru, Cel ce ai primit toată rânduiala cea părintească, umple de bucurie și de veselie inimile noastre totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor amin!"* (Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur) Amin!

PARTEA II

CATEHEZA I

Crezul și Primele Sinoade Ecumenice

Anul 2013 a fost cunoscut în Biserica Ortodoxă Română ca anul „Sfinților Împărați Constantin și Elena”, iar în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului s-a ales ca temă catehetică *Simbolul de credință* sau, cum este îndeobște cunoscut, *Crezul*.

În această cateheză vom vorbi despre Crez în general și despre cadrul istorico-religios în care acesta a apărut.

Sfântul Nicolae Velimirovici spunea foarte lămuritor în introducerea la tâlcuirea crezului:

„Să credem într-un singur Dumnezeu ne pare azi ceva firesc și evident totodată; să credem în mai mulți dumnezei – ceva absurd și prostesc. Dar nu întotdeauna a fost așa”[1].

Istoria creștinismului, încă de la începuturile ei, a fost una tensionată. Creștinismul a apărut și s-a impus pe un fond majoritar politesit, cvasi-idolatru, cu excepția

[1] Sfântul Nicolae Velimirovici, *Tâlcuire la Crez*, Sfântul Nicolae Velimirovici Episcopul Ohridei și Jicei, Cateheze, traducere din limba sârbă de Valentin-Petre Lică și Sladjana Gurgu, Ruxandra Lambru, Predania, p. 18.

poporului evreu. Dacă lumea iudaică era condusă de Tora, lumea elină și romană erau conduse de amestecuri ciudate de filosofie și credințe religioase. În acest cadru și cei care doreau să îmbrățișeze noua credință erau supuși permanent tentației de a introduce elemente ce aparțineau vechii lor credințe. Așa s-a întâmplat cu Simon Magul, cu Cerint, cu Paul de Samosata, cu Arie, cu Macedonie și Maratoniu, cu Nestorie și Eutihie și cu toți care, mai mult sau mai puțin, au încercat să definească credința ortodoxă prin prisma formării lor religios-filosofice.

Pe lângă toate acestea, Biserica n-a avut libertate de exprimare decât după trei veacuri de martiriu, trei veacuri de vărsare de sânge, când ucenicii Domnului au apărat cu prețul vieții lor adevărurile de credință.

În anul 313, iată, 1700 de ani de atunci, Sfântul Împărat Constantin cel Mare a dat libertate creștinilor prin cunoscutul edict de la Milano. Acest lucru a făcut ca numărul creștinilor să crească exponențial, iar cu această creștere să scadă și calitatea mărturisirii. Oricum, era nevoie de o definire clară a granițelor credinței dogmatice, întrucât mulți dintre cei care se pretindeau a fi teologi creștini erau niște eretici. În această perioadă în Alexandria, celebrul oraș al Egiptului antic, trăiau gânditori creștini de o profunzime deosebită. Dintre aceștia doi s-au remarcat în chip special, Arie, ca gânditor creștin, dar eretic, și Sfântul Atanasie care era exponent al credinței ortodoxe. Valurile create de sistemul de gândire a lui Arie au stârnit atâtea discuții încât orașul Alexandria era pe punctul de a cădea în revoltă. Imperiul roman era ca un uriaș cu picioare de lut, iar o răscoală, indiferent de ce natură era, nu

putea fi decât un semnal negativ. Sfântul Constantin a trimis pe Osiu de Cordoba în Alexandria pentru a-l liniști pe Arie, dar n-a fost chip. În cele din urmă, în 325, Sfântul Constantin a convocat la Niceea pe toți episcopii din imperiu la ceea ce s-a numit în istorie *Sinodul I Ecumenic*. Aici, așa cum vom vedea pe larg în cateheza următoare, s-au hotărât primele 8 articole (luând în considereare că Sinodul I Ecumenic încheie cu următoarele „Și întru Duhul Sfânt) ale Simbolului de credință, precum și condamnarea tuturor celor care nu-l mărturiseau pe Mântuitorul Hristos ca Fiu al lui Dumnzeu, Om Adevărat și Dumnezeu Adevărat. Din nefericire acest Sinod a rezolvat doar o parte din problemele Bisericii.

După nici șase decenii Biserica a fost nevoită să întrunească un alt sinod ecumenic, al II-lea, ereticii Macedoniu și Maratoniu contestau calitatea de Persoană Treimică a Duhului Sfânt. Sinodul a fost convocat de marele împărat Teodosie în 381. Aici au fost condamnați toți care nu mărturiseau credința dreaptă în Fiul și Duhul Sfânt.

În aceste două Sinoade a fost creat și gândit Simbolul de credință. Desigur nu este primul simbol la Bisericii Creștine, dar este cel care a rămas în Biserică, fiind cel mai complet. O altă mărturisire foarte cunoscută este „Crezul apostolic" pe care tradiția spune că-l moștenim direct de la Apostoli. Din punct de vedere dogmatic nu este foarte complet și complex, pentru că perioada în care a fost compus n-o impunea, însă el stă la baza Crezului Niceo-Constantinopolitan. Iată ce formă avea: „Cred în Dumnezeu Tată Atotputernic; și în Hristos Iisus Fiul Său Unic Domnul nostru, Care S-a născut din

Duhul Sfânt și Fecioara Maria, Care sub Ponțiu Pilat a fost răstignit și îngropat, a treia zi a înviat, S-a înălțat la ceruri, șade de-a dreapta Tatălui, de unde va veni să judece viii și morții; și în Duhul Sfânt, Sfânta Biserică, iertarea păcatelor, învierea cărnii"[2]. Dacă îl vom pune în paralel cu cel Niceo-Constantinopolitan vom vedea asămănările foarte mari, doar gradul de complexitate diferind.

Acum că am lămurit istoric (atât cât ne-a permis spațiul) problema Crezului, să încercăm să răspundem și altor provocări.

Poate vă întrebați dacă are vreo legătură cu Sfânta Scriptură, cu textul sacru, revelat. Trebuie să știm că tot crezul se bazează pe texte din Sfânta Scriptură, dar acest lucru îl vom vedea pe parcurs. Cert este că Simbolul de credință este o capodoperă a geniului patristic care a simțit greutățile prin care va trece Creștinismul, – lipsa Sfintei Scripturi din casele majorității creștinilor pe parcursul a mai multe sute de ani fiind unul dintre cele mai mari pericole în depărtarea de Adevăr – și a concentrat în el toată învățătura de credință.

Cunoașterea conținutului crezului este datoria fiecărui creștin. Stăpânirea lui înseamnă acceptarea și asumarea indentității noastre, a firii noastre, a Ortodoxiei noastre pe care suntem datori să o propovăduim. Zicala din popor „că tot un Dumnezeu e și la ei ca la noi" adică și la secte ca la ortodocși e greșită și merită amendată. După ce vom parcurge împreună catehezele din acest proiect vom vedea și de ce. Amin!

---

[2] Canonul Ortodoxiei, I, *Canonul Apostolic al Primelor Secole,* Deisis/Stavropoleos, 2008, p. 559.

CATEHEZA A II-A

Art.1. Cred întru Unul Dumnezeu...

După cum am citit în cateheza precedentă Crezul sau Simbolul Niceo-Constantinopolitan este rodul frământării aluatului dogmatic al Bisericii încă din primele zile ale întemeierii Sale în chip văzut prin Pogorârea Duhului Sfânt. Prețuirea rațiunii și idolatrizarea părerilor personale au făcut ca foarte repede adevărul lăsat moștenire de Mântuitorul Iisus Hristos să fie deformat. Cei care au atacat esența Bisericii, Adevărul, l-au atacat pe Însuși Mântuitorul Iisus Hristos și prin El întreaga Sfântă Treime ignorând voit că Adevărul este etern. Ne reamintim că un pas decisiv în întrunirea Sinodului I Ecumenic l-a făcut sfântul Constantin cel Mare, care a facilitat participarea celor peste 318 Sfinți Părinți. Cu această ocazie au fost fixate primele 8 articole ale Mărturisirii de credință. Lui Constantin i-a urmat împărtatul care a convocat Sinodul al II-lea Ecumenic de la Constantinopol, Teodosie cel Mare, cu această ocazie definitivându-se articolele ce priveau Persoana Duhului Sfânt, Biserica și Viața de veci sau Eshatologia.

Întrucât Crezul este compus din 12 articole de credință, 12 paragrafe, 12 adevăruri de credință, astăzi ne vom opri asupra celui dintâi care spune așa: *Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul Cerului și al Pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute.*

Scopul nostru este să înțelegem de ce Sfinții Părinți au formulat primul articol și care este valoarea lui dogmatică. De aceea, vom încerca să răspundem la câteva întrebări pe care mulți dintre noi și le-au pus:

Cine este „Unul Dumnezeu" și de ce se spune despre Tatăl că este „Făcătorul Cerului și al Pământului"?

De ce Sinodul, prin Sfinții Părinți, folosește verbul a crede și ce loc ocupă acesta în logica unei mărturisiri de credință?

Ce reprezintă lucrurile văzute și nevăzute la care se face referire?

Înainte de a răspunde la întrăbările ridicate am dori să vă relatăm o poveste adevărată. După ce Mântuitorul Iisus Hristos S-a înălțat cu trupul la cer, mulți au fost cei care s-au recomandat drept ucenicii Săi. Unii dintre aceștia erau cu adevărat următorii lui Hristos, însă alții erau niște „lupi în piei de oaie". Așa se face că pe timpul Sfinților Apostoli trăia un om a cărui meserie era vrăjitoria. Numele lui era Simon zis și Magul, adică Vrăjitorul. Acesta văzând puterea apostolilor s-a gândit că e un nou tip de vrăjitorie și că trebuie să afle și el cum și-o poate împropria. S-a apropiat de apostoli și a cerut, promițându-le o sumă de bani, harul apostoliei. Desigur, Sfântul Petru și ceilalți apostoli l-au certat, dar el și-a urmărit mai departe scopul. Dacă a văzut că nu se poate cumpăra cu bani s-a gândit să se prefacă

interesat de creştinism și chiar de botez. Numai că mintea și sufletul lui erau pline de venin. El spunea mulțimilor și discipolilor săi că Dumnezeu nu este creatorul pământului, al materiei, al lumii văzute, ci doar al cerului și al lumii spirituale; că Dumnezeu nu se putea atinge de materie întrucât s-ar fi întinat, că trupul omului e rău iar sufletul se află în el ca într-o temniță. În cele din urmă a reușit de s-a botezat, dar ne spun sfinții că harul n-a lucrat asupra lui, iar el s-a întors la îndeletnicirile lui de vrăjitor și lup răpitor. Din această pricină totate întâlnirile, sinoadele ecumenice, atunci când anatematizau ereticii deschideau lista cu el.

Ceea ce v-am relatat se bazează pe adevărul scripturistic și pe cel istoric. Ca Simon Magul au fost mulți, Valentinian, Cerint, Paul din Samosata s.a.m.d. cei din urmă nefiind pomeniți în Sfânta Scriptură, dar sunt pomeniți în documentele Bisericii. Aceștia au otrăvit sufletele oamenilor cu minciuni inspirate din filosofia platoniciană și neo-platoniciană. Pe scurt, ei nu recunoșteau autoritatea lui Dumnezeu asupra lumii văzute; nu-l recunoșteau pe Tatăl ca Făcător a toate; nu-l recunoșteau pe Fiul ca fiind de o ființă cu Tatăl și nici pe Duhul ca fiind Persoană treimică; blamau trupul și considerau că trebuie distrus cu orice preț pentru a elibera sufletul; se bazau pe sisteme de gândire foarte complicate și absurde menite să descurajeze orice înțelegere și, mai mult decât orice, se bazau exclusiv pe rațiune, considerând că doar cu inteligența te poți mântui. În fapt, de aici le vine și numele, gnostici, adică cei care cunosc, cei care se mântuiesc prin cunoaștere, o cunoaștere rece, am adăuga noi, și rațională.

Iată unul din motivele concrete care au stat la baza alcătuirii acestui articol de credință.

Prin urmare la întrebarea *Cine este „Unul Dumnezeu" și de ce se spune despre Tatăl că este „Făcătorul Cerului și al Pământului"?* avem următorul răspus: „Unul Dumnezeu" este Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, Dumnezeul Treimic, iar principala caracteristică a Tatălui este cea de creator, de făcător a toate. El a făcut atât lumea văzută cât și pe cea nevăzută, el a creat atât îngerii imateriali sau mai bine spus creați dintr-o materie sublimă (Sf. Maxim Mărturisitorul), cât și pe oamenii creați din pământ, din lut, din humă, prin urmare din materie, o materie pe care El însuși a creat-o. Creștinii ortodocși afirmă cu tărie că Dumnezeu este singurul Creator al lumii și n-a avut nevoie de niciun intermediar, așa cum suțin sectele gnostice, El este Tatăl nostru. Creștinii se bazează în spusele lor atât pe Sfânta Scriptură, cât și pe Sfinții Părinți. Textul din cartea Facerii spune limpede: „*La început a făcut Dumnezeu Cerul și Pământul*" (Facere 1, 1).

Vorbind despre Dumnezeu Tatăl, Clement Alexandrinul spune:

„am învățat că este o cauză anterioară, Tatăl universului, Cel mai vechi, Cel mai bun dintre toți, Care nu-i deloc transmis cu glasul; este adorat cu adorare mare, cu tăcere; tăcere însoțită de sfânta uimire; domnie adorată; arătat cu glasul de Fiul ucenicilor Săi, atât cât a fost cu putință acestora să-L înțeleagă, dar înțeles cu mintea de cei aleși de Domnul pentru a-L cunoaște, „de cei care, după cum spune apostolul, au simțurile exercitate".

La celelalte două întrebări, odată ce am lămurit-o pe prima, ne este ușor să răspundem. Prin urmare:

Ce reprezintă lucrurile văzute și nevăzute la care se face referire?

Așa cum, foarte ușor ne-am putut da seama din cele expuse mai sus, lumea văzută este lumea noastră, tot ceea ce putem observa prin cele cinci simțuri, în timp ce lumea nevăzută este lumea îngerilor, lumea spiritulă, o lume pe care n-o putem sesiza decât cu ochii inimii, o lumea care se intersectează și transcede lumea materială.

De ce Sinodul, prin Sfinții Părinți, folosește verbul „a crede" și ce loc ocupă acesta în logica unei mărturisiri de credință?

Verbul „a crede" este singurul care descrie corect starea sufletească și intelectuală a creștinului care-l recunoaște pe Dumnezeu ca autoritate supremă: Creator, Făcător și Protector al său. Totodată, verbul a crede ne pune în ipostaza de a ne întări, de fiecare dată când rostim, una din cele trei virtuți enumerate de Sfântul Pavel, credința.

Reținem că Tatăl este Dumnezeul nostru al tuturor, este Făcătorul tuturor lucrurilor, Unicul Creator. El nu este un Dumnezeu exclusivist, destinat doar celor deștepți, celor care pot cunoaște sisteme complicate, ci este un Dumnezeu personal, care iubește lumea și în mod deosebit pe om.

La Dumnezeu nu ne putem raporta ca la om. Și omul este un făcător, un creator, dar un altfel de creator. Pentru a face ceva, omul are nevoie de niște instrumente, are nevoie de modele și atunci când nu are nevoie de ele

are totuși nevoie de materie. Or, Dumnezeu este cel care a creat materia, în timp ce omul se folosește de ea.

Să fim creștini, nu numai cu numele. Lumea post modernă susține altceva decât susține crezul. Ea susține autonomia omului, că el poate trăi fără Dumnezeu întrucât lumea este un accident și nu are în spatele ei o forță divină. Noi să nu spunem așa, ci în micimea noastră să recunoaștem că Domn și Dumnezeu este Tatăl, cauza a tot ceea ce ne înconjoară.

Cateheza următoare ne va oferi lămuriri asupra celui de-al doilea articol al Simbolului de Credință. Amin!

CATEHEZA A III-A

Art. 2. Și întru Unul Domn Iisus Hristos...

În catehezele anterioare am pus în evidență istoria și conținutul Crezului Niceo-Constantinopolitan; că Dumnezeu Tatăl este putere și iubire față de lume. Ne amintim că, deși dumnezeirea Tatălui n-a fost respinsă, totuși a fost negat contactul său cu lumea, spuneau ereticii, din cauza percepției greșite asupra materiei. Prin aceasta ei negau atotoputernicia lui Dumnezeu și faptul că lumea a fost creată din nimic. De asemenea, ne amintim că termenul de lume cuprinde atât cerul, ca spațiu spiritual, cât și pământul ca loc văzut și sălaș al omului.

Dacă dumnezeirea Tatălui n-a fost contestată direct, dacă locul Tatălui în Sfânta Treime nu a fost pus în discuție, nu la fel s-a întâmplat cu Fiul, Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Pentru a înțelege mai bine aceste cuvinte vă invit să purcedem, așa cum am anunțat în cateheza precedentă spre înțelegerea a celui de-al doilea articol de credință.

De ce spun oare Sfinții Părinți „Și întru Unul Domn Iisus Hristos?" Observăm că din această propoziție

lipsește verbul, desigur, doar în aparență, pentru că el se subînțelege, e eliptic, și e vorba de verbul „a crede". Prin urmare, credem în Mântuitorul Iisus Hristos. Mai departe ni se explică cine este acest Iisus Hristos, „Fiul lui Dumnezeu", expresie pe care nu o inventează sinodalii, Sfinții participanți la sinod, ci e luată din Sfânta Scriptură, de pildă Evrei 1,1-2. De aici înainte ni se explică relația Fiului cu Tatăl și raportul dintre cele două persoane. Înainte de a medita împreună asupra cuvintelor: **„Carele din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii"**, aș dori să vă istorisesc ceva:

În secolul al III-lea, în Alexandria, metropola Egiptului, trăia un om foarte învățat pe nume Arie. Inteligența lui l-a ajutat să ajungă repede un om cu notorietate, cunoscut, ale cărui păreri și vorbe erau luate în serios chiar de către cei mai importanți oameni ai vremii. Acest om era apropiat de Biserică și după ce a cunoscut mai bine mediul bisericesc și-a dorit să ajungă să ocupe un loc în ierarhie, pare-se chiar pe cel de patriarh. Desigur, lumea îi recunoștea calitățile intelectuale, dar, în același timp, avea și o rezervă asupra celor morale. Arie, dornic de putere și orbit de propria inteligență, a adunat în jurul său ucenici și a început să scrie cărți. Se iubea atât de mult pe sine încât a început să împroaște cu noroi în dogma Bisericii Creștine, dar mai ales în Mântuitorul Iisus. El spunea că Mântuitorul n-a fost Dumnezeu adevărat, că nu are aceeași putere cu Tatăl și că motivul creării lui a fost unul pur utilitarist, Dumnezeu Tatăl avea nevoie de un intermediar prin care să creeze lumea, ca El să nu se spurce. Din cauza aceasta sfinții vremii s-au adunat și l-au chemat să-și justifice

afirmațiile, iar pe urmă să-l îndrepte. N-a fost chip de îndreptare, întrucât nu credea în Fiul Lui Dumnezeu cu adevărat. Din această cauză în orașul Alexandria s-a făcut tulburare mare încât puțin a fost de nu s-a iscat o răscoală. Pentru că nimeni nu dorea un asemenea focar, cu atât mai puțin împăratul Constantin cel Mare, s-au decis să întrunească primul Sinod Ecumenic[3].

Arie e doar unul dintre cei mulți care negau *deoființimea* Fiului cu Tatăl și prin aceasta dumnezeirea lui. Dar, Sfinții Părinți, bazându-se pe Sfânta Scriptură, nu i-au lăsat să prolifereze aceste minciuni. În Evanghelia după Ioan se întărește, încă o dată, *deoființimea* Fiului cu Tatăl: *„Ca toți să-L cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl, cel care nu cinstește pe Fiul nu cinstește pe Tatăl care l-a trimis”* (Ioan 5, 23). Iată cât de frumos explică Sfântul Ioan Gură de Aur raportul dintre Fiul și Tatăl concentrat în cuvântul Unul și Domnul: „Când zicem că *Unul* este *Domnul* vorbind de Fiul, prin aceasta noi nu îndepărtăm pe Tatăl de la numele de Domn, după cum este Domn și Fiul, tot așa nu îndepărtăm nici pe Fiul de numele de Dumnezeu, după cum Dumnezeu este Tatăl”[4].

Tot în acest articol spunem că: *„S-a născut mai înainte de veci”*. Această formulare este un răspuns la minciuna susținută de Arie, că a fost un timp în care Fiul nu era născut, prin urmare un timp în care Tatăl n-a fost tată. Arie ignora voit cuvintele Sfintei Scripturi

---

[3] Relatarea ține cont de manualele de Istorie Bisericească Universală.

[4] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 204.

care tocmai nașterea din veci ne-o arată: *„Zis-a Domnul către Mine: – Fiul Meu ești TU, Eu astăzi Te-am născut”.* (Psalmul 2, 7) sau *„Cu Tine este înstăpânirea în ziua puterii Tale, întru strălucirea sfinților Tăi; din pântece mai înainte de luceafăr Te-am născut”* (Psalmul 109, 3).

Desigur, nici celelalte expresii nu pot fi lăsate de o parte. Trebuie să vedem ce vor să spună:

„Lumină din lumină, Dumnezeu Adevărat din Dumnezeu Adevărat, născut, nu făcut”.

Mântuitorul Însuși spune despre Sine: „Eu sunt Lumina lumii” or, lumina nu poate rezulta din întuneric, întrucât El este Fiul lui Dumnezeu, iar dacă „Eu și Tatăl una suntem” rezultă clar că Dumnezeu este lumină. Dar, aceasta ar putea fi insuficient, motiv pentru care Sfinții Părinți sunt mai clari când susțin că Iisus este Dumnezeu Adevărat din Dumnezeu Adevărat. Pentru a-l contrazice pe Arie și ceata lui se specifică în mod deosebit caracterul de născut al Fiului, dar nefăcut. Acest lucru este greu de înțeles de mințile pentru care 1+1 este întotdeauna doi, ca să-l cităm pe părintele Nicolae Steinhardt. Pentru cei care cred că mai poate fi și trei, lăsând de o parte șabloanele școlărești, Mântuitorul este Fiul lui Dumnezeu.

„Cel de o ființă cu Tatăl prin care toate s-au făcut”.

Aceste cuvinte, dragii mei, ne amintesc de prologul Sfântului Ioan Evanghelistul unde ni se spune că *„toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a făcut din ceea ce s-a făcut”* (Ioan 1, 3). Cu alte cuvinte, chiar dacă despre Tatăl se spune că este Creatorul cerului și al pământului, Fiul a fost părtaș la creație, a participat activ, prin El s-au făcut toate. El este de o ființă cu Tatăl, din aceeași

ființă dumnezeiască, natura divină fiind deplină în El, la fel ca în Tatăl și în Duhul Sfânt.

Sfântul Nicolae Velimirovici concentrează în câteva cuvinte toată frumusețea misiunii mesianice: „El a trebuit să altoiască bătrânul și decăzutul arbore al umanității cu propriul Său sânge. Nici un sânge de muritor nu ar fi fost destul de pur, destul de tânăr, destul de puternic și de dătător de viață pentru a oferi acestui arbore vigoarea necesară pentru a întineri și a se înnobila. Cu adevărat, nici un sânge, în afară de cel al Fiului lui Dumnezeu cu care El a îmbrăcat propria Sa divinitate ca și cu o haină purpurie”[5].

Cine nu crede în Iisus Hristos trăiește o viață falsă, o viață mincinoasă. Încrederea în Mântuitorul este garanția vieții veșnice. Astăzi sunt mulți cei care spun că nu există Dumnezeu sau că Mântuitorul nu a fost Dumnezeu. Cei care ne bat la poartă și ne oferă „Turnul de Veghe” sunt urmașii celui care a „sfâșiat haina lui Hristos” a lui Arie, a celui care l-a răstignit pe Hristos a doua oară întrucât o spun cu nerușinare că Mântuitorul Hristos nu este Dumnezeu.

Încheiem spunându-vă că în cateheza următoare vom avea în atenție articolul al III-lea: „Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire s-a pogorât din ceruri și s-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om”. Amin!

---

[5] Sfântul Nicolae Velimirovici, *Tâlcuire la Crez,* p. 32.

CATEHEZA A IV-A

Art.3. Carele pentru noi oamenii...

În articolul al II-lea al Simbolului de credință este sintetizată învățătura despre Mântuitorul Iisus Hristos ca Persoană treimică, ca Persoană care participă la întreaga creație, la tot ce se ascunde sub Soare și la tot ce există, la tot ce e sus în cer și jos pe pământ. Mărturisim că Mântuitorul este Dumnezeu Adevărat din Dumnezeu adevărat, că este născut din veci din Tatăl, – acesta fiind și punctul unde mulți s-au poticnit, – are o ființă cu Tatăl, ceea ce înseamnă că are aceeași putere ca Tatăl și ca Duhul Sfânt.

Următorul articol, al III-lea, se concentrează pe aceeași învățătură hristologică (învățătura despre Mântuitorul Iisus Hristos): „Carele pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara, și S-a făcut om", numai că de această dată Sfinții au descris dogmatic relația Mântuitorului cu omul și cu lumea în ansamblul ei. Cum? Vom vedea pe parcursul acestei cateheze.

Articolul acesta ridică cel puțin câteva probleme de înțelegere pentru omul care nu se lasă luminat de credință și dorește să-și explice totul prin prizma rațiunii, a calculelor matematico-fizice atât de la modă astăzi și niciodată desuete, datorită gâdilării constante a orgoliului. Despre ce probleme este vorba? Iată: Cum se poate ca un Dumnezeu, care este Atotțiitor, Omniprezent, Atotputernic să se coboare la nivelul unui muritor, a omului, să ia trup muritor și să ia asupra sa toate slăbiciunile omenești? și: Cum este posibil ca o Fecioară să nască și totuși să rămână Fecioară? E drept că e greu să le înțelegem, cum frumos ne spune și sfântul Nicolae Velimirovici: „Mai potrivite sunt aici tăcerea și bucuria decât întrebarea si îndoiala – tăcerea în fața tainei sublime și bucuria în fața atotputerniciei Dumnezeului și Creatorului nostru”[6], dar haideți, totuși, să vedem împreună dacă avem vreo justificare biblică sau dacă este vreun loc unde să ni se vorbească despre Întruparea lui Dumnezeu.

Unul dintre cele mai frumoase texte care descriu „pogorârea” Mântuitorului, Întruparea Lui, aparține Sfântului Apostol Pavel. Iată ce se spune în Epistola către Filipeni cap. 2: *„Gândul acesta să fie în voi care era și în Hristos Iisus, 6. Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, 7. Ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, 8. S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și*

[6] Sfântul Nicolae Veilmirovici, *Tâlcuire la Crez*, p. 43.

încă moarte pe cruce. 9. Pentru aceea, și Dumnezeu L-a preaînălțat și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume; 10. Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt. 11. Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl" (Filipeni 2, 5-11).

Dacă Sfântul Pavel este atât de clar când vorbește despre taina întrupării, Sfântul Evanghelist Ioan ne limpezește motivul întrupării, întrucât nimic nu se înfăptuiește fără un scop: *„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică"* (Ioan 3, 16). Prin urmare motivul întrupării a fost unul, pe care nu îl înțelege omul cu inima de piatră ci, doar cel duhovnicesc, și anume, iubirea lui Dumnezeu pentru lume.

Acum că am arătat cu duhul Scripturii care este Adevărul și de ce s-a întrupat Mântuitorul, credem că ar fi bine să-i întrebăm și pe Sfinții Părinți cum ar trebui să înțelegem misterul hristic. Sfântul Chiril al Ierusalimului spune următoarele: „Din iubire pentru noi, n-a ținut să rămână în demnități excelente și supreme, adică în chipul și egalitatea Tatălui, ci a ales golirea (chenoza) în trup, cu toate urmările ei normale și cuvenite, socotind această umilire ca nimic, numai ca să restabilească integritatea noastră, recreând firea de la început în El spre înnoirea vieții în Duhul"[7].

---

[7] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, PSB 40, p. 188.

Al doilea punct, extrem de important în logica credală, îl constituie partea finală a articolului: „S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara, și S-a făcut om".

Că puterea Duhului Sfânt a fost prezentă în întruparea Mântuitorului, nu e greu de crezut nici pentru cei cu o credință mai mică, dar, că s-a născut dintr-o Fecioară, e mult mai greu. Și, ca în orice moment, când avem dificultăți cu înțelegerea unei probleme, vă propun să apelăm la Sfânta Scriptură. Profetul Isaia cu mai bine de 700 de ani înainte de nașterea Mântuitorului profețea: *„Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și se va chema numele lui Emanuel"* (Isaia 7, 14). Ce vrem mai clar?! Dorim dovezi științifice? Acestea sunt neputincioase în a arăta misterul nașterii lui Dumnezeu dintr-un om. Sfântul Chiril al Ierusalimului spune: „Noi primim pe Dumnezeu-Cuvântul Care S-a făcut într-adevăr om nu din voința bărbatului și a femeii, cum spun ereticii, ci din Fecioara și de la Duhul Sfânt cum spune Evanghelia"[8].

Reținem câteva lucruri deosebit de importante, că Mântuitorul S-a întrupat pentru noi într-un chip pe care nu-l putem înțelege fără credință, S-a întrupat din Fecioara Maria, care a rămas Fecioară și după naștere, motivul „coborârii" în trup, a „deșertării de slavă" a fost iubirea nemărginită a lui Dumnezeu față de om, iar scopul a fost mântuirea.

[8] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, trad. pr. Dumitru Fecioru, EIMBOR, p. 162.

Sfântul Chiril spunea lămuritor: „Ce voiai? Voiai ca Acela care a venit să mântuie să fie pricină de pierzare, pentru că oamenii nu puteau să suporte chipul Lui, sau să-și dea harul cu măsură? Daniel n-a suportat vederea îngerului, și tu puteai să suporți vederea Stăpânului Îngerilor?”[9], subliniind astfel nevoia întrupării, a luării unui chip.

Recunoașterea Mântuitorului ca Dumnezeu Adevărat, recunoașterea nașterii Lui din Fecioara Maria, de către omul debusolat și asfixiat de informație înseamnă de fapt stabilitatea lui pe axul principal al credinței și al vieții și ieșirea din zona de bâjbâială religioasă. Pentru că „cel care mă va mărturisi pe Mine în fața oamenilor și Eu îl voi mărturisi pe El în fața lui Dumnezeu”. Amin!

---

[9] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *op. cit.,* p. 170.

CATEHEZA A V-A

Art. 4. Și S-a răstignit pentru noi...

Mântuitorul Iisus Hristos S-a întrupat pentru a scoate omenirea din ura în care căzuse și din orbirea provocată de neascultare. El S-a golit de Slava dumnezeiască ca un Fiu ascultător, Frate mai mare al nostru și totodată părinte, contrapunându-se neascultării lui Adam. Și-a arătat iubirea și a reamintit omului că modelul în viața aceasta trecătoare este unul veșnic și acela este Iisus Hristos.

În această cateheză ne vom apropia de cel de-al 4-lea articol din *Simbolul de credință*, care vorbește despre răstignirea, moartea și învierea Celui care este Izvorul iubirii, Părintele vieții și al nemuririi.

Dacă până acum nu ne-am convins că Mântuitorul este om adevărat acum e momentul să o facem. Poate ne întrebăm de ce a trebuit să moară, și, dacă a trebuit să moară, de ce a murit în felul acesta cumplit, prin răstignire. Sfântul Atanasie cel Mare ne aduce o valoroasă lămurire: „Iar dacă ar fi murit fără vreo boală și fără vreo durere, ascuns undeva și retras într-un colț oarecare sau

în pustiu, sau în vreo casă, și după aceea, arătându-Se iarăși deodată, ar fi spus că S-a ridicat pe Sine din morți, s-ar fi părut tuturor că spune povești (mituri) și cu atât mai puțin ar fi fost crezut dacă ar fi vorbit despre înviere, nefiind nimeni care să mărturisească despre moartea Lui. Căci învierii trebuie să-i preamargă moartea[10].

Cu alte cuvinte, Mântuitorul Iisus Hristos S-a lăsat răstignit cu un scop, acela de a arăta că prin moarte se dărâmă moartea, cu alte cuvinte, într-un limbaj mai filosofic moartea plus moartea, în logica divină, a dat viața, ceea ce diavolul nu știuse. Fiul lui Dumnezeu, după cum ne spun Sfintele Scripturi, trebuia să pătimească așa. Iată ce ne spune Proorocul Isaia: *„El însă pentru păcatele noastre a fost rănit și pentru fărădelegile noastre a pătimit; pedeapsa păcii noastre asupra Lui era și noi prin rana Lui ne-am vindecat”* (Isaia 53, 5).

Sfântul Chiril al Ierusalimului ne lămurește mai mult, spunând: „Iisus a pătimit în chip real pentru toți oamenii. Crucea nu este o nălucire, pentru că atunci ar trebui să fie o nălucire și răscumpărarea. Moartea lui Hristos nu este o închipuire, căci ar trebui să fie basm și mântuirea[11].

Dumnezeu nu face lucrurile pe jumătate și nici nu recurge la puterea Sa dumnezeiască pentru aspectele vieții care impun o rezolvare omenească. Nu S-a făcut om pentru a se folosi de calitățile dumnezeiești atunci când contextul a cerut-o. O astfel de situație a fost răstignirea, patima și îngroparea. A fost răstignit cu hoții

---

[10] Sfântul Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului și despre arătarea Lui nouă, prin trup*, PSB, p. 117.

[11] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *op.cit.,* p. 190.

și înjosit de copiii lui, dar S-a rugat pentru iertare, a pătimit ca orice crucificat, a murit și a fost îngropat, dar numai cu trupul pentru că Dumnezeirea n-a suferit pe cruce. A avut parte de o înmormântare grăbită, nici nu I S-au făcut toate rânduielile pentru înmormântare pentru că venea ziua Sâmbetei. Evreii, și prin ei toți oamenii păcătoși, erau orbiți, nu vedeau slava lui Dumnezeu în chipul smerit de pe cruce, nu vedeau lacrima de durere pentru omenire în ochii lui Hristos pentru că ei doreau ceva spectaculos, ceva ieșit din comun, doreau o salvare *in extremis* a Celui crucificat, dar nu s-a întâmplat.

Vedem că în acest articol se mai aduce în discuție un personaj care nu era nici evreu, nici admirator de-al Mântuitorului, care n-a spus nimic dogmatic și nimic profetic, dar care totuși e menționat, Ponțiu Pilat. Ne întrebăm poate ce caută acest păgân în Simbolul nostru de credință, de ce numele lui este pomenit alături de al Mântuitorului, al Duhului și al Tatălui și nu în ultimul rând al Maicii Sfinte? Avem oare un răspuns la această întrebare? Cu certitudine da, Sfinții Părinți au știut de ce lasă această mențiune, atât de importantă. Dar să le luăm pe rând. Menționarea lui se face nu pentru că ar avea vreun atribut divin, nici pentru că ar fi excelat în efortul duhovnicesc, ci pentru că Hristos a fost răstignit, pe când El conducea Iudeea ca reprezentant al autorității romane care l-a condamnat la moarte. Prin amintirea numelui său este atestată încă o odată, dacă mai era nevoie, prezența, realitatea istorică a persoanei Mântuitorului Hristos. Cu alte cuvinte, în timpul lui Pilat a trăit un om pe nume Iisus care nu era nimeni altul decât Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru al tuturor.

A fost Mântuitorul om adevărat? A suferit El răstignire și moarte? De ce Pilat este menționat în Crezul ortodox? Răspunzându-ne la aceste întrebări reținem câteva idei: Mântuitorul a fost om real, a cărui Persoană este atestată istoric, care a trăit și a fost răstignit în timpul lui Ponțiu Pilat, reprezentantul Cezarului în Palestina; Fiul lui Dumnezeu prin firea Sa omenească a suferit cruce, a fost bătut, batjocorit, a murit și a fost îngropat ca orice muritor. Toate acestea pentru mântuirea noastră.

În cultul Bisericii Ortodoxe imaginea Mântuitorului care s-a răstignit pentru noi rezidă în cântările din perioada pascală dar mai ales din Sfânta Liturghie: „Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blestemul Legii cu scump sângele Tău, pe Cruce fiind pironit și cu sulița fiind împuns, nemurire ai izvorât oamenilor, Mântuitorul nostru, Slavă Ție" (*Tropar, Proscomidie, Sfânta Liturghie*)

Credința în Pătimirea, Crucea, Moartea și Îngroparea Mântuitorului înseamnă acceptarea tuturor greutăților din viața noastră ca filtre purificatoare pentru viața veșnică. Deși Mântuitorul s-a întrupat, nici durerea temporară, nici moartea pământească n-au dispărut, întrucât ele au un rol definitoriu în devenirea noastră. Durerea acceptată șlefuiește spiritul, iar moartea este punctul de unde începe propoziția eternității. Prin moarte pe moarte a călcat și ne-a dăruit viață veșnică. Să spunem împreună cu Sfântul Pavel *„Căci pentru mine a viețui este Hristos, iar moartea un câștig"* (Filipeni 1,

21). Am dori să încheiem cu un cuvânt al Sfântului Iustin Popovici la versetul paulin: „Opriți-vă, voi, toate universurile, toate lumile existente și toate ființele! Să înceteze toate inimile, toate mințile, toate viețile, toate nemuririle, toate veșniciile! Pentru că fără Hristos toate acestea sunt pentru mine iad; un iad alături de alt iad; toate sunt iaduri nenumărate și nesfârșite și în înălțime, și în lățime"[12] .

În cateheza următoare ne vom îndrepta atenția înspre articolul al V-lea: *„Și a înviat a treia zi după Scripturi".* Amin!

---

[12] Sfântul Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeul-Om. Abisurile și culmile filozofiei,* Sofia, București, 2010, p. 242.

CATEHEZA A VI-A

Art.5. Şi a înviat a treia zi, după Scripturi...

Am medidat asupra durerii, suferinței și morții Mântuitorului și am văzut cum tot ce a făcut a fost de dragul omului și pentru om. De asemenea, ne-am convis, încă o dată, dacă mai era nevoie, că Hristos a pătimit ca om, că a murit ca orice muritor fiind pus în mormânt, dar că Dumnezeirea n-a pătimit.

Moartea este o realitate pe care nimeni n-o poate contesta, iar opusul ei este învierea, greu de acceptat și greu de crezut că se realizează, cu toate acestea singura noastre speranță. Articolul al V-lea tocmai despre acest lucru ne vorbește într-o formă sintetică, despre înviere, despre Învierea Domnului și prin aceasta despre învierea noastră.

Textul credal ne vorbește despre trei zile în care Mântuitorul stă în mormânt timp în care tradiția ne spune că a fost în iad. Dar ce a făcut El în iad? Care a fost scopul șederii lui în gheena înspăimântătoare? Sfântul Clement Alexandrinul într-una din stromatele sale ne spune: „Ce dar? Oare, n-a fost și în iad aceeași rânduială? Trebuia, ca și acolo, toate sufletele să audă

predica, sau să facă pocăință sau să dea mărturie, că pedeapsa dată lor este dreaptă, pentru că n-au crezut. Ar fi fost, într-adevăr, o mare nedreptate, ca cei care au murit înainte de venirea Domnului să nu aibă parte de binevestirea Evangheliei și nici să li se dea prilejul de a crede sau nu, adică să aibă, pe bună dreptate, parte de mântuire sau de pedeapsă"[13]. Cu alte cuvinte, Mântuitorul a propovăduit împărăția lui Dumnezeu celor care, din pricina închiderii Raiului, n-au putut să guste din comuniunea cu Dumnezeu. Mântuitorul a stricat încuietorile iadului scoțând de acolo pe toți cei care au făcut în viața pământească fapte demne de mântuire. Așadar, menționarea cuvintelor „a treia zi" nu este una întâmplătoare, pusă acolo pentru a umple propoziția. Totodată mai este un motiv pentru care ni se spune că a înviat a treia zi. Despre ce este vorba? Dacă un om ar fi stat o zi în mormânt și cineva ar fi spus că a înviat, lumea ar fi putut obiecta că n-a fost mort, însă după atâtea zile, date fiind condițiile în care se afla trupul Mântuitorului, bătut, batjocorit, biologic în imposibilitatea de a mai trăi, se săvârșește minunea minunilor și taina tainelor, învierea.

Acum că am văzut ce înseamnă menționarea celor trei zile să ne concentrăm puțin asupra învierii. Ce este învierea și la ce se referă? Sfântul Apostol Pavel îi întărește pe creștini și le spune *„Iar dacă Hristos n-a înviat, atunci zadarnică este propoăduirea noastră, zadarnică e și credința noastră"* (1 Corinteni 15, 14), dar înainte de el sfinții evangheliști au consemnat cu lux de amănunte contextul morții și al învierii Domnului. De pildă,

[13] Clement Alexandrinul, *op.cit.,* VI, 48, pp. 417-418.

Sfântul Ioan Evanghelistul descriind scena învierii, a căutării mormântului de către apostoli, a mirării care i-a cuprins când au văzut giulgiurile zăcând goale ne spune: *„Fiindcă ei încă nu știau Scriptura, că El trebuia să învie din morți”* (Ioan 20, 6). Prin urmare, învierea era ceva obligatoriu în opera de mântuire a neamului omenesc. Dar ar putea apărea o altă întrebare și anume ce înseamnă această înviere? O simplă revenire la starea biologică dinainte de moarte? Catehismul Bisericii Ortodoxe ne spune că „Învierea nu e numai revenire a trupului la viața dinainte de moarte, ci înseamnă și o prefacere totală a trupului. Ea e o treaptă nouă și cea din urmă pe drumul mântuirii noastre, urcat de Hristos”[14]. Învierea Mântuitorului este învierea mântuitului. Bine, bine veți putea spune, dar oare numai cei care se vor mântui vor învia? Bineînțeles că nu! Sfânta Scriptură ne spune atât de clar că *„Nu vă mirați de aceasta; că vine ceasul când toți cei din morminte Îi vor auzi glasul; și cei ce au făcut cele bune vor ieși spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândei”* (Ioan 5, 29).

Acum că ne apropiem de finalul tâlcuirii acestui articol cum ar trebui să înțelegem expresia „după Scripturi”? E vorba de o înviere a Domnului după ce au fost scrise Scripturile sau despre ce altceva? Prepoziția „după” trebuie înțeleasă cu sensul de „conform”, „potrivit cu”, adică „conform Scripturilor”, „potrivit Scripturilor” așa cum este consemnat în Scripturi. Sfinții Părinți doresc să sublinieze că învierea nu este un eveniment inventat

[14] *Învățătură de credință ortodoxă,* Renașterea, Cluj-Napoca, 2003, p. 121.

de cineva, ci este un fapt istoric consemnat de martori oculari, ucenicii apropiați ai Mântuitorului.

Dacă Mântuitorul a murit pentru mântuirea noastră, oare de ce a înviat? Cu siguranță pentru a garanta mântuirea omului, pentru a arăta în trupul său pământesc imaginea trupului transfigurat prin înviere. A mai înviat pentru a-i aduce la bucuria veșnică pe toți cei care nu s-au putut bucura de comuniunea cu Dumnezeu în perioada cuprinsă între neascultarea lui Adam și Venirea Mântuitorului.

Paștile sau mai corect spus Sărbătoarea Învierii Domnului ne aduc aminte în fiecare an de solemnitatea actului săvârșit cu atâta iubire de Mântuitorul. Noaptea învierii este noaptea când într-un glas creștinii depun mărturia: *„Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le”!*

Dacă ne vom uita puțin pe iconostas sau în registrele superioare din partea stângă cum privim spre Sfântul Altar vom vedea că Învierea Mântuitorului este reprezentată într-o abundență de lumină, o lumină harică care radiază din Mântuitorul și umple de har pe cei pe care-i ridică din chinurile veșnice pe Adam și pe Eva și pe toți care au făcut pocăință în fața lui Dumnezeu.

Acum, în încheiere, să ne întrebăm cum putem aplica la viața noastră Învierea. Oare putem pregusta bucuria în această viață? Gândindu-ne la cuvintele

sfinților putem spune un „Da” hotărât. De fiecare dată când păcătuim murim, de fiecare dată când călcăm poruncile lui Dumnezeu murim, murim harului, alungăm viața cea veșnică de la noi, dar, totodată, de fiecare dată când practicăm virtutea, când înălțăm cu hotărâre și smerenie ochii către Dumnezeu într-o rugăciune umilă, înviem. Prin urmare, putem spune că pregustăm învierea încă de aici. Să ne bucurăm și să strigăm cu Sfântul Pavel „*Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine* ” (Galateni 2, 20).

Articolul al VI-lea al Simbolului de credință va fi tema catehezei următoare. Amin!

CATEHEZA A VII-A

Art. 6. Și S-a suit/înălțat la ceruri ...

Învierea lui Hristos este evenimentul în jurul căruia gravitează întreaga creație. Este garanția mântuirii noastre, momentul restaurării creaturii. Desigur, Învierea nu poate fi văzută în afara celorlalte momente, și anume Întrupare, Moarte și Înălțare.

În această cateheză ne vom concentra asupra art. VI din Simbolul de Credință unde mărturisim că Mântuitorul S-a înălțat la cer și șade de-a dreapta Tatălui. Prin urmare vom încerca să răspundem la câteva întrebări dintre care le amintim pe cele mai importante: De ce s-a înălțat Mântuitorul? și Ce înseamnă că stă de-a dreapta Tatălui?

Pentru a ne răspunde cât mai corect la prima întrebare va trebui, așa cum ne-am obișnuit și până acum, să recurgem la Sfânta Scritpură, mai precis la Sfântul Evanghelist Ioan, care consemnează Cuvântarea de despărițire a Mântuitorului: *„Și Eu Îl voi ruga pe Tatăl, și alt Mângâietor vă va da vouă, pentru ca'n veac să rămână cu voi, Duhul Adevărului, pe Care lumea nu-L*

poate primi, pentru că nu-L vede și nici nu-L cunoaște; Îl cunoașteți voi, de vreme ce la voi rămâne și întru voi va fi" (Ioan 14, 16-17). Prin urmare, motivul este desăvârșirea operei de mântuire a lumii prin venirea celei de-a treia Persoane a Sfintei Treimi, Duhul Sfânt. Dar un alt motiv nu mai este? Sfântul Maxim Mărturisitorul este foarte generos în acest sens și ne explică pe înțelesul nostru de ce Mântutiorul S-a întrupat, a murit, a înviat și, ceea ce ne interesează pe noi acum, s-a înălțat:

„murind, înviind și înălțându-Se la ceruri și șezând în trup la dreapta lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta, pentru ca și noi, murind, să nădăjduim sigur că vom învia și vom viețui o viață desăvârșit despărțită de toată moartea și de toată coruperea și ne vom înălța la ceruri și vom primi cinstea și slava cea întru Dumnezeu Tatăl prin mijlocirea Fiului însuși și petrecerea fericită și veșnică împreună cu El" [15].

Pentru a ne lămuri că acesta este crezul Bisericii lui Hristos și nu altul ne vom îndrepta privirile către conștiința multimilenară a creștinismului Sfânta Tradiție și vom întreba imnografii care au scris slujba Vecerniei celei Mari a Înălțării. Iată ce ne spun:

„Domnul S-a înălțat la ceruri ca să trimită lumii pe Mângâietorul. Cerurile au gătit scaunul Lui; norii suirea Lui. Îngerii se minunează văzând un om mai presus decât ei. Tatăl primește pe Acela pe Care Îl are în sânuri de-a pururea; Duhul Sfânt poruncește tuturor îngerilor Săi: Ridicați, căpetenii, porțile voastre! Toate neamurile bateți din palme, că S-a suit Hristos unde eram mai înainte" (Stihira I, Vecernia Înălțării, Penticostar).

---

[15] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, PSB, vol. 80, p. 285.

Acum că am întrebat Sfânta Scriptură și pe Sfinții Părinți despre motivul Suirii la cer a Mântuitorului, cred că se cuvine să mai ridicăm o întrebare: „Oare cum S-a înălțat Mântuitorul? Cu trup sau fără trup?” Și la această întrebare vom răspunde tot în duhul Sfintei Scripturi și al Sfinților Părinți care ne spun că Fiul lui Dumnezeu stă de-a dreapta Tatălui, adică în Slavă și cinste, ca un Împărat, cu trupul înviat. Însă cu trupul nu mai este pe pământ. În cazul acesta veți întreba poate, cum se face că noi ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului, dacă Trupul este de-a dreapta Tatălui? Întrebarea este justificată, dar are un răspuns teologic pe măsură. Deși trupul omenesc este în ceruri în chip tainic El este în fiecare potir, acolo, în potir este Hristos deplin. Acesta este motivul pentru care noi rostim și rugăciunea dinainte de împărtășanie: „...Trupul Tău cel Sfânt, Doamne, să-mi fie spre viața de veci și scump Sângele Tău spre iertarea păcatelor. Amin!”

Acum vom încerca să punctăm câteva aspecte cu privire la Înălțarea Domnului. Care a fost motivul Înălțării? Trimiterea Mângâietorului, a Duhului Sfânt pentru a revărsa harul peste Apostoli dar și ridicarea firii umane și așezarea ei întru cinste lângă tronul Tatălui. S-a înălțat doar ca Dumnezeu sau ca Dumnezeu și Om deplin? S-a înălțat ca Dumnezeu și Om deplin și „șade de-a dreapta Tatălui”.

Înălțarea Domnului nu este un eveniment rupt de ansamblul momentelor care definesc calitatea de Mântuitor a Fiului lui Dumnzeu. Troparul Înălțării o demonstrează: „Înălțatu-Te-ai întru slavă, Hristoase

Dumnezeul nostru, bucurie făcând Ucenicilor cu făgăduința Sfântului Duh; încredințându-se ei prin binecuvântare că Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Izbăvitorul lumii" (Vecernia Înălțării, Penticostar).

Înălțarea Domnului ne obligă la o viață mai îngrijită duhovnicește, ne atrage atenția asupra naturii umane pe care Dumnezeu prin jertfa Fiului a înnobilat-o și prin Suirea la cer a înălțat-o la nivelul la care nu mai fusese, acela al desăvârșirii.

Cu ajutorul Domnului cateheza următoare o dedicăm articolului al VII-lea: „Și iarăși Va să vină, să judece viii și morți a cărui Împărăție nu va avea sfârșit". Amin!

CATEHEZA A VIII-A

Art.7. Și iarași va să vină cu slavă...

Înălțarea Domnului a adus bucurie în sufletele Apostolilor și ale noastre ale tuturor. Bucurie îndoită că firea umană era înălțată întru slavă și că Mângâietorul, Duhul Adevărului va veni să întregească opera de mântuire a lumii. Numai că toate aceste, să le spunem etape, nu înseamnă și sfârșitul operei de Mântuire. Odată cu Întruparea Domnului am intrat într-un timp pe care teologii îl numesc eshatologic, adică un timp care înseamnă pregustarea împărăției lui Dumnezeu, o Împărăție a păcii și a Bucuriei.

În această cateheză, vom medita împreună asupra articolului al VII-lea din Crez, un articol prin care ne mărturisim credința în Cea de-a doua venire a Mântuitorului, în calitatea de Judecător Drept și bineînțeles în Împărăția Veșnică a lui Dumnezeu.

De ce e nevoie oare de a doua venire, de o nouă venire a Domnului? Ce va însemna această venire pentru noi și de ce e important să-i înțelegem rostul? Nu putem să răspundem la aceste întrebări fără a recurge la textul Sfintei Scripturi care ne vorbește despre motivul celei de-a doua veniri care coincide cu Judecata Finală sau

Universală: *„Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata I-a dat-o Fiului, pentru ca toți să-L cinstească pe Fiul așa cum Îl cinstesc pe Tatăl. Cel ce nu-L cinstește pe Fiul nu-L cinstește pe Tatăl Carele L-a trimis”* (Ioan 5, 22-23). Sfinții Părinți ne spun prin articolul VII că Mântuitorul va veni să judece viii și morții sprijinindu-se tocmai pe textul pe care l-am pomenit. Calitatea de Judecător i-a fost dată Fiului tocmai pentru a arăta egalitatea în slavă și cinste a Tatălui și a Fiului, ca un ultim semnal pentru cei care nu credeau în dumnezeirea Mântuitorului sau care-l considerau inferior.

Catehismul Ortodox ne mai oferă un motiv pentru care judecata este dată Fiului: „Dumnezeu voiește ca oamenii să fie judecați printr-un om, care le cunoaște și slăbiciunile cu care au avut de luptat, căci le-a purtat El Însuși, dar și măsura în care pot să se ridice deasupra lor, căci El Însuși S-a ridicat”[16]. Cu alte cuvinte, cel mai bun și mai drept judecător poate fi cel care înțelege deplin pe cel judecat, cel ce a trecut prin stările lui sufletești, dar, totodată, cel care a înfrânt ispita cu aceeași natură omenească hrănită de voință și determinare totală.

Mântuitorul va judeca pe toți oamenii, de la începutul veacurilor și până în clipa venirii Sale pe nori, adică la sfârșitul veacurilor. De unde știm că va veni pe nori? Ne spune Sfântul Evanghelist Matei: *„Și-l vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă”* (Matei 24, 30). Împărăția Lui va fi veșnică, nu va avea egal și în ea vor intra cei care au făcut faptele prescrise de Legea Noului Legământ, legea iubirii prin excelență.

Am recurs la argumente din Sfânta Scriptură, dar n-am întrebat pe Sfinții Părinți despre cea de-a doua ve-

---

[16] *Învățătura de credință ortodoxă*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2003, p. 123.

nire, motiv pentru care o vom face în rândurile de mai jos. Sfântul Vasile dorind să risipească din mintea noastră mărginită imaginea unei veniri într-un loc anume ne spune așa: *„Nu trebuie să înțelegem venirea Domnului local și trupește, ci s-o așteptăm în slava Tatălui, deodată în toată lumea"*[17]. Imaginea venirii Mântuitorului este reîntregită de Sfântul Ioan Gură de Aur care o descrie astfel: *„După cum fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și Venirea Fiului Omului. Că unde va fi stârvul, acolo și vulturii. – Cum se arată fulgerul? – Fulgerul n-are nevoie de vestitor, n-are nevoie de predicator, ci se arată într-o clipită de ochi și celor ce stau în case și celor din cămări, pe fața întregului pământ. Așa va fi și Venirea lui Hristos: se va arăta dintr-o dată pretutindeni prin strălucirea slavei Sale. Vorbește apoi și de un alt semn: Unde va fi stârvul, acolo și vulturii. Prin aceste cuvinte arată mulțimea îngerilor, a mucenicilor, a tuturor sfinților"*[18].

În pedagogia lui Dumnezeu este cuprinsă învățătura despre a doua venire, omul fiind pregătit încă de mic pentru ea prin mersul naturii. La modul general putem vedea Venirea Mântuitorului ca zorii dimineții care aduc atât bucurie omului, prin abundența de lumină, dar, totodată atâta spaimă celor care au și-au ascuns în noapte, sperând că aceasta nu se va sfârși, intențiile criminale. „Cine are ochi de văzut să vadă", ne îndeamnă Scriitorul Sfânt.

---

[17] Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile morale,* regula 68, PSB, 18, p. 62.

[18] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei,* PSB, 23, pp. 864-865.

Venirea Domnului va fi momentul când nimic din ceea ce e material nu va mai avea valoare. Judecata finală va pune în actualitate tot ceea ce am făcut bine sau rău. Va însemna derularea filmului vieții cu bune și rele și va fi dureroasă și înfricoșătoare pentru că vor vedea toți ceea ce numai noi știam și, poate, un cerc restrâns, sau, va fi dulce și mângâietoare, când faptele noastre bune vor fi scoase în evidență de îngerii păzitori. Cert este că, pentru întâlnirea cu această realitate, e nevoie de o pregătire continuă încă de acum, din această viață, de astăzi. Așa cum nu ne permitem să așteptăm un musafir în orice condiții, tot așa nu ne permitem să-L așteptăm pe Stăpânul casei oricum.

În cateheza următoare vom vorbi despre o problemă dogmatică foarte importantă din *Simbolul de credință*, despre Persoana Duhului Sfânt și despre rolul Lui în viața noastră. Amin!

CATEHEZA A IX-A

Art.8. Și întru Duhul Sfânt...

Ne amintim din cateheza precedentă că la timpul hotărât Mântuitorul va veni și va instaura o Nouă Împărăție, un „pământ nou” sau, cum spune Sfântul Apostol Petru: „Ceruri noi și pământuri noi” (2 Petru 3, 13). Această lume va rezulta în urma judecății drepte pe care Fiul lui Dumnezeu o face asupra tuturor celor născuți din femeie de la întemeierea lumii încoace. Cine nu va fi pregătit va rămâne în întuneric. În primele 7 articole ale Crezului ni s-a vorbit despre Tatăl și Fiul, Sfinții Părinți condamnând prin sentințele credale pe toți cei care îndrăzneau să-I batjocorească. Dar, nu se pomenește aproape nimic, despre Duhul Sfânt, Mângâietorul, Duhul Adevărului cum ni-L prezintă Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Această cateheză, cred că, se cuvine să o începem prin cuvintele Sfântului Chiril al Ierusalimului: *„este nevoie într-adevăr de har duhovnicesc ca să vorbim despre Duhul Sfânt. Aceasta nu înseamnă că putem vorbi așa cum se cuvine, căci este cu neputință, ci doar să trecem fără să ne primejduim expunând pe temeiul dumnezeieștilor Scripturi învățătura despre Duhul Sfânt”*. Și așa este, pen-

tru că acum, cu ajutorul Sfintelor Scripturi și al Sfinților Părinți analizăm articolul al VIII-lea din Simbolul de credință, unde reperul este Persoana Duhului Sfânt.

Cine este Duhul Sfânt? Am auzit cu toții despre El, dar cine este, cum este, cel rol și însemnătate are în viața noastră de creștini nu știm cu toții. Apoi, mai a avem o întrebare la care vom încerca să dăm răspuns: Duhul Sfânt a fost recunoscut în Biserică de către toți din totdeauna?

Urmând Sfinților Părinți ne-am deprins în aceste cateheze, să recurgem la Sfânta Scriptură pentru a vedea dacă mărturisirea noastră de credință are susținere revelată. Ne amintim că în art. VI se pomenește de Înălțarea la ceruri a Domnului Hristos. Dar, oare, ne amintim și unul din motivele pentru care S-a înălțat? Trimiterea Mângâietorului este răspunsul, adică a Duhului Sfânt, așa cum apare consemnat la Sfântul Ioan 14, 22-23. Când vorbește despre Duhul Sfânt, Mântuitorul este extrem de clar: *„Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu vi-l voi trimite de la Tatăl, Duhul Adevărului, Cel ce din Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine. Dar și voi mărturisiți, pentru că de la-nceput sunteți cu Mine”* (Ioan 15, 26-27) sau, cu un capitol înainte, *„De Mă iubiți, păziți-Mi poruncile! Și eu Îl voi ruga pe Tatăl, și alt Mângâietor vă va da vouă, pentru ca-n veac să rămână cu voi, 17. Duhul Adevărului, pe Care lumea nu-L poate primi, pentru că nu-L vede și nici nu-L cunoaște; Îl cunoașteți voi, de vreme ce la voi rămâne și întru voi va fi”* (Ioan 14, 15-17).

La prima întrebare pe care am ridicat-o, și cea mai importantă, cine este Duhul Sfânt, Sfântul Chiril ne spune: „Există numai un singur Duh Sfânt, Mângâietorul. Și după cum este un singur Dumnezeu Tatăl, și nu este un al doilea Tată; și după cum este un singur Fiu Unul-Născut și Cuvântul lui Dumnezeu, și nu are frate, tot astfel este numai un singur Duh Sfânt, și nu este un al doilea Duh egal Lui”[19]. Prin urmare, Duhul Sfânt este a treia persoană a Sfintei Treimi egal cu Tatăl și cu Fiul.

Rolul Sfântului Duh este acela de a desăvârși opera de mântuire a lumii începută din veșnicie și continuată prin Întruparea, Moartea, Învierea și Înălțarea Mântuitorului.

Numai că nu din totdeauna Duhul, Cel care L-a vestit pe Mântuitorul prin gura proorocilor Vechiului Testament, a fost recunoscut ca Dumnezeu Adevărat, egal și deoființă cu Tatăl și cu Fiul. În vechime, un om cu numele Macedonie și un altul cu numele Maratoniu, iar după aceea toți urmașii acestora, au otrăvit sufletele celor naivi susținând că Duhul Sfânt este una din creaturi, asemenea îngerilor. Acest lucru a intrat în conflict cu ceea ce Mântuitorul ne spunea în Evanghelia după Matei că: *„Orice păcat și orice blasfemie li se va ierta oamenilor, dar blasfemia împotriva Duhului Sfânt nu li se va ierta. Cel ce va grăi cuvânt împotriva Fiului Omului va fi iertat; dar cel ce va grăi împotriva Duhului Sfânt nu va fi iertat nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie”* (Matei 12, 31-32).

---

[19] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza a XVI-a*, p. 272.

Despre Duhul Sfânt se spune că „purcede" de la Tatăl, cuvânt pe care nu-l înțelegem decât cu efort. Purcederea nu este ceva la fel de ușor de înțeles ca „nașterea" cu toate acestea Sfântul Ioan Damaschinul spune că „purcederea este un fel de naștere, dar diferită de ceea ce credem noi că este o naștere".

În slujba plecării genunchilor se spune așa „Duhul Sfânt era din veac și este și va fi, nici început având și nici sfârșit; ci pururea cu Tatăl și cu Fiul este unit și împreună socotit. Viață și de viață făcător; Lumină și de lumină dătător; Binele însuși și Izvor de bunătate; prin Care Tatăl Se cunoaște și Fiu Se preaslăvește, și de toți se știe: O putere, o unire și o închinare a Sfintei Treimi" (Vecernia Plecării Genunghilor, stihira II, glas 6, Penticostar).

„Împărate ceresc Mângâietorule, Duhul Adevărului, Care pretutindenea ești și pe toate le împlinești, Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi și ne izbăvește de toate întinarea și mântuiește Bunule sufletele noastre".

Sunt mulți cei care spun că au pe Duhul Sfânt reproșându-ne că noi nu-L avem. Bineînțeles că nu au dreptate, însă dacă e să privim sincer puțini dintre noi îl lăsăm să lucreze pe acest Duh. Ce vrem să spunem? Că Duhul Sfânt în Biserica Ortodoxă este cu certitudine prezent, problema e că nu dorim întotdeauna să ne împărtășim de el. Prima împărtășire este în Taina Sfântului Botez când ni se oferă în chip deplin pentru ștergerea păcatelor. Invocăm puterea Sfântului Duh pentru sfințirea apei și El se coboară, ne curăță dar nu

ne garantează mântuirea. Nu vă încruntați! Nu ne oferă mântuirea în sensul în care după ce ne-am botezat, indiferent ce vom face, ne vom mântui, așa cum spun cei care intră în sectele neoprotestante. Nu în cele din urmă, darurile Duhului Sfânt ni se dau prin Taina Mirungerii și, desigur, prin toate tainele Bisericii. Apropierea de Duhul Sfânt înseamnă apropierea de mântuire. Amin!

În cateheza următoare ne vom concentra atenția asupra articolului al IX-lea „Și întru Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică". Amin!

CATEHEZA A X-A

Art. 9. Și Întru Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică

În catehezele precedente am analizat crezul creștinului în Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Am meditat la Tatăl ca Făcător a toate, la Fiul ca Mântuitor a toate și la Duhul Sfânt ca Mângâietor și Împlinitor a toate.

Pe parcursul acestei cateheze vom sublinia, raportându-ne la cel de-al IX-lea articol de credință, locul unde se manifestă în mod deplin, prin Sfintele Taine, Dumnezeiasca și de viață făcătoare Treime, despre Sfânta Biserică. Credem „Și Întru Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică".

Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți vorbesc încă dintru început despre Mireasa lui Hristos ca despre un organism viu, al cărei cap este Hristos, Mântuitorul. Din aceste texte reiese că Biserica are două dimensiuni, două moduri în care este percepută și în care ființează, una văzută, ca instituție, cu ierarhie, cu administrație, cu biserici de zid și una nevăzută care se caracterizează prin

unitate și unicitate, prin sfințenie, prin universalitate sau sobornicitate și prin apostolicitate. Termenul care stă la baza românescului biserică este latinescul basilica și însemna în vechime locuința împăratului, de unde prin extensie, întrucât Biserica este locul unde este prezent Împăratul Hristos, s-a păstrat acest termen.

Sunt foarte multe lucruri de spus despre Biserică, într-o cateheză nu putem atinge decât trăsăturile majore ale acesteia, încercând să ne lămurim la nivel de bază de ce mărturisim ceea ce mărturisim. Prin urmare spunem că Biserica este Una. De ce? Să-i întrebăm pe Sfinții Părinți. Sfântul Ciprian afirma așa: „Unul este Dumnezeu, unul Hristos, una este Biserica, una e credința și poporul este unul, formând prin înțelegere un singur corp unit și puternic (...). Cine a ieșit din sânul Bisericii nu poate trăi sau respira și își pierde însăși rațiunea mântuirii"[20]. Prin urmare, unitatea și unicitatea Bisericii vine de la Întemeietorul Ei, Mântuitorul Iisus Hristos, cel Unu și Unic. Tot una este și credința, nu mai multe, iar în Biserica lui Hristos nu se propovăduiesc mai multe crezuri, mai multe credințe, ci doar cea ortodoxă. Unul este și poporul lui Dumnezeu, indiferent de rasă și regiunea unde s-a născut. Toți suntem copiii lui Dumnezeu, iar apartenența noastră la Biserica cea Una ne oferă caracterul de popor unitar. Poate veți spune, „bine bine, dar Sfânta Scriptură nu spune nimic despre aceasta?" Sigur că spune, iată de pildă Sfântul Pavel Efeseni 4, 4-6*: „Un singur Trup și un singur Duh, așa cum ați și fost chemați la o singură Nădejde a chemării voastre; un singur Domn, o singură Credință, un singur Botez, un singur*

---

[20] Sfântul Ciprian, *Despre unitatea Bisericii ecumenice,* PSB, 3, pp. 450-451.

Dumnezeu și Tată al tuturor, Care este peste toți și prin toți și'ntru toți".

În ce privește *sfințenia* Bisericii nici nu avem nevoie de argumentarea biblică dacă credem că cel care a întemeiat-o, capul Ei este Sfânt. Dacă Mântuitorul este Sfânt, și este! atunci și Biserica Sa este. Sfântul Chiril al Alexandriei ne spune așa: *„Când auzi de Biserică, să știi că vorbim de mulțimea sfântă a credincioșilor, a căror moarte, pentru viața trupească în spațiul lumii, e cale spre creșterea petrecerii și vieții în Hristos și mod de strămutare spre cele mai bune și mai înalte"* [21]. Prin urmare, cei care intră în Biserica lui Hristos cu adevărat trăiesc o viață în Hristos și devin Sfinți. Iată încă un motiv pentru care mărturisim o „*Sfântă Biserică*".

Sobornicitatea Bisericii este în aparență mai greu de înțeles, probabil din pricina termenului de sobornicitate. Este un termen de origine slavă, „sobornst" și înseamnă, în forma lui substantivală, adunare, iar în cea verbală înseamnă a aduna, a uni la un loc. Termenul grecesc era acela de *katolichi,* care era mai cuprinzător decât sobornost exprimând mai bine ideea de unire la un loc a omului și prin el a întregii creații. Sfântul Chiril al Ierusalimului ne explică foarte pedagogic caracterul universal: *„Biserica se numește sobornicească pentru că se întinde peste toată lumea, de la un capăt al pământului până la celălalt, pentru că învățătura ei este sobornicească și desăvârșită: dă toate învățăturile trebuincioase omului ca să cunoască atât cele văzute, cât și cele nevăzute, cele cerești și cele pământești (...)"* [22].

---

[21] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere,* PSB, 39, p. 148.

[22] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, p. 333.

Este *apostolească* pentru că prin Apostoli s-a răspândit la toată lumea, iar mai apoi prin urmașii Apostolilor, toți într-un ison cu Învățătorul Suprem, Iisus Hristos: *„Domnul așa a învățat; Apostolii au propovăduit și ținând predaniile Părinților”*[23]. Într-un alt loc ni se spun următoarele: „... *Să respecte și pe episcop, care este chip al Tatălui, iar pe preoți ca pe soborul lui Dumnezeu și adunarea Apostolilor. Fără de aceștia nu se poate vorbi de Biserică. Sunt convins că despre acestea și voi gândiți la fel”*[24] .

Prin aceste cuvinte Sfântul Ignatie vrea să atragă atenția asupra faptului că Biserica are o ierarhie lăsată și binecuvântată de Dumnezeu, preoția sacramentală care conduce turma lui Hristos, căreia trebuie să-i dăm ascultare.

Biserica este depozitarul Sfintelor Taine și acestea au efect și se oferă doar în cadrul eclesial, nu altundeva. Creștinul ortodox este ombilical legat de Biserică întrucât aici se oferă hrana cea de toate zilele.

Astăzi, când sunt atâtea Biserici și biserici, poate vă întrebați care este cea adevărată. Toți pretind că aparțin Bisericii lui Hristos, Miresei, dar mulți sunt mincinoși. Adevărata Biserică este Aceasta în care sunteți acum, în care ascultați glasul nemodificat al Cuvântului lui Dumnezeu, unde harul se revarsă asupra noastră prin Sfintele Taine, unde am primit botezul cel adevărat și nemincinos. Nu-I credeți pe cei care vă spun că Hristos este la ei, pentru că sunt cei despre care avertizează

---

[23] Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii și cuvântări,* XXIV, PSB, 17, p. 595.

[24] Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistole,* PSB, 1, p. 204.

Mântuitorul: *„Că mulți vor veni în numele Meu, zicând: Eu sunt Hristos!, și pe mulți îi vor amăgi"* (Matei 24, 5). Amin!

CATEHEZA A XI-A

Art.10. Mărturisesc un Botez, întru iertarea păcatelor...

Am văzut cât de importantă este mărturisirea curată a Bisericii lui Hristos. Pentru această Biserică a pătimit Domnul: *„ca s'o înfățișeze Sieși Biserică slăvită, fără să aibă pată sau crețuri sau altceva de acest fel, ci să fie sfântă și fără prihană”* cum ne spune Sfântul Pavel în Epistola către Efeseni 5, 27. Doar în Biserică noastră suntem siguri că avem toate ingredientele pentru mântuire, desigur dacă ne dăm concursul pentru aceasta și dacă trecem neapărat prin câteva etape, să le spunem de desăvârșire.

La una din aceste etape am dori să medităm acum, întrucât prin articolul al X-lea mărturisim „un botez spre iertarea păcatelor”.

Toată lumea a auzit despre Botez și am vrea să credem că toți cei prezenți sunt botezați. Dar poate nu toți știm de ce în Crez este menționat un singur botez. Oare care este importanța botezului în viața noastră și de ce trebuie să ne botezăm? Din nou vom recurge la

Sfânta Scriptură și o vom întreba cu smerenie. Sfântul Ioan, consemnând cuvintele Mântuitorului, ne spune: *„de nu se va naște cineva din apă și din duh nu va intra în Împărăția Cerurilor"* (Ioan 3, 5). Cu alte cuvinte avem un prim răspuns, botezul este o naștere din nou, dar nu una fizică, biologică, care e ireversibilă prin natura ei, ci una duhovnicească. De ce se spune oare că fără botez nu vom intra în Împărăția lui Dumnezeu? După cum bine știm, din cauza neascultării lui Adam și a Evei omul a ieșit din comuniunea cu Dumnezeu și, toți care s-au născut după Adam, au avut păcatul numit „strămoșesc". Ei bine, acest păcat strămoșesc i-a oprit pe oameni să mai intre în Rai, în Împărăția lui Dumnezeu. Botezul, în schimb, a redeschis porțile cerului. Totuși, poate printre noi sunt credincioși care se întreabă, de ce trebuie să credem în botezul ortodox? Pentru răspuns vom recurge de această dată la un alt părinte al Bisericii, Clement Alexandrinul care ne spune că: *„prin botez ni se spală toate păcatele noastre și nu mai suntem aceiași păcătoși. Acesta este singurul har al luminării: nu mai suntem aceiași ca înainte de botez"*[25].

Botezul poartă nenumărate nume printre care și acela de „baia nașterii din nou", „luminare", motiv pentru care același părinte ne oferă câteva explicații: *„se numește baie, pentru că suntem curățiți de păcate; se numește harismă, pentru că ni se șterg pedepsele pentru păcate; se numește luminare, pentru că privim acea sfântă lumină mântuitoare, pentru că privim acea sfântă lumină mântuitoare, în care vedem cu pătrundere Dumnezeirea; se numește desăvârșire, pentru că nu-i lipsește nimic"*[26].

---

[25] Clement Alexandrinul, *Pedagogul,* PSB, 4, p. 183.

[26] Clement Alexandrinul, *Pedagogul,* PSB, 4, p. 181.

Pentru că este atât de importantă această taină ea trebuie aplicată oamenilor încă de mici. Motivul este cel invocat și consemnat în Evanghelia după Ioan 3, 5 și complet explicat de Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Coloseni 2, 11: *„Întru El ați fost tăiați împrejur cu tăiereîmprejur nefăcută de mână, prin dezbrăcarea de trupul cărnii întru tăiereaîmprejur a lui Hristos"*. În mod normal botezul se săvârșește în biserică de către preot, prin cufundare în apă de 3 ori în numele Sfintei Treimi, prin rostirea formulei „Se botează robul lui Dumnezeu, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin!". Totuși, în cazuri de forță majoră, când omul este pe moarte, botezul poate fi săvârșit de orice creștin ortodox. Folosindu-se formula botezului se botează cel în cauză. În casul în care acesta trăiește botezul se va continua la biserică. Acest botez se numește botez de necesitate.

Trebuie să mai știm că Mântuitorul i-a însărcinat pe Apostoli cu această misiune: *„Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh..."* (Matei 29, 19-20). Prin urmare importanța botezului este susținută de Însuși Mântuitorul Iisus Hristos Întemeietorul ei.

Botezul nu poate fi văzut în afara celorlalte Sfinte Taine. De aceea, în Biserica Ortodoxă o dată cu Sfântul Botez, se mai săvârșesc încă două Taine, a Mirungerii, taina darurilor Sfântului Duh, a bunei creșteri fizice și duhovnicești și Sfânta Euharistie, ca Hristos să lucreze încă dintru început în trupul celui botezat. Trebuie să știm că doar în Biserica Ortodoxă se săvârșește asftel, ea păstrând tradiția multimilenară a Bisericii Creștine.

Cunoașterea Botezului ortodox, pentru noi, cei de astăzi, e deosebit de importantă. Sunt mulți cei care încearcă să ne deturneze de la adevăr, cei care vor să ne atragă către minciuna în care ei trăiesc, punând în inima noastră sămânța îndoielii. Cel mai des se folosesc de botezul copiilor spunând că nu este valid, întrucât ei nu pot mărturisi. E adevărat că nu pot mărturisi și nu pot cere să fie botezați, dar la fel de adevărat e că atunci când sunt bolnavi nu pot cere medicamente, iar atunci când pot, nu știu ce să ceară. Și atunci, ne întrebăm noi, ce trebuie făcut? Știind că dacă nu se va „naște cineva din apă și din Duh nu va intra în Împărăția Cerurilor ” să așteptăm până va crește copilul și va măruturisi? Dar dacă moare între timp? Să nu-i oferim medicamentul veșniciei pentru că nu-l cere? Atunci să nu-l oferim nici pe cel a sănătății trupești pentru că nu-l cere. E greșit, și, aceasta este eroarea în care preferă să trăiască și să-i ademenească și pe alții. Amin!

CATEHEZA A XII-A

Art.11. Aştept învierea morţilor...

Botezul este poarta care duce spre veşnicie, este şansa mântuirii noastre, iar harul pe care-l primim şterge păcatul strămoşesc şi toate păcatele săvârşite până atunci. Desigur, botezul nu este suficient pentru mântuire, în afara cazului excepţional când după botez creştinul moare. În rest, e nevoie de un efort susţinut pentru păstrarea harului, pentru înmulţirea harului primit, iar aceasta nu se poate decât printr-un contact continuu cu Sfintele Taine. Desigur, mărturisirea într-un botez înseamnă dorinţa de a împlini poruncile Domnului, împlinire ce desăvârşeşte firea omenească şi o pregăteşte pentru fericirea veşnică.

În aşteptarea acestei veşnicii, creştinul mărturiseşte învierea morţilor, momentul dinaintea judecăţii. Articolul al XI-lea atestă dorinţa nemărginită de a ieşi din moarte la viaţa eternă. „Aştept învierea morţilor" cuvinte pe care le rostim în fiecare Sfântă Liturghie.

Învierea n-a fost o realitate ușor de acceptat. Încă din cele mai vechi timpuri au fost grupuri care contestau învierea din morți. Printre cei mai cunoscuți sunt saducheii din timpul Mântuitorului. Dar nu numai ei, ci și „sectele gnostice" contestau învierea morților, prin urmare Biserica, încă de timpuriu a fost nevoită să ia atitudine și și-a definit poziția clar: învierea morților nu poate fi contestată decât prin reavoință, întrucât omul a fost creat spre viață nu spre moarte.

Să întrebăm Sfânta Scriptură cu privire la aceasta. Sfântul Apostol Pavel afirmă cu tărie: *„Iar dacă Hristos n-a înviat, atunci zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică e și credința noastră"* (1 Corinteni 15, 14). Prin urmare, nu poți să te numești creștin și să nu crezi în înviere. Sfântul Grigorie ne îndeamnă: „Privește la Cel cu mâinile străpunse de piroane, la Cel a Cărui coastă a fost împunsă cu sulița, puneți degetele în urmele cuielor, pune mâna ta în rana suliței și atunci vei putea pricepe cât de adânc a trebuit să fi intrat ele înlăuntru și din lărgimea ranei poți măsura și adâncimea ei; căci după pătrunderea adâncă a fierului se poate vedea măsura ranei în care a încăput o mână omenească. Or, dacă Acest Om a înviat, poți înțelege ușor de ce pe bună dreptate a întrebat Apostolul (1 Corinteni 15, 12): „dacă se propovăduiește că Hristos a înviat din morți, cum zic unii dintre voi că nu este înviere a morților?"[27]. Cu alte cuvinte motivul pentru care noi trebuie să credem în înviere e tocmai faptul că Mântuitorul a înviat. Acest lucru este consemnat de Sfintele Scripturi,

---

[27] Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre facerea omului*, PSB, 30, p. 71.

iar pentru Biserica Ortodoxă, Ziua Învierii, Ziua Una, este Ziua zilelor și Sărbătoarea sărbătorilor. În fiecare an pregustăm din bucuria învierii și cântăm: „Ziua Învierii, să ne luminăm popoare!...”

Condamnându-i pe cei care nu cred în înviere, Sfântul Chiril întreabă:

„Dacă, după părerea ta, nu este înviere a morților, pentru ce osândești pe jefuitorii de morminte? Dacă s-a pierdut trupul, și nu mai este nădejde de înviere, pentru ce mai suferă pedeapsă jefuitorul de morminte? Vezi dar că, deși buzele tale tăgăduiesc învierea, totuși în conștiința ta rămâne nezdruncinată credința în înviere”[28].

„Rațiunea limpede și clară ne spune că acest vârtej al vieții nu se sfârșește la moarte. Din timpuri imemoriale popoarele au simțit că moartea nu reprezintă sfârșitul. Toate triburile pământului, chiar și în întunecimea lor idolatrică, au avut presentimentul unui oarecare mod de viață după moarte. Poeții și filosofii Greciei antice au vorbit despre viața sufletului uman din Hades, în semiîntuneric și în semiviață. Egiptenii îmbălsămau trupurile neînsuflețite cu rășină și cu uleiuri aromate pentru a le păstra pentru o altă viață. Continuarea vieții după moarte și judecata dreaptă au fost concepute de către conștiințele umane lucide ca ceva firesc și necesar. Totuși, noi, creștinii, în credința noastră nu ne bazăm pe înviere și viață dincolo de mormânt, pe teoriile poeților și filosofilor (...) ci pe experiența și promisiunea lui Dumnezeu”, ne spune Sfântul Nicolae Velimirovici[29].

---

[28] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *op.cit.,* p. 322.

[29] Sfântul Nicolae Velimirovici, *Tâlcuirea crezului. Credința po-*

Pe timpul Mântuitorului, saducheii nu credeau în înviere, astăzi însă, pe lângă cei asemenea saducheilor, mulți sunt cei care o contestă prin faptele lor, deși se socotesc creștini. Un om care crede în înviere se comportă ca atare. Creștinul practicant, gândindu-se la acea zi care nu se va mai termina face tot posibilul să se bucure de întâlnirea cu Hristos ca o slugă bună și credincioasă și nu ca un tâlhar. Niciun om care păcătuiește și încalcă poruncile lui Dumnezeu nu crede cu adevărat în înviere, mărturisind doar cu buzele, un adevăr fundamental. Noi, oare în ce credem? *„Și precum întru Adam toți mor, așa și întru Hristos toți vor învia!"* (1 Corinteni 15, 22). Amin!

---

porului lui Dumnezeu, p. 131.

CATEHEZA A XIII-A

Art. 12. Și viața veacului ce va să fie. Amin!

Învierea morților nu e un lucru ușor de înțeles și de acceptat mai ales că nu s-a întâmplat să vedem pe cineva înviat. Totuși Biserica ne învață că Învierea este garanția vieții de veci, iar Mântuitorul este Cel care a călcat cu moartea pe moarte dăruindu-ne învierea.

Învierea nu poate fi văzută în afara vieții veșnice, motiv pentru care în Simbolul de credință ultimul articol pomenește de viața veacului ce va să fie, de eternitate, de ieșirea din temporalitate și intrarea în timpul dumnezeiesc, „Aștept... Și viața veacului ce va să fie".

Omul a fost creat spre nemurire, spre viață veșnică cu alte cuvinte. Din neascultare a căzut în moarte, iar prin Întrupare, Moarte, Înviere și Înălțare i s-a redat posibilitatea de fi nemuritor. Garanția vieții veșnice este Mântuitorul Iisus Hristos care transmite un mesaj deosebit de clar: *„Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică"* (Ioan 6, 54). Viața omului

se împlinește doar în Hristos și prin Hristos motiv pentru care suntem invitați la ospățul Stăpânului la fiecare Sfântă Liturghie. Sfinții Părinți, preocupați de acest subiect, au așternut pe hârtie texte memorabile, iar pentru noi, edificatoare. Iată, de pildă, Sfântul Chiril ce ne spune: *„A spus ei Iisus: Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi”* (Ioan 11, 25). Viața veșnică este rodul și încununarea credinței în Hristos, și aceasta nu vine altfel sufletului omenesc. „Căci dacă toți înviem pentru Hristos, toți înviem în Hristos”[30].

Viața veșnică este în fapt motivul pentru care pe pământ omul se străduiește să facă bine, să fugă de rău și de vicii. „...Dumnezeu nu ne-a făcut ca pe niște oi sau ca pe niște vite, ca să pierim și să dispărem apoi fără urmă”[31]. „Cine neagă viața veșnică își neagă propria existență. Pentru ce l-a mai creat Dumnezeu pe om dacă viața lui e mai scurtă decât a unui copac, și dacă se termină aici? Or, nu este așa. „Cum poți să te iubești pe tine însuți, dacă nu iubești viața cea veșnică?”[32]

Dar să fim mai expliciți. Ce înseamnă această viață veșnică și la ce face referire? Dumnezeu a pregătit pentru om o Cetate Eternă unde este fericirea veșnică, starea de rai și bucurie nesfârșită. *„Și noapte nu va mai fi, și nu au trebuință de lumina lămpii sau de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu le va fi lor lumină și vor*

---

[30] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan,* PSB, 41, p. 746.

[31] Atenagora Atenianul, *Solie în favoarea creștinilor,* PSB, 2, p. 499.

[32] Clement Alexandrinul, *Pedagogul,* PSB, 4, pp. 347-348.

împărăți în veci vecilor" (Apocalipsa 22, 5). Totodată, cei care nu săvârșesc binele și nu-și doresc comuniunea cu Dumnezeu nu vor putea intra în Ierusalimul cel ceresc, ci vor intra într-o eternă durere. Prin urmare, viața veșnică are două dimensiuni una de fericire și una de durere. În acest sens, Sfântul Ioan Gură de Aur se întreabă retoric: „cei ce fac binele aici, unde anume se vor bucura de cele bune? Unde anume cei vicleni vor lua răsplata faptelor lor, dacă nu va fi după aceasta viața viitoare, dacă nu va fi răsplata faptelor săvârșite?[33]

Dacă până la această cateheză ceea ce am auzit nu ne-a convins că trebuie să ne pregătim serios pentru a onora numele de creștini, credem că această cateheză ne-a dat și ultimele motive. Viața de aici e doar o introducere la viața veșnică, e o lume imperfectă din cauza păcatelor oamenilor, o lume în care adesea răul primează, o lume în care este multă nedreptate. Or, într-o astfel de atmosferă, pe cale logică putem spune că nu se poate termina totul aici. Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca „viața veacului" să fie plină de bucurie și de har. Amin!

[33] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* p. 97.

PARTEA III

CATEHEZA I

Tatăl Nostru – rugăciunea biblică prin excelență

Ați auzit vreodată de rugăciune? Bineînțeles! Ați auzit vreodată de felurile rugăciunii, de laudă, de mulțumire și de cerere, de rugăciunea publică și rugăciunea privată? Desigur! Ați auzit vreodată de rugăciunea „Tatăl nostru”? Cu certitudine! Știați că toate rugăciunile se bazează pe Sfânta Scriptură? Cu siguranță! Și totuși, întrucât ne rugăm atât de puțin, avem impresia că nu ni se spune suficient de des cât de importantă este rugăciunea, ce efecte poate avea asupra vieții noastre, cât de mult contează să o practicăm și, mai mult decât orice, ce har rezidă în cuvintele ei.

În această cateheză, am dori să medităm împreună asupra unei rugăciuni, poate cea mai cunoscută și mai rostită din câte rugăciuni sunt în creștinism, „Tatăl nostru”, arhetipul rugăciunilor Noului Testament. Intenționăm să ne oprim în această primă cateheză asupra *rugăciunii* în special și, sintetic, asupra cererilor cuprinse în „Tatăl nostru”, urmând ca în cele 5 cateheze care vor urma să ne ocupăm în detaliu de aceste cereri.

Despre rugăciune se vorbește mult, foarte mult. Oferim rețete, sfaturi, creăm situații imaginare încercând să stabilim cadrul și modul cel mai corect de a ne ruga. Cu toate acestea, despre rugăciune ar trebui să se spună mai puține și să fie practicată mai intens. Dar, pentru că nu e așa, încercăm prin cuvinte să ne motivăm, să ne încurajăm să o facem, să ne împingem chiar de la spate pentru a o împlini.

V-ați întrebat ce este rugăciunea; cum trebuie rostită; cum trebuie ea practicată? Cu certitudine, da! În pofida acestui fapt vă invit din nou să ne reamintim și să vă pronunțați cu privire la aceasta.

Ce este rugăciunea?[1] Dialogul omului cu Dumnezeu, ni se spune, legătura omului cu Dumnezeu, comuniunea omului cu Dumnezeu. Și așa este!

De când a apărut rugăciunea? Încă de la crearea omului. Ne amintim cum Adam, în grădina Edenului se bucura în dialogul pe care-l avea cu Dumnezeu, un privilegiu pe care omul nu l-a mai avut după aceea, până la Întruparea Mântuitorului. Vrem să spunem că dialogul lui Adam înainte de cădere coincide cu al omului în har după Întrupare. Să nu uităm că nici după cădere rugăciunea nu s-a încheiat. Dimpotrivă! Dacă până atunci am putea bănui că tipul de rugăciune practicat de Adam era unul de laudă, de proslăvire a lui Dumnezeu, după aceea el s-a transformat într-o rugăciune de tânguire, de plângere, de pocăință, de jelire a păcatelor. Sunt două cazuri celebre care ne aduc aminte

[1] În cazul în care comunitatea nu este obișnuită cu interactivitatea, ar fi de preferat ca suita de întrebări să fie prelucrată. O citire a întrebărilor ar putea fi fără efect, părând chiar banală.

de acest tip de convorbire cu Dumnezeu: Psalmul 50, al regelui David și Rugăciunea lui Manase, care în Bibliile ortodoxe închide cărțile Vechiului Testament.

Cine ne vorbește și ne îndeamnă la rugăciune? Însuși Mântuitorul Iisus Hristos: *„Iar când vă rugați, nu fiți ca fățarnicii cărora le place, prin sinagogi și prin colțurile ulițelor, stând în picioare, să se roage, ca să se arate oamenilor; adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor; 6. Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție. 7.Când vă rugați, nu spuneți multe ca neamurile, că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate* (Matei 6, 5-7), iar, Sfântul Pavel ne îndeamnă: *„Rugați-vă neîncetat!”* (1 Tesaloniceni 5, 17). Desigur, sunt și alți sfinți și părinți care ne vorbesc despre rugăciune. Bunăoară, *„Rugăciunea adâncă”,* ne spune părintele Sofronie, *„vine treptat. Trupul și sufletul i se adaptează încetul cu încetul. E deosebit de important pentru preotul ce săvârșește dumnezeiasca Liturghie să-și prefacă întreaga sa viață în rugăciune dacă vrea să trăiască pe deplin această mare taină”*[2]. Rugăciunea este citire, este lecturarea unor cuvinte generate de sudoarea harică a sfinților. În acest sens, un sfânt al Apusului spunea următoarele: *„Iată ce trebuie spus în privința lecturii: mai întâi lectura oferă materia pentru cunoașterea adevărului, meditația o adaptează, rugăciunea o înalță, fapta o aplică, contemplația exultă în ea însăși”*[3].

---

[2] Arhim. Sofronie, *Rugăciunea experiența vieții veșnice,* ed. a III-a, traducere și prezentare diac. ioan I. Ică jr., Deisis, Sibiu, 2007., p. 116,

[3] Arhim. Sofronie, *op. cit.,* p. 32.

Pentru cine se face rugăciunea? Raportându-ne, din nou, la rugăciunea „Tatăl nostru", observăm că cei pentru care ne rugăm sunt prietenii și dușmanii deopotrivă. Însă vom vedea aceasta la momentul potrivit. Un mare rugător al Rusiei veacului al XIX-lea, Sfântul Ioan de Kronstadt, spunea: *„Nu scăpa prilejul să te rogi pentru cineva, atunci când îți cere, sau îți cer rudele, prietenii, admiratorii sau cunoștințele aceluia. Domnul caută cu bunăvoință la rugăciunea făcută cu dragoste și cu îndrăznire. În afară de aceasta, când se roagă pentru alții, rugătorul își face sieși folos. O asemenea rugăciune curăță inima, întărește credința și speranța în Dumnezeu, încălzește dragostea de Dumnezeu și de aproapele"* [4].

Avem vreo rugăciune biblică, nou-testamentară, care să fie găsită în Sfânta Scriptură? „Tatăl nostru" este cea mai cunoscută și practicată. Este singura rugăciune pe care ne-a transmis-o integral Mântuitorul Iisus Hristos. Ea se poate găsi în Sfânta Evanghelie după Matei la capitolul 6. Contextul în care este spusă merită reamintit. Mântuitorul le vorbea mulțimilor de pe un deal înalt, cuvântare căreia i se mai spune „predica de pe munte". Oamenii stăteau nemișcați, înfruptându-se din cuvântul Celui care nu vorbea ca fariseii și cărturarii, ci vorbea ca unul care avea viață. Printre multele teme duhovnicești atinse, a vorbit și despre rugăciune, ceea ce i-a făcut pe Apostoli să se întrebe cum trebuie făcută, întrucât din cele auzite nu păreau să o împlinească.

Am putut sublinia, în urma celor spuse până acum că, rugăciunea este vorbirea omului cu Dumnezeu; că e prezen-

---

[4] Sfântul Ioan de Kronstadt, *Viața mea în Hristos*, Editura Sophia, București, traducere de Boris Buzilă, 2005, p. 167.

tă în viața omului încă de la crearea lumii; că despre ea ne vorbește Mântuitorul și toți ucenicii lui; că ea se face pentru prieteni și dușmani deopotrivă. Dar, pe lângă toate acestea am putut observa că una din rugăciunile pe care le rostim zilnic, care ne învață cine este Dumnezeu și cum trebuie să vorbim cu El, e o rugăciune biblică prin excelență.

Desigur, rugăciunea poate fi asociată cu multe lucruri sau chiar situații din viața noastră, însă, în momentul acesta credem că una dintre cele mai potrivite se concretizează în următoarele: „Rugăciunea este pentru suflet ce este aerul pentru trup".

Privind la rugăciune, la importanța ei, la prezența ei în Sfânta Scriptură nu credem că trebuie să ne scape din vedere faptul că însăși lectura Bibliei se poate constitui în rugăciune. Făcută cu smerenie, cu responsabilitate, cu lumânarea aprinsă și uneori chiar în genunchi, citirea textului revelat poate fi considerată, generalizând, o rugăciune mângâietoare.

Dacă ne-a lăsat Dumnezeu un instrument prin care putem comunica cu El, atunci acesta este inima noastră. Ea poate înălța către Cer rugăciunea noastră, iar astăzi, când lumea ne oferă atâtea alternative rugăciunii, toate mincinoase, Televiziune, Internet, meditații yoga și transcedentale, noi trebuie să ne întoarcem la cuvintele Mântuitorului care spunea ucenicilor săi: *„Când vă rugați, nu spuneți multe ca neamurile, că ele cred că în*

multa lor vorbărie vor fi ascultate. (...) Deci voi așa să vă rugați: „Tatăl nostru", Care ești în ceruri[5]. Amin!

[5] În rostirea împreună a rugăciunilor, nu facem altceva decât să ne sudăm mai mult comunitățile, să le unim într-un cuget și într-un gând. Vom rămâne uimți cât de străini sunt acești oameni unii față de ceilalți, deși în biserică stau unul lângă celălalt. Prin mici gesturi, de care, desigur, îi facem conștienți, putem contribui la creșterea unității dintre ei și chiar a întăririi raporturilor sociale, cu precădere la oraș.

CATEHEZA A II-A

Tatăl nostru care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău

Prin cateheza anterioară ne-am reamintit cât de importantă este rugăciunea, dialogul omului cu Dumnezeu; că rugăciunea „Tatăl nostru" este o rugăciune evanghelică prin excelență, fiind singura rugăciune învățată de apostoli din gura Mântuitorului și consemnată în textul sfânt. De asemenea, am revăzut importanța practicării rugăciunii și nu a teoretizării acesteia, după cuvintele Sfântului Grigorie de Nyssa: „Iar eu, îndrăznind să adaug la cele scrise, aș spune celor de azi că nu trebuie să învețe cum se cuvine să se roage, ci că trebuie numaidecât să se roage"[6]. Problema rugăciunii s-a pus încă din zorii creștinismului și niciodată n-a fost nepotrivit să fie adusă în discuție.

De aceea, în acest program catehetic, ne vom opri asupra primelor două cereri din rugăciunea „Tatăl nostru", pe care o putem găsi la Sfântul Matei 6, 9-13.

„Tatăl nostru care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău"

[6] Sfântul Grigorie al Nyssei, *Despre rugăciunea domnească*, C1, p. 404.

Din primul verset al rugăciunii aș dori să subliniem trei aspecte prin ridicarea unor întrebări: 1. Cine este Tatăl nostru? De ce îl numim pe Dumnezeu, Tată? 2. Cerurile sunt locul unde sălășluiște Dumnezeu? Dacă da, atunci mai este Dumnezeu omniprezent? 3. Noi avem posibilitatea să sfințim numele lui Dumnezeu? Dumnezeu nu e sfânt și are nevoie de noi pentru a fi?

„Tatăl nostru care ești în ceruri...”

Dacă vom deschide Sfânta Scriptură vom vedea încă de la începutul ei, mai precis și corect spus în prima sa carte, Facerea, că Dumnezeu l-a creat pe om: *„Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie”* (Fc. 2, 7.) Din acest verset rezultă clar, lămurit, că Cel care ne-a creat, ne-a făcut, ne-a născut a fost Dumnezeu. Or, cum îl numim pe cel ce crează ceva, pe cel care naște, care face? Oare nu creator? Nu tată? Nu făcător? Și atunci cum să-l numim pe Cel care ne-a făcut pe noi, Care ne-a dat suflare de viață, Care ne-a înnobilat ca pe o cunună a creației? Cum altfel decât Tată și Părinte? Acesta este și motivul pentru care I ne adresăm cu Tatăl nostru.

Și totuși „Tatăl nostru” vrea să ne mai transmită ceva. Oare ce? Ce-ar mai putea să ne propună această expresie? Vom afla cu ușurință dacă ne vom răspunde la câteva întrebări. Cum îi numim pe consângenii după mamă și tată, cum îi numim pe cei născuți din același pântece ca noi? Frați sau surori, nu-i așa? Ei bine în virtutea originii noastre comune i ne adresăm Bunului Dumnezeu cu apelativul Tată, iar între noi suntem frați și surori, o relație

consfințită prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu, Iisus Hristos. Părintele Alexandru Schmemann sublinia că „în aceste două cuvinte, „Tatăl nostru", aflăm sensul iubirii și răspunsul la iubire, experiența apropierii sufletești și bucuria ei, credința care devine încredere, dependența care cedează locul libertății. (...) Aceste două cuvinte nu sunt doar începutul, ci și temelia Rugăciunii Domnești; ele fac posibile toate celelalte cereri îmbogățindu-le cu semnificații profunde"[7].

De asemenea spunem,

...„care ești în ceruri"

Sintagma „Tatăl nostru care ești în ceruri" subliniază câteva aspecte deosebit de importante la care vă invit să reflectăm. Pe de o parte, evidențiază diferența dintre Dumnezeu Tatăl, Părintele tuturor și tatăl biologic al fiecăruia dintre noi. Pe de altă parte, ne indică ființa dumnezeiască și suprainteligentă a lui Dumnezeu care e la fel de superioară ființei umane precum este distanța de la cer la pământ. În altă cheie interpretativă „care ești în ceruri" nu dorește să atragă atenția asupra distanței personale dintre Dumnezeu și om. Nicidecum! Această distanță, chiar la nivelul comuniunii a fost anulată prin Întruparea Mântuitorului. De asemenea, prin „în ceruri" nu credem că trebuie înțeles că Dumnezeu locuiește într-un loc numit ceruri, un loc circumscris de timp și spațiu. Poate unii dintre dumneavoastră vă întrebați cu ce ar impieta aceasta concepția noastră despre Dumnezeu? Prin multe! E cert. Luăm doar un exemplu. Dumnezeu este „necuprins cu gândul, nevăzut, ne-

---

[7] Părintele Alexandru Schmemann, *Tatăl nostru,* Editura Sophia, București, 2010, pp. 17-19.

ajuns", după cum se spune într-una din rugăciunile de la Sfânta Liturghie, or, dacă El este de necuprins, infinit, incomensurabil înseamnă că nimic nu-l poate limita, nimic nu-l poate îngrădi. Cu atât mai puțin spațiul și timpul. Și atunci, de ce această expresie? Cu certitudine pentru a sublinia superioritatea Ființei Dumnezeiești față de noi. Acest lucru nu e deloc grav, întrucât tot în acest verset, după cum am putut vedea, este subliniată și apropierea lui Dumnezeu față de noi, întrucât nu i te adresezi cu apelativul tată unui străin, unui oarecare, ci folosești acest apelativ care exprima una dintre cele mai intense apropieri personale, una dintre cele mai fascinante intimități, „Tată".

După frumoasa introducere latreutică la adresa lui Dumnezeu, înaintăm prima cerere: „sfințească-se numele Tău".

Sigur, nu e ușor de înțeles ce vrea să spună această cerere. Ne întrebăm, cu siguranță, cum se poate să cerem să se sfințească numele lui Dumnezeu, ce putere și legitimitate avem noi să cerem acest lucru? Și apoi, Dumnezeu nu e Sfânt? Atunci de ce spune psalmistul *„Cine nu se va teme de Tine, Doamne, și nu va slăvi numele Tău? Că tu singur ești sfânt și toate neamurile vor veni și se vor închina înaintea Ta, pentru că judecățile Tale s-au făcut cunoscute"* (Psalmul 15, 4). Prin urmare, ce ar trebui să înțelegem din cuvintele Rugăciunii Domnești? Sfântul Grigorie de Nyssa ne oferă un răspuns lămuritor în acest sens: „Căci socotesc că trebuie să ne rugăm înainte de toate – fiindcă aceasta e cererea de căpetenie a

rugăciunii – să nu se hulească prin viața noastră numele lui Dumnezeu, ci să se slăvească și sfințească”[8].

Așadar, nu e vorba de a se sfinți Ființa lui Dumnezeu, întrucât Aceasta este izvor și sursă a sfințeniei, ci ca numele Lui să se slăvească în ochii celor necredincioși prin viața noastră curată și autentic creștină. Așa cum subliniază și Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dumnezeu are deplină slava Sa și este totdeauna aceeași; totuși Hristos poruncește ca acela ce se roagă să-L slăvească pe Tatăl, ca Tatăl să fie slăvit și prin viața noastră”[9]. Toate acestea în opoziție cu ceea ce ne spune Proorocul Isaia: *„Vai de cei pentru care se hulește numele Meu între neamuri”* (Isaia 52, 5).

Ce-ar fi potrivit să reținem din cele expuse mai devreme? În primul rând că avem un Tată, în virtutea căruia cu toții suntem frați, o frățietate întărită și legitimată de Mântuitorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. În al doilea rând că „în ceruri” nu exprimă și nu sublinieează un loc așa cum ni-l imaginăm noi, ci superioritatea lui Dumnezeu față de creatură, dar, totodată înălțimea la care ne invită Dumnezeu să ne ridicăm. În al treilea rând, numele lui Dumnezeu, rostirea și invocarea lui ne obligă să ne sfințim viața, pentru a fi vrednici de Acesta.

Generalizând, observăm că rugăciunea „Tatăl nostru” cuprinde esența tuturor rugăciunilor apărute prin dinamica tradiției în Biserica Ortodoxă, arătând, încă o dată, originea sa dumnezeiască, eminamente revelată.

---

[8] Sfântul Grigorie de Nyssa, PSB 19, p. 427.

[9] Sfântul Ioan Gură de Aur, PSB 23, p. 251.

Viața omului modern are nevoie de sfințenie, are nevoie de Dumnezeu la fel de mult precum a avut în perioada de început a Creștinismului. Atunci păgânismul era oficial, astăzi e la modă. Atunci el era agreat și legitimat de stat, astăzi se spune că nu există, dar camuflat acționează ca un lup răpitor. Tentațiile omului tehnologizat, a omului tehnicizat sunt enorme, de aceea dacă nu se ocupă cu atenție și maximă responsabilitate de menținerea vieții sale de creștin la un nivel ridicat, care necesită, bineînțeles, efort, va cădea în categoria celor care hulesc numele lui Dumnezeu. Amin!

CATEHEZA A III-A

Vie Împărăția Ta; Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ

În cateheza anterioară am putut observa cu bucurie, că toți suntem frați între noi în virtutea sursei noastre comune, Dumnezeu Tatăl. De asemenea, prin această cerere ne impunem ca numele lui Dumnezeu să se slăvească în viața noastră, să fie glorificat înaintea celor ce nu cred, prin practicarea vieții noastre.

În această cateheză ne vom opri asupra celui de-al doilea verset care cuprinde două din cele 7 cereri ale rugăciunii „Tatăl nostru". Prin urmare, la sfârșitul acestei cateheze vom avea parcurse și trecute prin filtrul personal trei dintre cererile minunatei rugăciuni transmise nouă de Mântuitorul Hristos[10].

Iată după invocarea „sfințească-se numele Tău" Îl mai rugăm ceva, ceva deosebit de important întrucât cererea poate fi neînțeleasă dacă spunem rugăciunea în

---

[10] Deși părem redundanți, repetitivi, repunctarea unor aspecte asupra cărora am insistat și în cateheza trecută, este necesară. E drept, de această dată în partea introductivă a catehezei, repetițiile au rolul de fixare, după cum se procedează în lecțiile de școală, ajutăm la fixarea cunoștințelor.

pas de atleți și neatenți. Îl rugăm *„vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ”.*

„Vie împărăția Ta” ne provoacă. Nu vi se pare că nu sună a cerere, ci a imperativ, a poruncă, *„vie împărăția Ta”!* Oare n-ar veni Împărăția lui Dumnezeu dacă noi n-am cere? Și această cerere trebuie văzută în profunzime:

a) La o privire sumară și superficială, am putea spune că sună a poruncă pe care i-o dăm lui Dumnezeu.

b) La o privire mai adâncă nu putem uita că nu poruncim, ci ne rugăm. Pentru ce? Ne rugăm ca Împărăția lui Dumnezeu să vină, să sosească, să se facă prezentă și activă în viața și sufletul nostru. Ne amintim împreună de alte două aspecte legate de Împărăția lui Dumnezeu: 1. Sfântul Apostol Matei este numit evanghelistul Împărăției, întrucât în evanghelia sa una din temele majore este cea a Împărăției lui Dumnezeu. 2. Sfântul Evanghelist Luca 17, 21 ne șoptește că „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru”.

De aici, firesc, poate izvorî o nouă întrebare: Dacă Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru atunci de ce mai cerem ca ea să vină?

Trebuie să fim totuși cu luare aminte, să nu ne pripim. Vorbim pe de o parte de Împărăția lui Dumnezeu care e în noi, dar pe de altă parte de Împărăția lui Dumnezeu din afară, eshatologică, despre care ne vorbește și Sfântul Apostol Petru când spune: *„Așteptând și grăbind venirea zilei Domnului, din pricina căreia cerurile, luând foc, se vor nimici, iar stihiile, aprinse, se vor topi!”* (2 Ptr. 3, 12).

Prin urmare, despre care dintre cele două împărății e vorba în Rugăciunea Domnească? Am fi tentați să spunem

că despre cea din urmă. Dar dacă nu este așa, dacă mai implică încă o nuanță? La o analiză mai minuțioasă suntem tentați să spunem amândouă, întrucât nu putem cere să vină Împărăția lui Dumnezeu, cea de la Sfârșitul Veacurilor, dacă nu suntem pregătiți și nu am actualizat împărăția dinlăuntrul nostru. Întrebându-i pe sfinți despre această expresie, Sfântul Ioan Hrisostom ne împărtășește următoarele:

„Și aceste cuvinte sunt iarăși cuvintele unui copil recunoscător, care nu-și lipește sufletul de cele ce se văd, nici nu socotește mare lucru pe cele din lumea aceasta, ci se grăbește către Tatăl și dorește cu înfocare pe cele viitoare. Toate acestea se nasc dintr-o conștiință curată și dintr-un suflet desprins de lucrurile de pe pământ”[11].

În completarea cuvintelor sfântului patriarh al Constantinopolului vin cuvintele unui alt mare sfânt pe nume Grigorie de Nyssa pe care l-am mai întâlnit și în catehezele precedente. El subliniază un alt aspect:

„Când cerem deci să vină la noi Împărăția lui Dumnezeu, o cerem aceasta prin puterea lui Dumnezeu. Cer să mă izbăvească de stricăciune (de corupere, de descompunere), să mă eliberez de moarte, să fiu dezlegat de legăturile păcatului, să nu mai împărățească asupra mea moartea, să nu lucreze împotriva noastră tirania răutății, să nu mai fiu sub stăpânirea celui ce mă războiește, să nu mă mai ducă acela în prinsoare prin păcat; ci să vină la mine Împărăția Ta, ca să fugă de la mine, mai bine zis să se mute în neființă patimile ce mă stăpânesc și împărățesc acum peste mine”[12].

---

[11] Sfântul Ioan Gură de Aur, PSB 23, p. 251.

[12] Sfântul Grigorie de Nyssa, PSB 29, p. 428.

Sfântul Grigorie subliniază un aspect care ne este de mare ajutor în înțelegerea următoarei cereri, *„facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ"*. Noi cerem ca Împărăția lui Dumnezeu să vină, dar prin puterea Sa, or, acest lucru înseamnă recunoașterea autorității dumnezeiești, recunoașterea supremației Sale, ceea ce este semn de smerenie sau, mai bine spus, de autoinvitație la smerenie. Vedeți cum se leagă de frumos lucrurile! Cerem să „vină Împărăția lui Dumnezeu" conștinenți de faptul că ea nu va veni decât prin voința și puterea Sa, moment în care ne smerim și ne plecăm în fața Creatorului.

Sigur, acum suntem la etapa disecării firului de păr în patru, deci la etapa întrebărilor și nu putem rămâne insensibili la cuvintele „precum în cer așa și pe pământ". Ce vor să spună? Încotro vor să ne îndrepte?

Observăm că din nou apare noțiunea de „cer". De această dată pentru a sublinia lumea îngerilor, lumea nevăzută dar supusă lui Dumnezeu. Acolo se face întru totul voia Lui, acolo totul se petrece după cuvântul Domnului, acolo nu e ca pe pământ. Acolo este idealul, locul model, paradigmatic. De aceea noi cerem să se facă voia lui ca în cer.

Importanța venirii Împărăției lui Dumnezeu nu poate fi minimalizată. Venirea ei înseamnă pe de o parte vivificarea legilor lui Dumnezeu în noi, mișcarea vieții interioare în sensul mântuirii, iar pe de altă parte accelerarea venirii Fiului pe norii judecății. Această venire va însemna ruperea zapisului greșalelor noastre și instalarea pentru eternitate a Cerului și Pământului noi, a unei vieți în har.

Dacă ne uităm cu atenție în sfânta biserică putem observa crucea pe care este răstignit Învățătorul. Ea

vorbește despre săvârșirea voii lui Dumnezeu, aceea de a mântui neamul omenesc. Or, ce poate fi mai clar decât aceasta când vine vorba despre numele lui Dumnezeu?

Pentru noi cei de azi, pentru mine, pentru tine, pentru noi toți, venirea Împărăției lui Dumnezeu este o realitate pe care o putem citi în fiecare mișcare a naturii. Nimic nu ni se datorează, iar tot ceea ce facem ca oameni observăm că e perisabil, trecător, mic și insignifiant raportat la măreața creație a Dumnezeului nevăzut. Împărăția lui Dumnezeu și voia sa sunt două elemente care dacă lipsesc din iconomia mântuirii nu mai putem vorbi despre o astfel de rânduială a mântuirii. Să căutăm Împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte ni se vor adăuga nouă. Amin!

CATEHEZA A IV-A

Pâinea noastră cea de toate zilele/cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi

În urma catehezei precedente am observat cât de aproape suntem de Împărăția lui Dumnezeu (Luca 17, 21) și totuși cum nu știm când va veni, motiv pentru care ne rugăm să sosească cât mai repede, iar noi să fim pregătiți pentru aceasta; după ce ne-am rugat împreună, ca Voia Domnului să se facă pe pământ așa cum se realizează și în ceruri, astăzi, ne vom apleca asupra celei de-a patra cereri a Rugăciunii Domnești.

În această cerere spunem următoarele: „Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi".

Dacă până acum ne-am rugat pentru cele duhovnicești, pentru apropierea noastră de Dumnezeu, pentru a fi copii vrednici de cămara Tatălui, pentru a umbla pe cărările Sale, acum se produce o schimbare de sens, dar care nu contravine celor spuse până acum.

Aș dori să ne reamintim împreună de episodul din cartea Facere, când Dumnezeu îl crează pe om, îl pune în grădina Raiului, și îi oferă posibilitatea și dreptul să mănânece din toți pomii, spunându-i *„Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui*

și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, veimuri negreșit!" (Facere 2, 16-17). Acesta este primul text în care se subliniază dreptul omului de a se hrăni, dar înainte de toate nevoia de a se hrăni.

Știm ce a făcut Adam și Eva, cunoaștem consecința neascultării și vătămarea firii umane prin gustarea din pomul cunoșterii binelui și răului. În această cheie trebuie să vedem și cererea: *„Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi".* Pâinea este simbol al vieții, ea este aliment esențial, de bază pentru trupul omenesc și avem mare nevoie de ea. Numai că ea trebuie văzută în contextul cererii. În acest sens pr.Alexandru Schmemann subliniază următoarele: *„Astfel, hrana a devenit darul vieții, iar viața, o cunoaștere a libertății și a frumuseții spiritului. Hrana se transformă în viață (...). Ceea ce omul mănâncă cu binecuvâtare și frică de Dumnezeu se transformă în viață, se preface în energie creatoare. În fapt acesta este motivul pentru care ne rugăm Domnului cu atâta dăruire, ca pâinea pe care o mâncăm să n-o mâncăm cu nevrednicie".*

Pe de altă parte, mai putem sesiza un aspect deosebit de important și anume că omul, creștinul care rostește această cerere se transpune într-o stare de smerenie. El nu spune „pâinea pe care eu o muncesc, vreau să o mănânc", nici „pâinea pe care o merit, o vreau", ci, într-o adâncă supunere, spune „pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi". Cu alte cuvinte „Doamne, suntem la dispoziția Ta, Tu ești Atotputernic și în mâna Ta se află toate, mai ales hrana noastră cea de toate zilele". Aproape inconștient, rostind această

rugăciune, ne smerim, recunoaștem autoritatea Bunului Dumnezeu.

După toate cele expuse până acum ar mai rămâne încă un punct ce nu trebuie lăsat de o parte. De ce oare spunem *„dă-ne-o nouă astăzi”* și nu „dă-ne-o nouă în fiecare zi?”

Pentru a ne răspunde la această întrebare vă invit să ne aplecăm din nou asupra Sfintei Scripturi, mai precis asupra cărții Ieșirea când poporul evreu ieșit din robia egipteană primea pentru hrană în fiecare zi mană din ceruri:

„Iar Moise le-a zis: Aceasta e pâine pe care v-o dă Dumnezeu s-o mâncați. 16. Iată ce a poruncit Domnul: Adunați fiecare cât să vă ajungă de mâncat; câte un omer de om, după numărul sufletelor voastre; fiecare câți are în cort, atâtea omere să aduce. (...) Nimeni să nu lase din aceasta pe a doua zi; Dar ei n-au ascultat de Moise, ci unii au lăsat din aceasta pe a doua zi; dar a făcut viermi și s-a stricat. Și s-a mâniat Moise” (Ieșire 16, 16-17; 20-21).

Pâinea venea de la Dumnezeu și nu aveau dreptul să-și facă rezerve de pe o zi pe alta, întrucât aceasta era dovadă de neîncredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, iar El tocmai credința lor dorea să o întărească, să o maturizeze.

Vedeți, noi creștinii susținem că nu știm nici ziua nici ceasul când va veni Fiul Omului, încercăm să fim pregătiți ca în orice moment să plecăm, suntem siguri doar de clipa pe care o trăim, pe mâine nu știm ce se va întâmpla. Credem că va avea grijă Domnul de noi. În această logică intră și „dă-ne-o nouă astăzi”. Da, astăzi!

Pentru că astăzi avem nevoie de ea, acum suntem în viață și o putem consuma și o putem transforma în viață.

În acest sens Sf. Ioan Gură de Aur spune următoarele:

„Uită-mi-te câtă duhovnicie este și în cele trupești! Nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din unele ca acestea, ci numai pentru pâine, anume pentru pâinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim pentru ziua cea de mâine! De aceea a și adăugat: Pâinea cea de toate zilele, adică pâinea care ne trebuie astăzi pentru hrana noastră"[13].

Coroborate, versetul din cartea Ieșirea și cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur lămuresc pe deplin cererea a patra a rugăciunii.

Reținem că pâinea cea de toate zilele e hrana binecuvântată de Dumnezeu și dăruită de El; că această hrană se transformă în viață și că viața e un alt dar pe care Bunul Dumnezeu ni l-a dăruit.

Nu putem încheia fără a ne face un examen de conștiință și fără a recunoaște că niciodată nu ne gândim doar la pâinea pe care Dumnezeu ne-o dea astăzi. Noi gândim în perspectivă, pentru viitor și nici nu e rău, însă gândim egoist și îl excludem pe Dumnezeu, având impresia că El e undeva departe. Ne comportăm ca poporul evreu care îndată ce Moise a urcat pe munte pentru a primi legile, a căutat să-și fac un zeu căruia să i se închine. Și noi, cum ne îndepărtăm de Dumnezeu cum începem să uităm că avem nevoie să ne îngrijim de ziua pe care o avem înainte în perspectiva celei ce va veni și care va fi veșnică. Amin!

[13] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, p. 253.

CATEHEZA A V -A

Și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri

Cu cât înaintăm în tâlcuirea Rugăciunii Domnești cu atât suntem mai cuprinși de mirare. De mirare pentru că de atâtea ori am rostit această rugăciune și totuși nu am pătruns-o decât foarte puțin. Totodată mulțumim Bunului Dumnezeu că prin intermediul Sfintelor Scripturi și al Sfinților Părinți ne sunt descoperite noi și noi sensuri.

În cateheza precedentă am meditat asupra cele de a patra cereri.

În cea de-a cincea cerere noi îi cerem lui Dumnezeu un lucru, care după cum vom vedea, ne obligă la foarte multe: *„Și ne iartă nouă greșealele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri”* (Matei 6, 12).

Toată predica de pe munte, din care face parte și rugăciunea „Tatăl nostru”, sintetizează Legea Nouă a Mântuitorului, o lege care vine și completează Vechiul Legământ, o lege care nu numai că împlinește, dar, acolo unde se impune, dă de-o parte vechile și proastele obiceiuri ale unui popor îndărătnic și răzbunător, ofe-

rind ca răspuns Iubirea din care izvorăsc toate, printre care și iertarea.

Pentru a înțelege mai bine raportul dintre iertarea păcatelor de către Dumnezeu respectiv de către om, vă invit să lecturăm împreună pilda celor doi datornici:

„De aceea, asemănatu-s-a împărăția cerurilor omului împărat care a voit să se socotească cu slugile sale. Și, începând să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. Dar neavând el cu ce să plătească, stăpânul său a poruncit să fie vândut el și femeia și copii și pe toate câte le are, ca să se plătească. Deci, căzându-i în genunchi, sluga aceea i se închina, zicând: Doamne, îngăduiește-mă și-ți voi plăti ție tot. Iar stăpânul slugii aceleia, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a iertat și datoria. Dar, ieșind, sluga aceea a găsit pe unul dintre cei ce slujeau cu el și care-i datora o sută de dinari. Și punând mâna pe el, îl sugruma zicând: Plătește-mi ce ești dator. Deci, căzând cel ce era slugă ca și el, îl ruga zicând: Îngăduiește-mă și îți voi plăti. Iar el nu voia, ci, mergând, l-a aruncat în închisoare, până ce va plăti datoria ar celelalte slugi, văzând deci cele petrecute, s-au întristat foarte și, venind, au spus stăpânului toate cele întâmplate. Atunci, chemându-l stăpânul său îi zise: Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine? Și mâniindu-se stăpânul lui, l-a dat pe mâna chinuitorilor, până ce-i va plăti toată datoria. Tot așa și Tatăl Meu cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta - fiecare fratelui său - din inimile voastre” (Matei 18, 23-35).

Cât de mulți dintre noi ne regăsim în cuvintele Mântuitorului! Obișnuim să impunem celorlalți lucruri pe care noi nu vrem să le facem, să pretindem ceea ce nu suntem dispuși să împlinim. De ce oare? Să fie din cauza egoismului, a alungării harului din noi?

În altă ordine de idei Dumnezeu, Împăratul cerului și al pământului, ne oferă enorma șansă a iertării, dar, totodată, așa cum subliniază atât de frumos Sfântul Ioan Gură de Aur, ne oferă posibilitatea să-i fim asemenea. Iertarea greșealelor, a păcatelor, este proprie lui Dumnezeu, iar când noi iertăm ne asemănăm lui, suntem dumnezei după har. Dacă vom ierta mult, mult ni se va ierta: *„Că de veți ierta oamenilor greșealele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; Iar de nu veți ierta oamenilor greșealele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșealele voastre"* (Matei 6, 14-15).

De fapt, noi ne autocondiționăm prin această cerere. Cu alte cuvinte, îl rugăm pe Dumnezeu să ne ierte numai și numai dacă iertarea respectă principiul reciprocității. Și acum, să ne întoarcem puțin în adâncul sufletului nostru și să ne răspundem sinceri dacă iertăm pe semenii noștri când aceștia ne greșesc așa cum așteptăm ca Dumnezeu să ne ierte pe noi.

Sfântul Ioan Scărarul spunea: *„Unii s-au predat pe ei ostenelilor și sudorilor pentru a dobândi iertare. Dar cel ce nu ține minte răul a luat-o înaintea acestora, dacă e adevărat cuvântul: Iertați repede și vi se va ierta din belșug"* (Luca 6, 37).

Dar ce sunt oare „greșealele" sau în diortosirea Mitropolitului Bartolomeu Anania, „greșalele"? Sunt nimic altceva decât păcatele pe care le facem. Una din

caracteristicile păcatului e că acesta afectează pe cel care păcătuiește, pe cel împotriva căruia se păcătuiește și pe Cel care a dat porunca și legea de a nu păcătui. Or, greșala nu este altceva decât un atac la creația lui Dumnezeu, o lezare a frumuseții creaturii. Vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu ne lămurește că „limba impune o diferențiere semantică a acestui plural. Spre deosebire de greșeli, care sunt simple erori sau abateri de la normă, greșalele înseamnă încălcarea datoriilor morale pe care oamenii le contractează nu numai față de Dumnezeu, ci și de semenii lor, atât prin răul pe care-l fac, cât și prin binele pe care nu-l fac" (Glosă la Matei 6, 12).

Vedeți dumneavoastră cu semenii noștri suntem adesea ca datornicul nemilostiv sau ca Abesalom căruia multe i-a iertat tatăl său David, dar el a înțeles să-i răsplătească dragostea prin complot și ură (2 Regi 15-18). Și într-un caz și în celălalt sfârșitul este dramatic. Drama celor doi poate fi interpretată de noi drept un semnal de atenționare, că dacă nu vom ierta și cu noi se va întâmpla la fel, adică vom pierde ceea ce avem mai de preț, viața veșnică.

Într-o lume în care legea talionului este încă activă, rostirea rugăciunii „Tatăl nostru" și implicit a celei de-a cincea cereri ne obligă la iertare, la iubire, la bunătate și ne oferă perspectiva reală a mântuirii. Amin!

CATEHEZA A VI-A

Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Că a Ta este Împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin

Ultima cerere discutată a fost aceea a iertării păcatelor noastre și a iertării semenilor. Cât de importantă este iertarea și cât de mult se apropie omul de Dumnezeu prin iertarea semenilor!

În această cateheză ne vom opri asupra ultimelor două cereri; „Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău"; și asupra încheierii doxologice, de mărire: „Că a Ta este Împărăția și puterea și slava".

Prima întrebare care ne vine în minte, când încercăm să descifrăm acest verset, gravitează în jurul a cum este posibil ca Dumnezeu să ne ispitească? Mai este El un Dumnezeu iubitor dacă ne lasă în voia ispitei? Mai este El un Dumnezeu drept dacă ne duce în ispită? Vom vedea! Cum ne-am obișnuit până acum vom adresa în-

trebări atât Sfintei Scripturi cât și Sfintei Tradiții. Ce ne spune oare Biblia despre această nedumerire a noastră. Iată, Epistola Sfântului Iacov 1, 13-15:

„Nimeni să nu zică, atunci când este ispitit: De la Dumnezeu sunt ispitit, pentru că Dumnezeu nu este ispitit de rele și El însuși nu ispitește pe nimeni. Ci fiecare este ispitit când este tras și momit de însăși pofta sa”.

Întrucât și acest verset are neclaritățile lui ne îndreptăm privirea către Sfântul Grigorie de Nyssa care se întreabă și el ca noi, ce vrea să spună această rugăciune:

„Ce ne poruncește deci această învățătură a rugăciunii? Să rămânem afară de cele văzute în lumea aceasta. Căci zice în altă parte către ucenicii Săi: Întreaga lume zace în cel rău (viclean). Deci cel ce voiește să fie în afară de cel viclean va trebui să se despartă de lume. Căci n-ar avea cum să se atingă ispita de suflet, dacă nu le-ar întinde celor lacomi ca pe o momeală, în acul ei viclean, ocupația lumească”[14].

Cererea continuă, oarecum explicativ, „ci ne izbăvește de cel rău”. Cine este acest rău? La ce face referire Mântuitorul când folosește aceste cuvinte?

„Cel rău” este numit aici diavolul. Domnul ne poruncește să purtăm cu el război neîmpăcat și ne arată că diavolul nu-i din fire așa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voință. Diavolul este numit prin excelență așa din pricina covârșitoarei lui răutăți și din pricină că duce cu noi război neîmpăcat fără ca noi să-l fi nedreptățit cu ceva. De aceea, Domnul nici n-a spus: Izbăvește-ne de cei răi”¨, ci de „cel rău”, învățându-ne să nu purtăm ură semenilor noștri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura

[14] Sfântul Grigorie de Nyssa, PSB 19, p. 452.

noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor”[15].

Rugăciunea se încheie cu o formulă doxologică, de laudă pe care o aducem lui Dumnezeu. „Că a Ta este împărăția și puterea și slava a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin!” Prin aceste cuvinte recunoaștem autoritatea absolută a lui Dumnezeu, Singurul care poate să ne împlinească cererile noastre.

Din cele expuse până acum putem reține că Dumnezeu nu este ispititor, el îngăduie ispita, dar nu ne ispitește. O îngăduie pentru întărirea noastră interioară, dar nu o generează. Ispita e o problemă care e în apanajul necuratului, a forțelor întunericului, e capcana în care putem să intrăm sau să nu intrăm. E o chestiune de voință și exercitare a libertății. Pe de altă parte „cel rău” e indiscutabil diavolul, de care trebuie să ne ferim.

Ispitirea diavolului poate fi asociată ușor cu atragerea în capcană a unei armate de către o alta, de organizarea unei ambuscade în care poate cădea, pe lângă cel așteptat, oricine trece prin acel loc.

La modul general ispita trebuie văzută într-un sistem de generare și perpetuare a păcatului.

Rugăciunea în general și „Tatăl nostru” în special sunt instrumentele cele mai eficiente în urcușul nostru către Dumnezeu. Cele șapte trepte pe care le urcăm prin rostirea Rugăciunii Domnești sunt treptele desăvârșirii

---

[15] Sfântul Ioan Gură de Aur, PSB 19, p. 255.

morale, sunt treptele care duc la întâlnirea cu Hristos cel înviat, cu Omul deplin.

Astăzi, mai mult decât oricând, când lăcomia este la tot pasul, individualismul s-a acutizat; când nu mai avem disponibilitate de a lupta cu cel rău, ci ne complacem în formule iluzorii; astăzi, când încercăm să facem din cultul Bisericii o formulă convenabilă, poate o scurtare a Sfintei Liturghii; astăzi, când suntem atât de puțin dispuși să ne sacrificăm pentru valorile perene, astăzi dăm semnalul intrării în luptă cu necuratul și trebuie, după cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur, dacă tot am intrat în luptă să ne trezim și să biruim. În caz contrar, ne vom autoexila în infernul de care ar fi trebuit să fugim. Amin!

ISBN: 978-606-37-0910-4